

“Ömür Diyorlar Buna”

Ayfer Tunç

alt kitap yaşantı

yaşanti

“Ömür Diyorlar Buna”

Ayfer Tunç

"Bitmez tükenmez bu dert, ömür diyorlar buna
Bu gece mehtab gibi aşkım da bitse suda.
Gönlüm uyusun sesinde, gel dokunma şuna
Bu gece mehtab gibi aşkım da bitse suda"

Beste: Selahattin İçli

Güfte: Selim Aru

Kürdilihicazkar

---

altkitap - yaşantı 1

“Ömür Diyorlar Buna”

Ayfer Tunç

Mayıs 2002

Yayına Hazırlayan: Yekta Kopan

Düzeltili: Deniz Karcı

Tasarım: Faruk Ulay

Tasarım Uygulama: Murat Gülsoy

© 2002 altkitap ve Ayfer Tunç

Yapıtın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.altkitap.com
editor@altkitap.com

Yazar Hakkında

Ayfer Tunç 1964'te Adapazarı'nda doğdu. *İstanbul Erenköy Kız Lisesi*'ni ve *İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi*'ni bitirdi. Edebiyat üzerine ilk yazısını 1983'de Edebiyat 81 dergisinde yayımladı. 1989 yılında Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği **Yunus Nadi Öykü Armağanı**'na katıldı, *Saklı* adlı öyküsüyle birincilik ödülü kazandı. Aynı yıl ilk hikâye kitabı olan *Saklı Cem Yayınevi* tarafından yayımlandı. 1989 yılında gazeteciliğe başladı. Sokak dergisinde, Güneş ve Yeni Yüzyıl gazetelerinde çalıştı. 1992 yılında ilk romanı *Kapak Kızı Simavi Yayınları* tarafından yayımlandı. 1995 yılında Oya Ayman'la birlikte yaptığı bir gazetecilik çalışması olan *İkiyüzlü Cinsellik* adlı araştırma kitabı **Altın Kitaplar**'dan çıktı. 1996'da *Mağara Arkadaşları*, 2000'de *Aziz Bey Hadisesi* adlı öykü kitapları da **Yapı Kredi Yayınları** tarafından yayımlandı. 2001 yılında, 70'li yıllardaki hayatımızı anlattığı, ilgi gören kitabı *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek*, önce **altKitap**'ta ardından **Yapı Kredi Yayınları** tarafından yayımlandı. Tunç, **94.9 Açık Radyo**'da yayınlanan **Übor-Metenga** adlı bir edebiyat programının yapımcıları arasında. **Kitap-lık** ve **Hayalet Gemi** dergilerinde yazmayı sürdürüyor.

Önsöz - Yekta Kopan

i

Özür dileriz Cesi demek için geç mi kaldık?

Yekta Kopan

Çocukluktan ergenliğe geçtiğim yıllarda en çok, okuldan sonra ya da hafta sonlarında, Ankara'nın Tunalıhilmi caddesinde sevdiğim birkaç arkadaşla birlikte geçirdiğim anlardan keyif alırdım. Cadde boyunca bir aşağı bir yukarı yürürdük. Her gün Hürriyet'in seri ilanlarını neredeyse ezberleyen Yusuf'un gazete büfesinde soluklanır ve gazeteleri, dergileri (özellikle yabancı dergileri) karıştırmamıza ses çıkarmadığı için ne bulursak okurduk. Levni Kitapevinde Maoist bir örgüte üye olduğum için bir süre "içeride yattığı" sonradan öğrendiğimiz Murat Adebey Polohov'u, 1968 yılında Amsterdam'da olmanın ne demek olduğunu öğretmekten keyif alan Ömer Adebey de King Crimson'u anlatırdı. Harçlıklarımız ne kadar biriktirsek de almaya gücümüzün yetmediği plakların kapaklarına hafızamıza kazımak için uzun uzun bakar, ucuz olduğundan Yazko yayıncılarının cep boyutundaki kitaplarını tercih ederdik. Subora kırtasiyecisindeki ciltli defterlere her seferinde

ciddi bir alýcý edasýyla bakar, asla bir peý almadýđýmýz halde "Gençler, bir de bunlara bakýn," diyen ve yýllar sonra ayný ses tonuna sahip ođlundan "görevinin baþýnda öldüđünü" öđreneceđimiz kasadaki amcaya sevgiyle gülümserdik. Sonra da Ankara'nýn en taze leblebisini satan Emek'ten aldýđýmýz kuruyemiþleri ceplerimize doldurup Kuđulu Park'ýn içindeki çay bahçesine yollanýrdýk. Parkýn giriþine gelmeden Bimbo hamburgere ve Kýtýr Piliç'e yutkunarak bakar ama birine paramýz yetmediđinden öbürüne ise o kadar sigara dumanlý bir ortamda bira içerken evdekilerden biri tarafýndan görölmek korkusundan giremezdik. Onbir oniki yaþýnda olmasýna karþýn elleri buruþ buruþ olan simitçi Muhammed'in susamlý ya da koz helvalarýndan birini aramýzda paylaþýrdýktan sonra parkýn giriþinde "seyyara çýkan" okul arkadaþýmýz Gökhan'ýn yanýna uđrardýk. Ailesinin parasal durumunun iyi olmasýna karþýn çocuk yaptá kendi

Önsöz - Yekta Kopan

ii

paramý kendim kazanacađým diye tutturana Gökhan, bizi görünce tezgahý bir süreliđine de olsa býrakacak birilerini görmenin keyfiyle el sallardý. O kopar adýmla tuvalete giderken biz de mevsimine göre kazak, gömlek, çorap, terlik, tükenmez kalem, tezgahta ne mal varsa onu satmaya çalıbpýrdýk. Parka her girdiđimizde nasýl olduđunu anlamadan satýn almýp olduđumuz "Gökhan Ticaret mallarý" ellerimizde olurdu. Elimizde kalan koz helva parçalarýný kuđularla ördeklere her atýpýmýzda, iyi bir þey mi kötü bir þey mi yaptýđýmýzý tartýpýrdýk: "Ya helvadaki þeker gagalarýný birbirine yapýptýrýrsa?" Çay bahçesindeki bütün garsonlar tanýrdý bizi. Saatler boyu oturur, çay üstüne çay içer, sađda solda tanýdýk bir olma tehlikesinden çekinerek masa altýna zulalayarak sigara tüttürür, yoldan geçen arkadaşlarý masamýza davet ederdik. Ankara Seyranbađlarý Huzurevinde ömrünün son günlerini geçirmekte olan þair Enver Gökçe'yi ziyarete gittiđimizde hembireler tarafýndan nasýl kapýdan kovulduđumuzu anlatýrdýk, o üzüntü anýnda yanýmýzda olmayanlara. Bir gün trene atlayýp Ýstanbul'a gitmenin,

Edip Cansever ve Cemal Süreya ile tanışmanın
planlarını yapardık. Seyrettiğimiz filmler,

okuduğumuz

kitaplar,

dinlediğimiz

şarkılar

üstüne

ahkam

kesmelerimizle uzayan sohbetlerimiz havanın
kararmasına kadar sürerdi çoğu zaman. Ama kimi zaman
sohbet eden değil, dinleyen konumuna geçerdik. Çünkü
masamız davetsiz bir misafiri ağırlamak zorunda kalırdı:
Cesi. Köpeli çenesi, sert elmacık kemikleri, kıykı bakan
gözleri, seyrek sakalları, geriye doğru taradığı saçları,
yaz kış üstünden çıkarmadığı kolları kesik t-shirt'ü,
zaten oldukça iri görünen pazılarını daha da
güçlendirmek için elinden düpürmediği yayı, paramparça
olmasına karşın asla boyasız görmediğimiz askeri
botlarıyla beklenmedik bir anda çıkıp gelirdi Cesi.
Hemen çayını söyledik ve o güne kadar duymadığımız
yeni bir hikâyesini dinlemeye başladık: Kimi zaman

Paris'e götürmek üzere Adana Ýncirlik Üssünden kendisine verilen çok önemli bir çantayı ne güçlüklerle karþın hedefe ulaþtırdıðını anlatırdı, kimi zaman da arka mahalledeki kızların namuslarına dadanan itlere nasıl derslerini verdiðini. Cesi'nin maceralarında ülke, dil, din, ırk ayrımı yoktu. Tek bir kopul vardı; Cesi'nin akıllı almaz bir kahramanlık yapması. Parapütsüz uçaktan atlar, tek bapına otuz kibinin arasına dalar, yüzüðüne yerleptirdiði fotoðraf makinesiyle haydutların maskesini düþürür, kulağı iyi duymayan yapıllı bir teyzeye kendi elleriyle özel bir dinleme cihazı yapardı. Ne nereden yapıldığını öğrenemedik, ne de sessizce ortadan kaybolduðunda bapına neler geldiðini.

Önsöz - Yekta Kopan

iii

Ne zaman defterimin boş sayfalarından biriyle yüz yüze kalsam, o tarihlerde bizim için sadece bir alay konusu olan Cesi'nin hikâyesini yazmak isterim. Ama ilkgençliğimin gerçekleri, kendi dünyasının tartılpılmaz kahramanı olan bu adamın gerçekliği ve yazının gerçekliği arasında sıkı sıkıya kalır ve Cesi'nin naif maceralarının bir türlü yazıya dökmem. Ayfer Tunç'un "Ömür Diyorlar Buna" adını verdiği kitabındaki metinleri okuduğumda, ister istemez bir kere daha Cesi'yi dübümdüm. Tunç, tipki romanı "Kapak Kızı", hikâye kitapları "Mağara Arkadaşları" ile "Aziz Bey Hadisesi" ve yapam üstüne bir anlatısı olan "Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek"de olduğu gibi hayat üstüne, insan üstüne, içeriden kayıtlar tutmaya devam ediyor bu yapıtında da. Kadınlar var bu metinlerde, çocuklar var, ünlüler var... Toplum içindeki konumları, dinleri, dilleri, varoluşu algılayıcıları, yapama bakıcıları ne olursa olsun insanlar var. Kimi zaman bir gazetecinin kimi zaman bir kurmaca yazarının kurgu anlayışıyla hikâyelerini okuduğumuz 'gerçek insanlar'. Bana sadece Cesi'nin değil, gazeteci Yusuf'un, Kırtasiyeci amcamın, Maoist Murat ağabeyin,

gönlü

Amsterdam'da

kalmýþ

Ömer

ağabeyin,

yaplý

çocuk

Muhammed'in, Gökhan Ticaret'in, Enver Gökçe'nin ve belki de en önemlisi kendi gençliđimin hikâyelerinin deđerini hatýrlatan ve Ayfer Tunç'un büyüleyici anlatýmý, usta kurgularý, kusursuz Türkçe'siyle karþýmýza çýkan 'gerçek insanlar'.

Biz senin hikâyelerinle hep alay ettik, senin saatler boyunca yorulmadan anlattýđýn maceralara gülüp geçtik Cesi. Pimdi Ayfer Tunç'un satýrlarýnda Fatma Bayrapevski'yi, Papkacy Arlet'i, Aylin Iþýk'ý, Nil Göncü'yü, Efsun'u, Çarli'yi, Nâzýmsever ilkokul öđrencisini, Yusuf Atýlgan'ý, Mîna Urgan'ý, Hüseyin Rahmi'yi, Zeki Müren'i okurken

hepimiz

kendi

yapamlarýmýzýn

unutulmuş

insanlarýna

þapka

çýkaracađýz. Bu kitabýn büyüü dünyasýnda yaptýđýmýz yolculuktan sonra biz okurlar kendi yapamlarýmýzýn 'gerçek insanlarý'na saygý durupunda bulunacađýz. Hepimiz o insanlarýn hikâyelerini anlatacak, yazacak ve giderek belleksizleþen bir toplumu kendi belleklerimizden derinliklerinden gelen seslerle sarsacađýz. Yoksa özür dileriz Cesi demek için geç mi kaldýk?

ÝÇÝNDEKÝLER

I. Bep Kadýn

Biliyor musun ki iyi yapanmýþ hayat bir hazinedir...
Papkacý Arlet

Bir aktris -artýk deňil Neonlar

Kara, derin bir Kuyu

II. Ýki Çocuk

Çarli

Nâzýmsever küçük komünistin hikâyesi

III. Dört Ünlü

Yaratýcýmýz Yusuf

Dinozor hep dinozor kalacak "Kedilerimi iyi doyurunuz! "

"Mesut Bahtiyar'dan parkýlar dinlediniz."

12 28 42 50

55 56 62

66 67 71 77 81

I. Beş Kadın

Biliyor musun ki iyi yaşanmış hayat bir hazinedir...

Şapkacı Arlet

Bir aktris -artık değil

Neonlar

"Bir Kara Derin Kuyu"

Biliyor musun ki

iyi yapanmýp hayat bir hazinedir...

Rusya'da yapanan "prova revölasyon"un çalkantýsý henüz durulmamýpken; Baltýk'la Karadeniz arasýndaki uçsuz bucaksýz topraklar karlarla kaplýyken; Ren geyikleri ve mavi gözlü Sibirya kurtlarý kürk paltolu, kalpaklý beylerin kýzaklarýný çekerken; basit köy meyhanelerinde, Çehov'un öykülerinden çýkýp gelen kavruk ve çelimsiz köylüler ardý ardýna votka kadehlerini bopaltýrlarken; Polonya'nýn kocaman çiftlik evlerinde, borularý odadan odaya dolapan, üstü iplemeli, dev çini sobalar çýtýrdarken; aristokrat salonlarda üniformalý hizmetliler her sabah parlatýlan semaverleri akþam çayý için gümüb tepsilerde getirirlerken; aristokrat ailelerin güzel ve iyi eđitilmip kýzlarý kabarýk etekleriyle piyano epliđinde Polka çalýpýrlarken; 1905 yýlýnda, yüzyýllardýr bu topraklarda yapayan Litvanya Türkleri'nden Bayrapevski ailesinin büyük ve görkemli çiftlik evinde, altýncý çocuk yedi aylýk dođdu.

Minsk, Petograd, Moskova, Kiev, Varþova heyecanlıydý.
Devrim

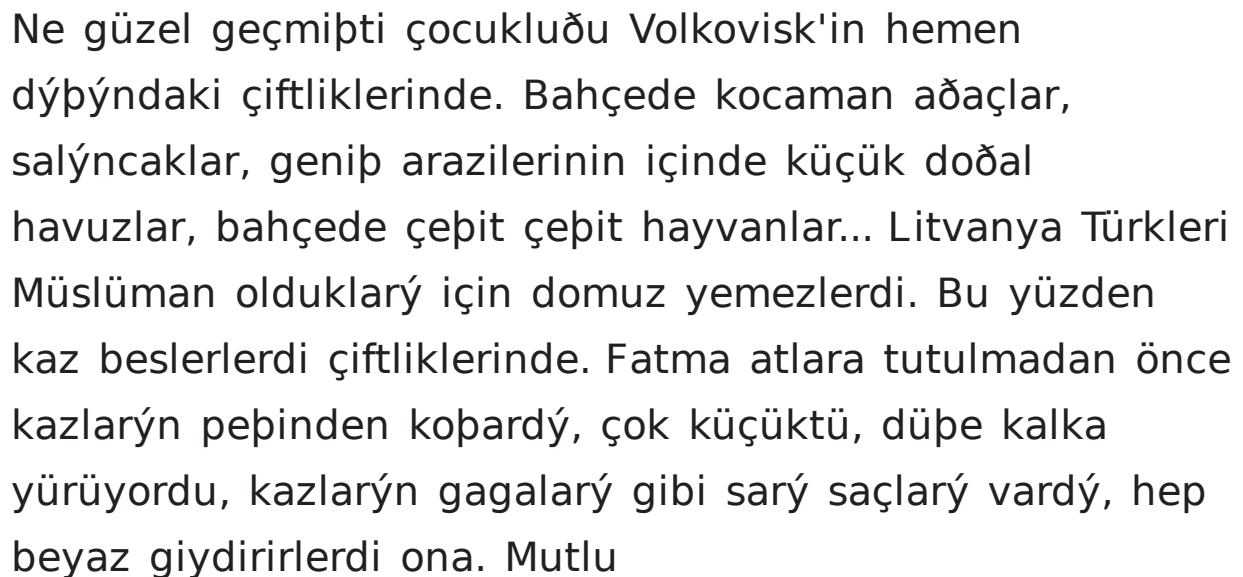
provasýnýn yankýsý hafiflemipse de, içten içe sürmekteydi.

Yedi aylýk dođan altýncý çocuk bir kýzdý. Adýný Fatma koydular. Uzun olacađýný sanmadýđý ömrünün hayli ileri bir apamasýnda "Herkesin bir masalý vardýr, dođunca baplar, sürer, sürer..." diye özetlemipti hayat denen uzun yolu. Onun masalý çok uzun sürdü.

Litvanya Krallýđý'nýn payitahtý Minsk yakýnlarýndaki Volkovisk'te noterlik yapan baba Bayrapevski varlýklý bir adamdý. Aydýndý, çocuklarýna düpkündü, onlarý çok severdi, mutlu olsunlar isterdi. Fatma beþ kardeþiyle çok mutlu bir çocukluk yapadý.

Uzun ömrünün her dönemecinde korkuya kapýlmýþ olan Fatma, uzun masalýnýn sonuna yaklapýrken arkasýna baktýđýnda, boþuna korkmuþ olduđunu gördü. Mutlu yapamýptý.

3

insanların yapıldığı kalabalık çiftlikte, hemen her gün bir kaz kesilir, ciğerinden kaz ciğeri ezmesi yapılır, yemeklerde kullanılan hafif ve lezzetli yağ kavanozlarda saklanırdı. Tavuklar, ördekler, kediler, köpekler, inekler bu büyük çiftliği doğanın bir parçası kılıyordu. Baba Bayrapevski ve oğulları atlara meraklıydılar. Çiftliklerinin hatırı sayılır büyüklükteki harasında yetiştirirler, bazıların ünü Minsk'e kadar ulaşan atlarının güzelliğiyle övünürlerdi.

Fatma kazların peşinden koparak oynamaktan vazgeçecek kadar

büyüdüğünde, büyük ağabeyine her gün yalvarırdı:

- Ağabeyciğim, ne olur ben de ata bineyim. - Daha çok küçüksün Fatma, biraz büyü. - Ne kadar daha büyüyeceğim?

- Boyun burama gelinceye kadar büyüyeceksin.

Belini gösterirdi, uzun bacaklarına dizlerine kadar gelen deri çizmeler giymiş olan yakıbyıklý ađabeyi, sonra bir

koluyla Fatma'yý kavradýđý gibi atýnýn terkisine alýr ve Volkovisk'in kýrlarýnda dörtnala sürerdi. Taze bir rüzgar geçirdi Fatma'nýn yüzünden. Ýçindeki copkunun mutluluk olduđunu bilemeyecek kadar küçüktü.

Fatma büyüdü, uzun boylu güzel bir kýz çocuđu oldu, boyu

ağabeyinin belini bile geçti.

- Büyüdüm artýk ađabeyciđim, dedi bir gün. - Bakayým?

Yan yana durdular ađabeyiyle, yakýþýklý ađabey baktý, Fatma gerçekten büyüdüptü, üstelik güçlü görünüyordu. Haradan bir at getirdi, fazla yaklaþtırmazlardý Fatma'yý haraya küçükken. O evin en küçüđüydü, üstelik yedi aylýk dođanıydý, ona bir þey olacak diye korkardý herkes. Ađabey kýzýl renkli, ađzýndan buharlar çýkan atýn sađrýsýný okpayarak,

- Bu senin atýn olsun, dedi. Her akþam ona git, okþa, konup, þeker

ver. Onu sev, at senin arkadaþýn, dostun olsun.

Fatma atýný çok sevdi. Atýný sevdiđi kadar bütün hayvanlarý çok sevdi. Hep bir hayvan besledi uzun

ömrünün çepitli dönemlerinde. Ýnsanlarý da çok sevdi, hep insanlarýn içinde olmak istedi, oldu. Volkovisk o sýralarda bir Polonya behriydi, ama Polonya Ruslarýn egemenliði altýndaydý. Bu yüzden Rusça konupmak çok dođaldý, zaten okullarda, çarþýda, pazarda Lehçe de, Rusça da konupuluyordu.

Bayrapevski ailesi evde Lehçe konuşuyordu. Fatma anne babasıyla, çiftliğin çalışanlarıyla, ağabeyleriyle, ablalarıyla Lehçe; behirde kimi zaman Rusça, kimi zaman Lehçe konuşup anlaşıyor, çok dilli bir hayatın içine doğru gittiğini henüz bilmiyordu.

Volkovisk'te yaşayan çok Alman vardı, yakın komşularından biri çok çocuklu, varlıklı, kalabalık bir Alman aileydi. Fatma onların çocuklarıyla arkadaştı. Biraz kaba saba insanlardı, dilleri de öyleydi, ama çocukluk arkadaşları kıymetlidir, Fatma onların kaba sabalıklarının farkına bile varmıyordu. Yalnız komşularının kaba sabalıklarının değil, onlarla gayet iyi Almanca konuşup anlaşıldığının da farkına varmıyordu. Noter baba Bayrapevski aristokrat sayılmasa bile, saygıdeğer bir adamdı, aristokrat dostları vardı. Çocuklarının eğitimine çok önem verirdi. Aristokratlar çocuklarını halk okullarına göndermezler, temel eğitim için seçkin mürebbiyeler tutarlar, çocukları dokuz yaşına gelince de koleje gönderirlerdi. Baba Bayrapevski de dört kızının yetiştirsin, hepsi zarif birer hanımefendi olsun diye, kızlarına bir mürebbiye tutmuştı. Fatma, bir Rus

albayýn dul epinden Fransýzca öđrenmeye baýlamadan önce, Lehçe'yi, Rusça'yý, Almanca'yý sular seller gibi konuþuyor, okumayý öđrendikçe bu dillerde okuduđu kitaplarýn sayýsý artýyordu. Zarif mürebbiyesi ile birlikte Fransýzca'ya baýladı, öđrenmesi uzun sürmedi. Dokuz yaþýna geldiđinde koleje baýladı. Kolejde Rusça'sý iyice güçlendi. Rus edebiyatýný okuyabiliyor, gayet güzel yazýyordu. Polonyalılar Katolik'tiler. Okullarýnda Latince temel dersti. Fatma ister istemez Latince de öđrendi. Koleji bitirmesine yakýn bir gün konuþabildiði, okuyup yazabildiði dilleri saydýđýnda kendi de þapýrdý: Lehçe, Rusça, Almanca, Fransýzca, Latince... Üstelik bunlarý öđrenmek için fazla çaba göstermesi de gerekmemiþti.

Zarif mürebbiyesi dört kýz kardeþe sadece Fransýzca'yý deđil, güzel konuþmayý, zarif ve güzel olmayý, salon danslarýný da öđretmiþti. Fatma dans etmeyi çok seviyordu, daha çok küçükken, kavalileri sadece ađabeyleri iken, onlarýnda kollarýnda döndükçe bile dans etmenin hazzýný tadýyor, hayatý daha da seviyordu. Ýyi dans etmesinin ödölünü, uzun yýllar sonra Cumhuriyet Ankara'sýnda alacađýný da bilmiyordu henüz.

Fatma uzun ömründe neler göreceğini hiç bilmiyordu, biri anlatsa,

hayatýnda akla hayale gelmez neler olacak dese,
inanmazdý.

Ýnanamazdý da, çünkü sakın ve sevimli þehri Volkovisk'te olaðanüstü bir þey olmuyordu ki hiç. Hayat kendi ritüeli içinde, ađýr bir ritimle akýp gidiyor, insanlar çoluk çocuða karýþýyor, yaþlanýp ölüyorlardý. Hepsi buydu.

Derken "prova revolüsyon" deðil, düpedüz "revülasyon" oldu. Ekim Devrimi, 1917. Çar öldürülmüptü. Korku içindeki aristokratlar, Lenin diye bir adamýn adýný duydular, öðrendiler. Ama Bayraþevski ailesi o coðrafyada yaþayanlarýn kaderini deðiþtiren bu büyük tarihi olaydan pek etkilenmemipti. Noter baba ipini gücünü henüz sürdürüyordu. Çini sobalar çýtýrdayarak yanýyor, çiftliðin kazlarý akþam yemeklerini süslüyor, haftada birkaç gece yüksek tavanlý salonlarda danslar ediliyordu. Fatma'yý gördükçe atý sevinçle kipniyor, semaverler her akþamüstü týkýrdýyor, kokulu çaylar incecik porselen fincanlara doluyordu.

Ama bir gün Almanlarýn Birinci Dünya Savaþýný baþlattýðýný

duydular.

Baqlangýçta

fazla

endiþelenmemiþlerdi,

kendilerine

deðmeden gelir geþer sanýyorlardý. Oysa, uzun ve görkemli masalýn ilk dnemeciydi bu. nce Alman kompularýndan koþtular, þehrin huzuru kaþtý. Erkekler cepheye ađrýldýlar. Bayrapevski ailesi için acýlý ve korkulu bir bekleyiþ baþladý. Fatma'nýn ađabeyleri de savaþa gittiler. Taþlar yerinden oynamýptý. Aile dađýlmaya yüz tutuyordu. Aile korkuyordu. Savaþtan nce Fatma'nýn  ablasý evlenmiþlerdi. Ýki abla Azeri Türkleri ile bir abla da bir een'le. Yzyýllardýr Baltýk yakýnlarýndaki topraklarda yaþayan Bayrapevski ailesi, -yani anne ve baba Bayrapevski ile Fatma- savaþtan kaþtý, Azerbaycan'a gitti. Kýzlarýnýn yanýna. Fatma'nýn Azeri Türkçesi ile ilk karþýlaþmasý burada oldu. Her ne kadar Türk kökenli olsalar da Türkçe bilmiyorlar ve konuþmuyorlardý, ama ablalar Azeri kocalarýnýn sayesinde konuþur, anlaþýr olmuþlardý. Fatma'nýn ilk dikkatini çeken iki kelime oldu. Azeriler "Allahapkýna" yerine "men ölüm" diyorlardý, Fatma'nýn Litvanya Türkleri'nden olan iki ablasý da arþýda pazarda "men ölüm" diyorlardý artýk, týpký

Azeriler gibi. Ama Fatma yurduna, þehrine döneceđine inanýyor ve bu dili öđrenmemekte ýsrar ediyordu. Bilmiyordu ki, ömrünün en uzun döneminde bu dil, Türkçe, ana dili olacak, ömrü boyunca en çok bu dille konuşacak...

Ýki ađabey savaptan dönmeyi bapardý. Aile üyeleri dođduklarý topraklara, evlerine döndüler, Volkovisk'e, Polonya'ya. Fatma yurdunu özlemipti, yurdunun yýldýzlarýný ve göđünü. En çok da atýný özlemipti. Ama atý ölmüptü.

Atýnýn ölümünün acýsýný unutturan þey, bir apk oldu. Fatma bir toplulukta Kafkas kökenli bir Türk olan Cemalettin ile tanýpmýptý. Cemalettin Prag Üniversitesi'nde harita mühendisliđi okumuptu, yakýþýklý, görgülü, kültürlü bir gençti. Babasýnýn tam istediđi gibi bir damattý. Evlendiler, iki ođullarý oldu.

Hayat güzeldi, masalýn ilk keskin dönemeci atlatýlmýptý, önlerinde mutlu bir gelecek olduđuna inanýyorlardý. Baba Bayraþevski'nin ölümü bile bu inancý sarsmadý. Çünkü artýk yaþlanmýþ olan babanýn ölmesi dođaldý, üstelik onun da mutlu bir hayatý olmuþtu.

Ancak uzun ve görkemli masalýn ikinci dönemecinin çok daha sert, uzun ve trajik olacađýný henüz bilmiyorlardý. Almanlar yine saldýrdýlar. Fatma'nýn yapadýđý cođrafya

bu defa Hitler'i tanıyor, "Heil Hitler!" ünlemi giderek artan bir piddette duyuluyordu. Cemalettin henüz tam anlamıyla bağlamamış olan savaşın kan ve kin kokusunu çok çabuk duydu. Fatma'yı karpısına aldı.

- Bak Fatma, dedi. Bu savaş çok uzun sürecek. Macaristan düpecek, Polonya da düpecek. Beni ya Sibirya'ya sürecekler, ya kurpuna dizecekler.

Fatma'nın yüreği titredi. Kocasına inanmak istemedi. Bunun da birinci savaş gibi yara almadan geçeceğini sanıyor, bu sıkıntılı günleri atlatır atlatmaz her peyin yoluna gireceğini düşünüyordu. Ne de olsa yine savaşa gitmiş olan ağabeylerinden mektup geliyordu, üstelik öyle korkunç peyler yazmıyorlardı.

- Kurpuna mı dizecekler? diye sordu Fatma, her peyin düzeleceğine

dair inancı sarsılınca.

- Gel, Türkiye'ye gidelim, dedi Cemalettin. Orada yeni bir cumhuriyet var.

Fatma başka bir lehçeye ait olsa da, iki Türkçe kelime hatırladı:

"Men ölüm".

- Peki, gidelim, dedi.

Bir Ýtalyan gemisine bindiler. Ýki çocuklarý ve Fatma'nýn annesiyle birlikte. Romanya kyyýларыndan geçerek Ýstanbul'a vardýklarýnda tarih 27

ađustos 1938 idi. Atatürk çok hastaydı. Ýki ay sonra onlar da gözyapları içinde Atatürk'ün cenaze törenine katýlacaklarıný bilmiyorlardý. Onlar için Atatürk heyecan verici, hayranlýk duydukları bir isimdi.

Cemalettin'in mesleđi yapayacakları þehri belirlemipti: Ankara. Taze cumhuriyetin taze başkenti. Henüz köy, henüz acemi, henüz naif þehir. Yenipehir'de bir ev tuttular, yerleptiler. Fatma Türkçe bilmiyordu. Henüz. Ýki ađabeyinin savaptan dönemeyeceklerini bilmiyordu. Henüz. Cemalettin Türkiye'ye gidelim derken, genç cumhuriyetin yetipmiþ insan ihtiyacýný bilerek başvuruda bulunmuþtu. Genç cumhuriyet de heyecanla davet etmiþti onu ve ailesini. Maden Tetkik Arama- Etibank'ta harita mühendisi olarak iþe başladı. Sýradan bir mühendislik deđildi Cemalettin yaptıđý. Bu genç cumhuriyete bađlýlýkla kollarý sývamýþ ve Etibank'ýn ilk maden haritalarýný çýkarmýþtı. O ilk haritalarda Cemalettin'in attýđý imza kaldý: Cemalettin Konuk. Ankara'ya yerleptikten sonra, Türk vatandaşı olup, kendine ve ailesine yeni, Türkçe bir soyadı almýþtı. Oysa oradaki ömürleri konukluđu geçti; ev sahibi, yerli oldular.

Yeni yurdun dilini ilk öğrenen Fatma'nın beş yaşındaki küçük oğlu oldu. Komşuların doktorun kendi yaşındaki oğluyla arkadaşlığı. Türkçe'yi hemen kapmıştı ondan. Cemalettin'in öğrenmesi, kökeni gereği hiç zor olmamıştı. Fatma ise Azerbaycan'dan döndükten ve Cemalettin'e âşık olduktan sonra, Varşova'da Park Derneği'nde bir Türk'ün verdiği Türkçe derslerine birkaç ay devam etmiş, ama sonra asmış, üstünde durmamıştı. Bir gün gelip de bu dili öğrenmesi gerektiği hiç aklına gelmemişti. Sadece kulak dolgunluğu vardı, ama yetmiyordu. Bu dili daha hızlı, daha iyi nasıl öğrenirim diye düündü ve önce düzenli olarak Ulus gazetesi almaya başladı. Birkaç ay sonra da daktilo kursuna yazıldı. Birçok kişi gibi daktilo öğrenmesinin de bir gün gelip ona ekmek parası kazandıracakmışını bilmiyordu. Masalın başında dediğim gibi, biri Fatma'ya hayatında neler neler olacak dese, inanmazdı. Daktilo kursunda Türkçe'den başka dil bilen yoktu. Bütün Ankara'da bile bilen var sayılmazdı. Dost canlısı Fatma, arkadaşlarıyla konuşa konuşa, kursu bitirmesine daha zaman varken on parmak daktilo -üstelik Türkçe- yazabiliyor, doğma büyüme Ankaralı gibi olmasa da, bayağı iyi Türkçe konuşuyordu.

Kurs bitince Fatma uşaksız kaldı. Çünkü çocuğunu yetiştiriyor,

annesiyle ilgileniyor, ama yine de çok boş vakti kalıyordu. Tez canlı, hareketli, durduğu yerde duramayan bir kadındı. İngilizce öğrenmeye karar verdi. Amerikan kursuna yazıldı. Fatma'nın İngilizce öğrenmesi hiç zor olmadı. Bütün bu dillerle oynayabiliyor ama ömrünün en uzun bölümünde kullanacağı dili, Türkçe'yi, yabancı bir gramer yapısı ve vurguyla, aksanlı kullanıyordu: "Biliyor musunuz ki, iyi yapmamız hayat bir hazinedir?"

Taze cumhuriyetin el üstünde tutulan, meslek sahibi insanlarından oluşan seçkin bir topluluğunun içindeydiler. Karpiç'te akşam yemekleri yediler, cumhuriyeti "yapanlarla" birlikte güzel geceler geçirdiler, balolara katıldılar. Fatma bu balolarda doyasıya dans ederken hem yüksek tavanlı salonlardaki dansları, yurdunu özledi, özlediğini çok çabuk unutmak istedi. Bütün baloların en iyi dans eden kadını oldu. Her zaman.

Annesinin ölümü onu biraz sarstıysa da mutlu bir hayatı vardı, annesinin hayatın tadını çıkaracak kadar uzun ve mutlu yaşadığını düşünüyordu.

Bayrapevski ailesinin yedi aylık doğan altıncı çocuğu Fatma hep böyle dübünmüp, ama kimseye söylememiştii: "Ben yedi aylık doğdum, demek ki ömrüm kısa olacak..." Bu saplantı yüzünden iki oğlunu yetiştirirken bir gün onların annesiz kalabileceklerini dübünüyor ve ikisine de yemek yapmayı, kendine bakmayı öğretiyordu.

Oysa yanılyyordu. Allah ona uzun ve renkli bir ömür vermip, ama ilk apkı, kocası Cemalettin'den esirgemişti. Ankaralı olalı daha on seneyi bile bulmamıpken Cemalettin'in ileri derecede kanser olduğu ortaya çıktı, kısa süre içinde öldü.

Fatma doğduğu topraklardan çok uzaktaydı. Yki küçük çocuğu vardı. Yki ağabeyi savapta ölmüptü. Ablaları ondan kilometrelerce uzaktaydılar, mektupları bile birkaç ayda bir geliyordu. Fatma kendini tam anlamıyla yerlisi hissetmediği topraklarda iki çocuğuyla yapayalnızdı.

Kocasının defnedildiğinin ertesi günü Nafıa Vekilinin müstevarı ona

başıağığına geldi. Biraz oturduktan sonra bir kağıt uzattı.

- Bu istidayı imzalayınız, dedi. Benim daktilom olarak vazifeye

bařlayacaksýnýz.

Fatma itiraz etti. Acýsý henüz çok tazeydi.

□Ömür Diyorlar Buna□- Ayfer Tunç

10

- Yapamam, dedi. Peripan haldeyim.

- Siz imzalayýnýz yeter, dedi müsteþar. Raporlu olacaksýnýz,

vazifeye bir ay sonra baþlayacaksýnýz.

Atlarla, kazlarla, Polka ve valslarla, þýk elbiseler, semaverler, hizmetlilerle geþeceðini sandýðý, görkemli bir hayatýn içine doðmuþ olan Fatma için böylece yeni bir hayat baþladı. Basit, sýkýcý, özelliksiz bir bürokrasi hayatý. Sabahýn köründe mesai, üstü camlý çelik masalar, kocaman daktilolar, amirler, memurlar, öðle tatilleri... Akþam beþte daireden çýktýðý gibi evine koþuyordu. Ama birkaç yıl sonra hayatýnýn akýþýnýn yine deðiþeceðini bilmiyordu.

Soðuk savaþ dönemi idi. Ýki kutuplu dünyanın üzerinde hep sýcaða dönüþmesinden korkulan bir savaþ tehdidi... Bir gün Nafýa Vekaletinde memurlara bilgi formu daðýtýp doldurmalarýný istediler. Fatma'nýn caný sýkýlýyordu, ip güç yoktu pek. Adýný, soyadýný, þunu bunu yazdýktan sonra, bildiðiniz yabancý diller satýrýný doldurdu. Lehçe,

Rusça, Almanca, Fransızca, Latince, Türkçe, İngilizce. Yazdıkları bir satıra sığmadı, kağıdın kenarına devam etti. Formu teslim etti, sıkıntısına geri döndü.

Aradan birkaç ay geçti. Mesai saatinin bitmesine birkaç dakika varken, bir otomobilin kendisini almaya geldiğini söylediler. Fatma'yı almaya gelen adam,

- Papa sizi görmek istiyor, bir ip mevzuu varmıyıp, dedi.

Fatma korkmuydu, tedirgin bir halde otomobile bindi ve kendisini görmek isteyen papaya gitti. Papa çok uzun konuştu. Hakkında her şeyi bildiklerini görünce Fatma papırdı kaldı. Papa Fatma'nın yüzündeki papkınlık ifadesine hiç aldırmadı.

- Hakkınızda uzun bir araştırma yaptık, dedi. Her şeyi biliyorduk.

Yalnız bu kadar genç ve güzel olduğunuzu bilmiyorduk.

Bu konuşmadan iki ay sonra Fatma MYT'in yeni kurulan bürosunda çalışmaya başlamıştı. Belgeleri, dergileri, kitapları okuyor, içeriklerinin ne olduğuna dair raporlar yazıyordu. Tam 22 sene MYT'te çalıştı. Yabancılar hakkındaki binlerce belge, bildiği dillerde yazılmıyıp yığınla metin elinden geçti. Sonra emekli oldu.

Sonra küçük oğlu Amerika'ya gitti, bir Japon kadınla evlendi, tam 25

yıl ülkesine ayak basmadı.

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

11

Sonra büyük oğlu öldü.

Küçük oğlu ađabeyinin cenazesine gelince Fatma ođlunu görebildi. Yaıplanmýptý ođlu ve kendisi hâlâ ölmemiıpti. Ođlu onu Amerika'ya götürmek istedi. Fatma kabul etmedi. Ömrünün son demindeydi, kendini -artýk- ait hissettiđi bu topraklarda ölmek istiyordu.

Sonra bir huzurevine yerleıpti.

Sonra huzurevindeki çalııpanlara Ýngilizce öđretmeye baıladıı. Sonra ben Fatma'nýn varlıđýndan haberdar oldum, onu aradıım,

ziyaret etmek istedim. Doksan küsur yaıýındaydı.

- Gelirken bana Ýngilizce Fransýzca mecmua getiriniz, dedi.

Unutmaktan korkuyorum.

Götürdüm. Çok sevindi. Hemen bulmacalarıına baktý.

- Siz biliyor musunuz ki, dedi, bulmaca bulursanız o lisaný kolayca

hatýrlarsýnýz?

***

Not: Bir gazetede Anadolu Ajansı mahreçli kısa bir haber görmüptüm: "Akçakoca'daki huzurevinde yapayan, yedi dil bilen nine gençlere lisan öğretiyor..." Merak ettim, Akçakoca'ya gittim, Fatma Bayrapevski ile tanıptım. Hikâyesini Yeni Yüzyıl gazetesinin 24 Eylül

1995 tarihli CafePazar

ekine yazdım. Bu söyleşi yayımlandıktan

birkaç gün sonra, bir arkadaşım beni aradı ve "Babaannemin hayatını

yazmıpsın"

dedi.

"Nasıl

yani?"

dedim,

"Fatma

haným

senin

babaannen mi?" Öyleymiş. Gazetede yazdıklarıým tamamen gerçektir, ama ben o gerçeđi hikâyenin meydanına tapýdým, dönüptürdüm.

Neleri

değiptirdiğimi,

dönüptürdüğümü

hatýrlamýyorum,

ama

hikâyenin adý olan cümle ile son cümlesi tamamen gerçek.

Papkacý Arlet

Doktor Manuk Bey çoðu eski yazý, bir bölümü Fransýzca, Latince ve Ermenice, hepsi birbirinden deđerli kitaplarýný teker teker elden çýkarýyor diye duymuþtuk. 'Kaç sahaf kapýsýna dayanmýþ, her gün ayrý bir servet teklif ediyorlarmýþ da, kitaplarýný topluca satmaya kesinlikle yanþmýyormuş' deniyordu. Söylentilere göre, her isteyene her kitabý vermiyor, "neden?" sorusuna iyi bir cevap bekliyormuş, eđer "kitapperest"i gözü tutarsa deđerinden çok düþük, hatta sembolik bir fiyata satýyor, tutmazsa eli boþ gönderiyormuş diye anlatýlýyor; üniversite kantinlerinde, civar kahvelerde, öđrenci evlerinde nasýl dođduđu bilinmeyen tuhaf bir efsane büyüyordu.

Hemen her fýrsatta Doktor Manuk Bey hakkýnda konupuluyor; çevremizde her gün yeni bir kitabýn adý geçiyordu. Hiç duymadyđým, bilmediđim, aslýna bakýlýrsa ilgi alanýma pek de girmeyen kitaplardý bunlar. Beni kitaplardan çok Doktor Manuk Beyin her gün bir parça daha zenginleþen efsanesi ilgilendiriyordu. Ama yine de adý geçen her kitap, efsanenin parçasý olduđu için birçoklarýmýz gibi beni de þiddetle kendine çekiyordu.

Konya'nýn harsiyat ve halkiyyatýndan, Türkiye'nin tatlýsu balýklarýna; cevher mikroskopisinin metalürjideki tatbikinden, baltalýk ormanlarýnda bakým metotlarýna; Ýstanbul Týp Fakóltesi'nde ilk kez yapýlan beyin ameliyatýnýn resimli "günlük"ünden, genç bir Osmanlý'nýn Fransýzca yazdýđý illüstre edilmiþ erotik romana; Ermenice yazýlmýþ adabý muaperet kaidelerinden, bir papanýn eski yazýyla kaleme aldýđý hanýmlar için ev idaresi malumatýna, Fransýzca Kuran'dan, eski yazý Ýncil'e; kriket oyunu kurallarýndan ekoloji kelimesinin Türkçe'de ilk kez geçtiđi iddia edilen böcek ekolojisi elkitabýna kadar binlerce kitap; geniþ ve alabildiđine zengin bir hayat haritasý oluþturuyor, bu papýrtýcý haritanýn hiçbirimizin henüz görmediđi hayali parçalarý aklýmýzý bapýmýzdan alýyordu.

Doktor Manuk Beyi tanıyordum. Bu bir rivayet miydi, gerçek miydi, yoksa sadece iyi uydurulmuş bir hikâye miydi, onu da bilmiyordum. O günlerde herkes Doktor Manuk Beyden ve kitaplarından söz ediyordu ama, henüz ondan kitap almayı ya da yüzünü görmüş tek bir kişiye bile rastlamamıştım. Ortada sadece bir ad: Doktor Manuk Bey ve muhtlak bir adres vardı: Beyoğlu Mis Sokakta, sağ kolda, geniş cepheli bir apartmanın en üst katı. Hepsi bu. Bir kış günü, öğleden sonra Manuk Beye gitmeye karar verdim. "Yalnız" olarak. O zor soruya, "Neden?" sorusuna vereceğim cevap Manuk Beyi memnun etmez de, evden eli boş çıkarsam, -ki öyle olacaktı, anlaşılan Doktor Manuk Bey sıradan ya da gerçek cevaplarla yetinecek bir adam değildi- buna kimse tanık olmasını istiyordum. Mis Sokak'a vardığımda "geniş cephe"den kastının ne olduğu biraz karıştı. Sokakta, ilk bakışta dikkat çeken dar cepheli apartmanlar vardı da, "geniş cepheli bir apartman" yoktu. Binalar az-çok birbirlerine yakını genişlikteydiler. Çünkü apartmanın en üst katının cephesinde tabela vardı. Biri bir turizm birleti, diğeri bir muhasebe bürosu. O ikisi dışında, tüm apartmanların en

üst katýnda Doktor Manuk Bey oturuyor olabilirdi. Efsane kitaplýðýn sahibi efsane doktoru aramaya saðdaki ilk apartmandan baþladým.

(Buradan itibaren okuyucuyu hayal kýrýklýðýna uðratacaðýmý biliyorum, çünkü bu hikâye Doktor Manuk Beyin hikâyesi deðil. Onu henüz yazmadým. Bu hikâye adýndan da anlaýýlacaðý gibi Þapkacı Arlet'in yani Madam Argiro'nun hikâyesi. "Müþkülpesent" okuyucu, Madam Argiro'nun hikâyesini neden Doktor Manuk Bey üzerinden anlattýðýmý soracaktır. Çünkü Madam Argiro'nun hikâyesi Doktor Manuk Beyin kitaplýðýnda olduðu söylenen kitaplarýn oluþturduðu hayat haritasýnýn bir parçasýdır. Diyelim ki Madam Argiro'nun hikâyesinin bir kitabý var ve bu kitap da Doktor Manuk Beyin kitaplýðýnda bulunuyor. Onu ben satýn aldým, elbette iyi bir cevap karþýlýðýnda.)

Madam Argiro'nunki en üst katýna çýktýðým kaçýncý apartmandý, bilmiyorum. Galiba sokaðýn sondan ikinci veya üçüncü apartmanýydý.

Adý yoktu, olsa hatýrlardým. Ona gelinceye kadar turizm birketi ve muhasebecinin bulunduklarý hariç her apartmana girdim, en az beþ kat çýktým, "Doktor Manuk Bey burada mı oturuyor?" diye sordum. Dört kapý açýlmadý, onlarý bir baþka sefer tekrar ziyaret etmek üzere aklýmda tutmaya çalıptým, (ama unuttum, -zaten artýk önemi yok). Açýlan kapýlardan gayet kýsa ve soðuk bir "Hayýr!" cevabý aldým. Katlarý týrmanmaya baþlamadan önce alt kattaki dükkánlara, birinci veya ikinci katta oturanlara "Burada Doktor Manuk Bey diye biri oturuyor mu?" diye sordum elbette. Ama bir yararý olmadý. Birisi "Dipçi mi?" diye sordu, olabilir diye düþünerek evet dedim, "ikinci katta bir dipçi var ama adý Manuk deðil, Haçik" dedi. Terzi levazýmatçýsý niye aradýðýmý sordu. Kitaplýktan söz edince beni baþýndan savdý. Diðerleri oturduklarý apartmanda Doktor Manuk Bey diye birinin yapayýp yapamadýðýný bilmedikleri için, her apartmanýn en üst katýna çýktým. Madam Argiro'nun daire kapýsýna vardýðýmda yorgunluktan dizlerim titriyordu. Kapýyý çalmadan önce merdivenlere oturup dinlenmek zorunda kaldým.

Öyle yorulmuştum ki nefesim bir türlü düzelmliyordu. Toplam kaç kat çıkmıştım hesaplamaya çalıştım, yarısında vazgeçtim. Olan olmuştur, bitkin düpecek kadar çok basamak çıkmıştım. Önünde oturduğum kapının son pans olmasına karar verdim. Doktor Manuk Bey buradaysa buradaydı, yoksa dönüp evime gidecektim, daha fazla uğrayacak halim kalmamıştı.

Aslında kapıyı çalmaya bile gönlüm yoktu ya, daire kapısının çirkinliği dikkatimi çekti. Berbat bir griye boyanmış, hücre kapısını andıran, tam ortasında demir parmaklıklı küçük bir penceresi olan demirden yapılmış, ağır bir kapı. Bu ürkütücü, çirkin, demir kapının arkasında nasıl biri oturuyor olabilirdi? Her kapalı kapının ardında merak etmekte bir sakınca görmeyecek kadar gençtim, gücümü toplayıp zili çaldım.

Zile basmamla yerimden sıçramam bir oldu. Apartman bodurunda çınlayan korkunç bir ses pehrin tüm polis, jandarma, itfaiye ve ambulans ordusunu yardıma çağırıyor gibiydi. Sanki bir evin nazik ve sevimli ziline basmamıştım da, o korkunç demir kapıyı, "Çıkarın beni buradan!" diye bağırarak yumruklamıştım. Çok korktum. Demir kapının ürkütücü görüntüsünden, zilin sesinden, apartmanın soğuk görünümü

□Ömür Diyorlar Buna□- Ayfer Tunç

15

sahanlýðýndan ve apýrý merakýmdan çok korktum, merdivenlere yöneldim. Bir an önce inecek, bu garip atmosferden çýkacak, þehrin güvenli sokaklarýna kavuþacaktým. Ama "Kimsiniz?" diyen yumuþak bir ses duydum. Yaplý bir kadýn sesiydi. Dönüp baktým, çok parlak iki göz bana bakýyordu.

- Doktor Manuk Beyi arýyordum. Kitaplarýný satýyormuþ da, bana en üst katta oturuyor dediler. Ama yanlýþ geldim galiba. Sizi de rahatsýz ettim. Özür dilerim...

Anlamsýz vurgularla karmakarýþýk cümleler kurarak buna benzer þeyler gevelerken, kuvvetli bir kilitle muhtemelen büyük ve ađýr bir anahtar iki defa döndü, çirkin kapý ardýna kadar açýldý.

Galiba korkumu dýþa vurmuþtum ve Madam Argiro benim tehlikeli

biri olmadýðýma karar vermiþti.

- Doktor Manuk Bey geçen kým öldü, dedi. Kitaplarýný, her þeyini çocuklarý götürdü. Karpý tarafa, kendi evlerine. Ne yaptýlar bilmem. Attýlar, sattýlar?

Sevinmem mi gerekiyordu, yoksa üzölmem mi, karar veremedim. Doktor Manuk Beyin izini bulmuþtum, ama artýk ne bana ne bapkasýna yararý vardý. Üstelik bu Doktor Manuk Bey o Doktor Manuk Bey miydi, onu da bilmiyordum. Yine de gecikmiþ bir efsaneyi dođrulamýþ olduđuma inanmayý tercih ettim. Madam Argiro bir süre yüzüme baktý, gülümsedi ve birdenbire:

- Çay içecektim, dedi. Siz de içersiniz?

O ađýr ve çirkin demir kapýya bakýlacak olursa kimseye güvenmemesi gerekiyordu. Ama galiba çok yalnýzdy ki, Doktor Manuk Bey referansýný yeterli buldu. "Hayýr içmem" desem, çýt deyip kýrýlacak kadar narin görünüyordu.

- Sizi rahatsýz etmeyeyim, dedim.

- Rica ederim dedi, buyrun. Yorulmuþsunuz. Dinlenin biraz.

Kapýyyý ardýna kadar açtý. Çirkin demir kapý, sevimsiz bir mekanda hiç deðilse yarým saat geçirmek zorunda kalacađýmý ve yalnýz ve ihtiyar bir kadýný

oyalayacađýmý düpünmeme neden olmuđu. Ama hiç de öyle olmadý. Gýcýrdayan parkelere dikkatle basarak salona girdim. Dairenin devasa bir salonu vardý. Belli ki iki daire birleřtirilmiř, sokađa hakim olmakla kalmayıp, Beyođu'nun çatýlarýnýn üstünden denize ulařmaya çalıřan bir salon elde edilmiřti. Evin epyalarýný tarif etmeye kalkýřmak gibi sýkýcý bir pey yapmayacađým. Ama bunu söyleyeyim, bi r

antikacı bu epyaları görse Madam Argiro'ya bir servet teklif eder, hatta satın almayı başaramadığı takdirde bu yapı kadını zehirlemeyi bile aklından geçirirdi.

Gerçi epyalardaki mükemmeliyeti görmem epeyce zaman aldı. Çünkü tarife sığmayacak kadar yoğun bir ipçilik taşıyan, el oyması dev vitrin ve pencerenin önündeki gündelik koltuk dibi, bütün epyalar beyaz çarpaflarla örtülmüştü. Madam Argiro da öyle yapı ve zayıftı ki, ilk anda kendimi yanlışlıkla bir morga girmiş gibi hissetmiştım. Salonun ortasında öylece dikiliyordum, Madam Argiro beyaz çarpafları topladıkça, her ayrıntısı bana parlaklık ve haz veren bir tablo parça parça açılıyordu.

Beni pencerenin önündeki koltuğa oturttu. Sonra kararmış gümüş bir tepside çay ve Paskalya çöreği, incecik limon dilimleri, limon çatalı getirdi. Çay tabakları ve kapıları telkari gümüştendi. Her bir epyanın taşıdığı zaman izi ve yüksek zevk evi benzersiz kılıyor, yine aynı unsurlar aynı evi kalabalık bir bahrin içinde yalnız bırakıyordu. Oturduk, havadan sudan konuşmaya başladık.

Paskalya çöreði mahlepli ve sakýzlyýmýþ. Taa Kurtuluþ'tan alýyormuþ. Kaçkar pastanesinin sahipleri, Laz olduklary halde çok güzel Paskalya çöreði yapıyorlarmýþ. Eskiden bir Rum varmýþ, Trifon. Genç kýzlyđýnda hep ondan alýrmýþ Paskalya çöređini, su böređini, pandispanyayý, hatta Trifon Museviler için hamursuz da satarmýþ. Ama Trifon ölünce dükkany eczane olmuþ.

- Zor olmuyor mu Madam dedim, buradan kalkýp taa Kurtuluþ'a

gitmek?

Kurtuluþluymuþ. Her pazar Aya Lefter mezarlyđýna gider, dönüþte

Paskalya çöreði

alýrmýþ. Ama artýk her pazar gidemiyormuþ, yol

deðilmip onu yoran, apartmany merdivenlerini çýkamýyormuþ... Yaþlanmaktan söz etti. Þimdiden. Yalnýzlyktan. Sonra birden

dikkatle bana baktý:

- Tanýyorsunuz Doktor Manuk Beyi?

- Hayır Madam, tanıyıyorum, dedim. Hiç görmedim.
Kıymetli

kitapları varmıyıp, onları satıyormuş diye duydum.

□Ömür Diyorlar Buna□- Ayfer Tunç

17

- Talebesiniz?

- Evet Madam, kitaba biraz meraklıyyım da.

- Ooo, Doktor Manuk Bey de çok meraklıydý. Çok kitabý vardý, ama görmedim hiç okurken. Sekiz numarada otururdu. Vardý bir kedisi, çok arsýzdý, damdan girerdi mutfađýma, çalardý balýk, et, ne varsa. Doktor Manuk Bey dahiliyeciydi. Ama hiç hastasý kalmamýptý. Bir Madam Vartanup gelirdi ikide bir, þuram ađrýyor Manuk, buram ađrýyor Manuk, apýktý adama bana sorarsan. Aksiydi Manuk Bey, bir bađýrýrdý hastalarýna, kaçır gider adam tabii, bir daha gelir sana öyle bađýrýrsan? Gelmez. Çok konupurdu, hiç susmaz, anlatýr anlatýr, böyle olmuþ, böyle olmuþ, ođlu onu demip, gelini bunu demip... Demesinler de ne yapsýnlar? Üç gün duramaz evlerinde, gider kavga çýkarýr döner. Bana da gelirdi çok, Madam Argiro çayýnýzý içmeye geldim, Madam Argiro size boza getirdim...

Bir el ipareti yaptı, sanki onu anlatmaya deđmez gibi. Doktor Manuk Bey hakkýnda iyi þeyler anlatmýyor, ondan

sitayiple söz etmiyordu. Belli ki pek sevmemişti ihtiyarı, ama onu çýkarýrsa hayatýndan yakýn döneme dair anlatacak þeyleri epeyce azalıyordu. Bir an yaþlýların yalnýzlıklarıyla ne tuhaf bir iliþkileri olduðunu düþündüm. Hem delicesine baðlıydýlar, en yakýnlarına bile tahammül edemiyorlardý, hem de þiddetle korkup kurtulmak istiyorlardý yalnýzlıklarýndan. Yalnýzlık avuçlarında bir kor parçasý gibi duruyordu, ne kimseye vermeye kýyabiliyorlar ne yanmaktan kurtulabiliyorlardý.

Gökyüzü bulutlarla kaplıydý. Arada bir, bir parça aralanýyor, Beyoðlu'nun kararmýþ çatýlarının ardýndaki denizin üstüne incecik gümüşü çizgiler halinde ýþık düþüyordu. Madam Argiro'ya dikkatimi vermek için bu çekici manzaradan uzaklaþmak isteyerek, tam karþýmdaki duvara baktým. Duvarda eski zaman yakýþýklýsý bir adamýn, büyütülmüş, siyah-beyaz bir fotoðrafý vardý. Fötr þapkalý, ince uzun parmaklarının arasýnda incecik bir sigara tüten, bacak bacak üstüne atmýþ, çok yakýþýklý, kýrk yaþlarında bir adam. Madam Argiro fotoðrafa baktýðýmý farketti. - Resme bakýyorsunuz, dedi.

- Çok güzel bir resim dedim. Beyefendi çok yakýþýklýmýþ. Kocanyz

mý?

- Kocamdýr, Mösyö Kalef.

□Ömür Diyorlar Buna□- Ayfer Tunç

18

- Hayatta mı?

- Yok. Çoook oldu öleli. Elli yapýndaydý, Amerika'ya gidecektik,

seyahate, gidemedik.

Bu "gidemedik..." uzun ve yorucu bir hikâyenin son kelimesiydi anlaşılan. Hayatın çađlayan suyunun durulduđu, hatta artık yenilenemediđi için ađýrlaptýđý bir zamanın bařlangıcı. Oysa anlattýklarına bakýlırsa, bütün mücadele "Yeni Dünya"ya yapılacak seyahat ile başlayacak olan "yeni hayat" için verilmiř, ama yeni hayatın kapıları açýldýđý anda bir ölüm tekrar kapatmýř. - Madam, dedim, adýnýz Argiro mu? Ne hoř bir isim.

- Argiro. Beyoğlu'nda Papkacı Arlet derlerdi bana, gençken. Çok

eskiden.

- Sakýncası yoksa, anlatýr mýsýnýz?

- Elbet anlatýrým, ne anlatmayayým? Ah çocuk, yapacak iş var? Ýpte bu pencere, hep otur dur önünde. Gökyüzüne bak, yağmur yağacak, güneş açacak. Hepsi bu. Bir çay daha içersin?

Kýsa bir ara. Pencereden baktým, bu şehir gerçekten çok güzel. Çaylarla geldi, koltuğa oturdu. Uzun bir hikâyeye anlatmaya

hazýrlandý:

- Sýkýlmayacaksýnýz ama, dedi. - Sýkýlmam, dedim.

- 1920. Dođmuşum. Kurtuluş'ta. Babam Ýmrozluydu, beş yapýnda gelmiş Kurtuluş'a. Beyođlu'nda meyhanesi vardý, kocaman. Doluş tapardý. Ama fakirdik biz. Babam elinde hiç para tutamazdý. Ýşkisi var, kumarý var. Hatýrlarým; Paskalyada, Noel'de benim mama, annem, ađlardý hep beş kuruş yok, yakacak odun yok, çocuklarýn üstü başý yok. Babam da ađlardý ama akýllanmazdý hiç. Yine paralarý kumara yatýrmýş. Babam çok yakýpýklý bir adamdý. Annemle birbirlerine apýk olmuşlar. Evlenmek istemiler. Büyükbabam olmaz demiş. Ođlan serseri bir meyhane çýrađý. Ýpi yok, gücü yok. Seni geçindiremez. Yok ille de apk! diye tutturmuş mamam. Büyükbabam der olmaz, mamam der olur, en nihayet annem babama kaçmýş, evlenmişler, büyükbabam gözüm görmesin seni

demip anneme. Harp zamaný. Ýngilizler dolu sokaklarda. Babam baþtan çok alıbmýþ, kendi meyhanesini amýþ. Ama sonra dadanmýþ kumara. Mamam ben dođunca piþman olup babamla evlendiđine. Anlatýrdý, apk laftýr derdi. Üç günde biter, bitince kalýrsýn ellerin amaþýr leđeninde.

Pipman olmuþ ama büyükbabam inat adam. Annem kapýsýný çalarmýþ, kucaðýnda ben, açtırmazmýþ büyükbabam kapýyý. Büyük Tatavla yangýnında büyükbabam ölmüþ. Kompularýný kurtarıyormuþ bir bir. Son girdiði evden çýkamamýþ, çatý çökmüþ üstüne. Bizim ev de yanmýþ. Büyükannem, dayýmla göçmüþ Atina'ya. Annem kalmýþ annesiz babasýz, kucaðýnda ben, yanýnda bir hayýrsýz koca. Dokuz yapýndaydým hatýrlarým, bizim mahalle olmuþtu bir cehennem. Çatýr çatýr yýkýlýyordu direkleri, çatýlarý evlerin, çýðlýklar, feryatlar...

Ýlkokulu bitirdim, doðru Beyoðlu'na çalıpmaya gönderdiler beni. O sýra babam ciðerlerinden hastalandý, yattý sanatoryumda. Annem iþletemez meyhaneyi, ben de baþladým çalıpmaya. Oradan oraya, oradan oraya. Sonra bir þapkacıya girdim. 17 yapýndayým. O zaman Beyoðlu'nda þapkacı dükkany çok. Kadýnlar hep þapkalý, ayýptýr þapkasýz sokaða çýkmak. Þimdi kimsenin baþýnda yok þapka. Mösyö Kalef'i 17 yapýmda tanýdým.

Benim çalıptýðým dükkany tam karpýsýnda büyük bir maðaza vardý. Mefrupat satarlardý. Perdelik kumaþlar,

döpemelik kumaşlar. Ýstanbul'un en zenginleri gelir giderler. Kalef'in babasıyla amcası bu dükkânın sahibiydi. Büyük bir Yahudi aile. Mephurlar, zenginler çok. Kalef de çok yakýpýklý. Dükkânın önüne çýkar bana bakar da bakar. Ben utanýrým, bakamam, benim Madama derim Madam ben içerde çalıypayým, olmaz der, sen güzelsin, ellerin de güzel, müpterilere sen hizmet edeceksin tezgahta. Papkaları sen vereceksin. Ama bakar durur Kalef bana, ben de bakarým kaçamak, anlarým bir beyler, ama olmaz derim. Çünkü onlar hem Yahudi hem çok zengin. O zamanlar Ýstiklal Caddesi'nde arabalar iplerdi. Kalef'in annesi, teyzesi, yengeleri gelirler lüks arabalarla, inerler sýrtlarında kürkler. Benim dükkânın papkalarına bakmazlar bile, Paris'ten, Roma'dan alýrlar. Sabahları ipe giderim sýrtýmda mantom, annem tersyüz etmiş, kenardan kenardan yürürüm Kalef'e rastgelmeyeyim diye. Ama takip eder beni Kalef. Sonra bir de baktým yan yana yürüyoruz, derken sinemaya gitmişiz. Korkarým da bir yandan, oynuyor benimle? Ama olan oldu, apýk olduk. Bana evlenelim dedi, olur dedim. Dedim ama eve söyleyince kýyamet koptu. Mamam saçýný babýný yoldu, ezerler seni, hizmetçileri olursun, zaten almazlar dedi. Babam ölürüm, seni bir Yahudi'ye vermem dedi, eve kapattý. Ama apka söz geçer? Kaçarým evden Kalef'le bulupuruz,

ađlabýrýz. Onun evde de kýyamet kopmuþ. Annesi bayýlmýþ, hastaneye kaldýrmýþlar, bir Ortodoks kýzla evlenemezsin demiþ babasý. Kalef evleneceđim deyince, miras yok sana demiþler, git evlen beþ parasýz. Kalef'in birikmiþ parasý var, onunla evlendik. Ben 18 yapýndayým, Kalef 22. Tarlabapý'nda bir ev tuttuk, elimizdeki para bitecek. Ben hamileyim, Kalef'in ipi yok, oturuyoruz evde. Kalef dedi sen neyden anlarsýn? Þapkadan. Ben de ticaretten anlarým. O zaman açalým bir þapkacý dükkany. Olur ama Ýstanbul'da þapkacý çok. Tutmadý dükkany, ne yapacađýz? Hem Kalef'in ailesi yapatmaz bizi. Kalef Ankara'ya gidelim dedi. Orasý asri bir behir oluyor, çok memurlar var, kadýnlar... Þapka lazým. Dedim tamam. Kaldýrdýk evi, gittik Ankara'ya, yerleptik. Dükkanýmýzý açtýk, benim Madamýn þapkalarýný satýyorum, ucuz, memur hanýmlar için ideal. Sonra fötr satýyoruz yüksek memurlara. Çok tuttu dükkanýmýz.

Biz bir senede zengin olduk, ođlum dođdu Ankara'da. Kalef dedi Musevi olacak. Olsun dedim. David koyduk adýný. Sünnet yaptýk güzel bir otelde. Ođlum dođdu, benim annem babam bizi affetti, ama çocuđa diyorlar

Stelyo. Kalef kyzýyor. Ben evde Kalef yokken Stelyo diyorum, o gelince David. Çocuk bana soruyor ben David'im yoksa, Stelyo? Derdimiz bu olsun. Her pey çok güzel.

Lakin Varlýk Vergisi çýktý dediler, vereceksiniz mallarý devlete. Ýtiraz yok. Bizim güzelim dükkán gitti vergiye. Hiçbir pey kalmadý elde avuçta. Ben diyorum Kalef'e üzme kendini, genciz, gene çalıþýrýz, kazanýrýz, göndermediler ya seni Aþkale'ye. Ankara'da artýk durulmaz. Döndük Ýstanbul'a. Lakin ev bark yok. Babamlarda kalýyoruz. Babamýn durumu biraz daha iyi. Ona vergi düþük gelmiþ, ortađý Türk. Meyhane çalıþýyor.

Kurtuluþ'ta babamýn evinde oturuyoruz. Ýki katlý bir Rum evi, taþ. Alt katta soba yanýyor, üst kat buz. David küçük, öksürür, korkarým. Ađlarým. Ben ađlayınca mamam kyzýyor, dedim sana evlenme, bak istemediler seni. Kalef sýkýntýlý hep. Ýþ yok, güç yok. Babam David'e Stelyo dedikçe suratýný asýyor. Gece, asma suratýný diyorum, bak baþýmýzý soktuk bir dam altýna, onların sayesinde.

Mösyö Hayim bizi kabul etmedi. Kalef'in babasý. Haber gönderdi kaç defa Kalef barýþmak için, torunun da var artýk, hem adý David, Mösyö Hayim diyormuş ki o David olamaz, annesi Ortodoks. Bunlar

çok kötü peyler. Ortodoks, Musevi, Müsliman, hepsinin Allah'ı bir değil? Kalef'in canına tak etti bir gün, haber gönderdi yine babasına. Dedi ya beni evlat olarak tanıyıp seversin, yahut da ver benim miras hakkımı, büyükbabamdan kalan. Yoksa ben mahkemeye gideceğim, hepsine ortak olacağım. Mösyö Hayim korktu o zaman. Epeyce bir para verdi, al da git demiş, sen artık bu aileden değilsin. Sebep? Senin hanım Ortodoks. Mösyö Hayim'in servetinin de bir kısmı gitmiş Varlık Vergisine, ama yine çok zengin.

Kalef babasından aldığı parayı, dedi Argiro, ne iş yapalım? Ne yapacağız? Paçacılık. Bellidir işimiz. O sıra birçok paçacı kapanmış. Ben yine bir paçacı açtım Beyoğlu'nda. Adını Arlet koyduk. Paçacı Arlet. Paris'ten model getiriyorum, atölyede aynısını yaptırıyorum. Benim dükkan çok tuttu. Kazandık. Kalef dedi bir gün Argiro sen bu dükkanı idare ediyorsun, ben de mefrupat mağazası açacağım, babama inat. Olur dedim. O da açtı bir dükkan, tam Mösyö Hayim'in karpısında. Mösyö Hayim bu sefer takdir etti çok Kalef'i, çalıştı kazandı diye. Familyası oturmuş konmuş,

aferin Kalef'e demiþler. Artýk affedelim. Bir Pazar
çađýrdýlar, gittik. Barýptýk ama hiç sevmediler beni, hep
hissettim. Olsun. Benim için David mühim, David'i çok
sevdiler,

torunlarý tabii, sevecekler.

Hop benim annem babam da Kalef'i

sevmediler. Doğruya doğru.

Biz hep çalıptýk. Çok çalıptýk. David'i bakýcýya
býrakýrdým, sabah çýkardým evden, gece karanlýk olur,
Ýstiklal Caddesi'nde bir Kalef bir ben, en son kapatýrýz
dükkanlarý. Eve yürürken ayaklarým sýzlar. Sonra bu
daireyi aldýk. 1950. Yýktýk bütün duvarlarý, yeniden
yaptýk hepsini. Kalef her þeyi ýsmarladý Avrupa'ya, en iyi
ustalara. Tam kýrk yýl oldu, ben bu evdeyim, çýkmam.

Her þey iyi, her þey güzel. Benim annem babam David'e
Stelyo demekten vazgeçtiler. David isyan etti bir gün.
Benim adým David dedi, siz deyince olmuyorum Stelyo.
Annem babam arasýnda durmadan kavga. Babam yaplý
adam, yine hiç rahat durmaz. Küfeyle getirirler eve, böyle
meyhanecilik olur? Meyhaneci adam içmez, bakar içenlere,
uyanýk olacak, dikkatli olacak, ama babam hepsinden çok
içer, bir de gidip kumar oynar. Ama þarabý çok

mephurdu. Kýrmýzý, beyaz, roze... Zaten þarabýný
satmasa idi lüks lokantalara çoktan batacak. Ýmroz'da idi
imalathanesi. Paraplara bakmaða gidiyorum diye gider
Ýmroz'a,

günlerce gelmez. Mamam kalýr bende, ađlar da ađlar. Bu adam býraktý beni tek babýma, belki de Ýmroz'da dostu vardýr diye. Kalef adam gönderir Ýmroz'a, öđreniriz babam yerlepmiþ kuzeninin evine, bütün gün içiyor, söylüyor, oynuyor, babamý zorla getirtir, fýçýlarla þarabý da getirtir, indirtir mahzene, annem gider evine, yine baþlarlar kavgaya, bu sefer babam gelir Kalef'e, ne getirttin beni oradan, alýp babýmý gideceđim Ýmroz'a, dönmeyeceđim buraya, býktým bu kadýnýn dýrdýrýndan, anneme der ikide bir gitsene sen kardeþinin yanýna Atina'ya, annem ađlar, bana gelir, baban beni istemiyor, git Atina'da otur kardeþinin yanýnda diyor, ben derim baba niye böyle yapýyorsun, o der söyle de sussun o zaman, karýpmasýn rakýma þarabýma. Hayat böyle gidiyor. David'in mektebi, piyano hocasý, Kalef'in üstü babý, evin iþi, annemin dýrdýrý, babamýn meseleleri, en çok da þarabý, kýymetli þarabý. Ama yine de güzel. Biz kulüplere gidiyoruz, yazýn Büyükada'ya gidiyoruz, mesuduz.

Bir sabah Ýstanbul'da kýyamet koptu. 6 Eylül. Ýstiklal Caddesi harp meydaný olmuþ. Görsen dersin mahþer

budur ipte. Benim maðazanýn camlarý yerde, içerde bir tek þapka kalmamýþ. Kýrk yaþlarýnda bir adam, benim kadýn þapkalarýndan birini sanmýþ fötr, takmýþ baþýna, gidiyor. Kalef'in perdeliklerin toplarý yerlerde yuvarlanmýþ, her taraf cam kýrýðý. Yrdm biraz, babama bakayým diye, sanýrsýn sokaklardan kan akýyor, buz kesti elim ayaðým, babam meyhanenin önünde, kýrýk bir fýçýnýn üstüne oturmuþ aðlýyor. Sokaktan kan gibi þarap akýyor, babamýn fýçýlarýnýn hepsini delmipler. Elinden tuttum, bizim eve götürdüm. Aðlýyor koca adam. Gidiyoruz buradan dedi. Hemen. Yarýn. Atina'ya.

O hafta gittiler. Annemle ikisi, kolkola gemiye bindiler. Yanlarýnda bir büyük bavul. Annem hiç konuþmuyor. Babam durup durup arkasýna bakýyor, Ýstanbul'a. Yerleptiler Atina'ya. Bir iki ay sonra biz de gittik baktýk, ne yapýyorlar diye. Babam orada da bir meyhane atý, ama keyifsiz. Hiç konuþmuyor, susuyor. Mamam dedi bana, keþke her þey eskisi gibi olsaydý. Küfeyle gelirdi eve zil zurna sarhoþ, ama sonra bir gönlümü alýþý vardý ki... Belki de hep öyle gönlümü alsýn diye dýrdýr ederdim çok. Pimdi tatsýz tuzsuz bir adam. Erkenden geliyor eve, uzo vereyim diyorum hayýr diyor, raký vereyim diyorum hayýr diyor, þarap vereyim, hayýr. Pilaki? I-ýh. Çiroz? I-ýh. Öyle oturuyor radyo baþýnda.

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

23

Erkenden yatýyor, kalýyorum sessiz evde bir bapýma.
Duyuyorum, ađlýyor rüyasýnda.

Babam küstü Ýstanbul'a, bir daha hiç gelmedi. Yedi sene sonra öldü.

Mum gibi erimipti.

Bir zaman sonra Kalef dedi artýk yoruldu, çalıþma, evde otur. Ben dükkánlara bakarým. Ara sýra gelirsin. Olur dedim. Oturuyorum evde, eski arkadaşlarla gidiyoruz çaya Hilton'a, Pera Palas'a. Hayat çok güzel. Kalef, ođlumuzu yanýna aldı, ipleri büyüttü, yürüttü. Sonra David'i evlendirdik. Koca adam oldu, asýk yüzlü, dediđim dedik, týpký Mösyö Hayim. Kalef'e derdim sen de çalıþma artýk, yorulduk bak, David ne güzel idare ediyor ipleri. Olmaz derdi Kalef, bari bir saat geç git, böyle karý koca sabah kahvemizi içelim karþýlýklı, yok olmaz! Bir akþam mecmualara bakýyoruz, dedi þu Amerika'yý bir gidip görsek... New York, Kaliforniya, Teksas... Þapýrdým, açtým ađzýmý yumdum gözümü. O sabah yalvardým, ne olursun Kalef, bugün cumartesi, gitme ipe, gezelim biraz. Yok

olmaz deyip gitti. Kýzgýným. Sen hiçbir yeri göremezsın dedim, aklýn kalýr iþinde. Sen bir Büyükada bilirsin, bir Beyoðlu. Ordan oraya ordan oraya, o kadar. Ucunda para kazanmak yoksa hiçbir yere gitmezsin. Bak elli yapýna geldin, nereye gittin sýrf gezelim diye? Sen Amerika'ya gideceksin? Dünyada inanmam! Ama artýk zamaný geldi dedi. Bunca sene hep çalyptýk, niçin? Bugünler geldiðinde gezmek için. David iþi götürüyor, biz de artýk biraz gezelim. Amerika'ya gidelim. Ýçim pýr pýr, ama damarýna basýyorum ki, inat etsin. Hiç aðzýný yorma boþuna dedim. Beni heveslendireceksin, sonra iþ güç var diyeceksin, gidemeyeceðiz. Cevap vermedi. Pazartesi akþamý ipten geldi, masanýn üstüne iki uçak bileti koydu. Haftaya gidiyoruz Amerika'ya. Bir ay kalacaðýz. Önce New York! Ama gidemedik... Gitmemize bir gün vardý, kalp krizi geçirdi, hastaneye bile yetiptiremedik. Gömülürken içimden sözünü tutamadýn Kalef dedim.

Yavaþ yavaþ yalnýz kaldým. Torunlar küçükken çok gelmek isterlerdi bana, her pazar ailece gelirlerdi, ama bakardým Flor'un gözü hep saatte, kalkalým mı artýk David der. David oturuyoruz der, sonra Flor'un yüzü asýlýr, daha akþam olmadan giderler, torunlardan duyarým, akþama kulübe gidecekler. Ses etmem. Torunlar büyüyünce hiç gelmez oldular. David'in zoruyla uðrarlar arada bir, okul çýkýþý, o kadar.

Sonra Beyoğlu bozuldu. Eski Beyoğlu değil. Sokaklar it kopuk doldu. O güzel kulüpler kapandı bir bir. İnsanlarda surat asık, erkeklerde tırap yok, herkes birbirini kesecek gibi yürüyor. Apartmanda herkes gitti, bir ben kaldım, bir Doktor Manuk Bey. Bir Levanten vardı, Mösyö Franko, altmış yapılarında, çok nepeli bir adam. Renkli renkli beyler giyerdi, bileğinde altın zincir, boynunda altın zincir. Saçları peruk. Doktor Manuk'un karpı dairesinde oturur idi, bıyıklı bıyıklı, pis, genç adamlar gelirlerdi evine. Biraz peydi Mösyö Franko, anlarsınız işte.

Bir pazar sabahı çıktım evden, altı yedi sene evvel, gideceğim Kurtuluş'a, Aya Lefter mezarlığına. Soracaksın kimin var ki orada yatıyor? Ziyaret ediyorsun? Annen baban Atina'da ölmüş, kocan Apkenaz'da. Kimsem yok, bir büyükbabam var, orda yatar, tanımam bilmem, ama var çok arkadaşım, Marika, Kati, Sofiya... Fakirdik hepimiz ama gülüpürdük çok Sofiyaların evinde, pencereden bakardık, bizim oğlanlar gül atarlardı bize, kavga yapardık, sana attı, bana attı... Hatırlarım hep o günleri. Mezarlığa gittim, mezarlarda hep benim koyduğum çiçekler. Kimse gelmemiş ziyaretlerine. Kim gelecek?

Hepsi öldüler hastanelerde tek baþlarına. Çocukları gittiler Atina'ya, Paris'e, Amerika'ya. Hepsini dolaptým, çiçek koydum, ađladým. Mezarlýkta yatan yaþlý kadýna para verdim, çýktým. Yine Paskalya çöreði aldým Kaçkar pastanesinden, Kurtuluþ son duraktan bindim otobüse, geldim eve. David duysa kýzacak yine, anne ne diye biniyorsun otobüse, paran yok? Bin taksiye. Lakin ben severim otobüsü. Eve geldim merdivenleri çýkýyorum, bir baktým merdivenlerde kan. Anlamadým hiçbir þey. Elimi sürdüm ki kan. Çýktýkça daha çok. Mösyö Franko'nun dairesine geldim, kapý altýndan sýzýyor kan. Dedim sakın ol Argiro. Hemen Doktor Manuk'un kapýsýný çaldým. Açtý bizimki saç baþ darmadađýn. Telefona bakan son kýz da kaçmýþ. Bana onu anlatýyor. O adama dayanýlýr? Dedim Doktor Manuk Bey, býrakýnýz þimdi telefoncu kýzý, bakýnýz Mösyö Franko'nun dairesinden kan sýzýyor. Manuk baktý, bayýldý! Sen doktorsun adam! Ben bayýlacađým sen deði! Doktor Manuk Bey, Doktor Manuk Bey! Tokatladým filan kendine geldi. Hemen içeri koþtuk, birer bardak su içtik, polisi aradýk.

Polis geldi, kilidi açtý, lakin açýlmaz kapý, arkasýnda bir þey var. Ýttiler zorla, bir baktýlar ki Mösyö Franko olup delik deþik, kapýnýn önünde

yatıyor. Tam kırk beş yerinden saplamışlar bacağı da zorla ölmüş. Altın zincirleri yok, evdeki parasını da çalmışlar. Duvarlara kanlı ellerini sürmüş hep, telefon teli kopmuş. Korkunç bir manzara! Doktor Manuk büsbütün delirdi. Gitti oğlunun gelininin evine. Ben de kalamam tek babıma koca apartmanda, David zaten bırakmıyor. Tamam dedi anne, bitti, artık Nipanta'da oturacaksın, bizimle. Bizim ev kocaman. Hayır dedim oturmam. Çok kavga yaptık. Flor karışmıyor, öyle dinliyor bizi ama, içinden diyor David'e bırak gitsin! Dedim David'e bana bak! Ben evet artık ihtiyarım, ama sen yönetemezsin beni. Başlayacaksın beni buraya? Hayır! Gideceğim evime. Demir kapı yaptıracağım, kimseye açmayacağım. David değil Mösyö Hayim! Hayır dedi evet dedim. Kaptım çantamı, kapıya gittim. Başlırdı arkamdan çıkarsan bu kapıdan tanıyam seni bir daha anne diye. Dedim canın isterse! Bindim bir taksiye, doğru evime. O zamanlar Ystiklal Caddesi'nden araba geçliyordu. Doktor Manuk beni pencereden görmüş, bir inip indi merdivenlerden sevincinden ölecek adam. Madam iyi ki geldiniz dedi. Yoksa delireceğim akpamları. Hani siz oğlunuzda

kalýyordunuz? Yok dedim, yapamadým onlarýn yanýnda. Ben alýpmýþým serbest olmaya. Hep yazýhane oldu bizim katlar. Gece oldu mu bir Doktor Manuk, bir de ben varýz. Doktor Manuk ertesi gün bir demirci getirdi, bu demir kapýýý yaptırdým. Birkaç gün sonra David geldi. Baktým mazgaldan, dedim tanýmýyorum seni! Git! Anne lütfen diyor, dedim açmayacađým kapýýý sana. O gün gitti, sonra gene geldi, barýptýk. Oturduk içerde kahve içiyoruz böyle, sizin oturduđunuz yerde oturuyor. Kapý çok çirkin olmuþ dedi. Hýrslandým. Dedim sen yaptırsaydýn o zaman!

Ýnsan ihtiyar oldu diye aklý baþýndan gidiyor? Hayýr. Gitmiyor. Ben de biliyorum çirkindir, ama sađlamdýr. Burasý benim hakiki evimdir. Hiçbir yere gitmem. Diyorlar Nipantaþ daha nezihtir, temizdir. Olsun, bana ne?

Beyođlu'nda ýþýklar yandý, erken indi akþam. Madam Argiro, abajurlarý yaktý. Sonra ortadan kayboldu. Az sonra baþýnda abartýlý bir þapka, elinde siyaha boyanmýþ cam üzerine altýn yaldýzla Þapkacý Arlet yazýlmýþ, zincirli dükkán tabelasýyla geldi. Koltuđuna oturdu, tabelaya uzun uzun baktý.

- David'i nasýl affedeyim, dedi. Dükkáný kapattý, bana sormadý.

Demedi anne istediğini al. Bir gün dükkana uğrayayım dedim. Bir kız vardı tezgahtar, Gülsüm, pek severdim onu, iyi kızdı. Bazen giderdim, kahve yapardı bana gizli, David kızıyor muş dükkanda bir şey yiyip içince. Madam sizin zamanınızda yapamamıştım derdi, papkaları takar çıkarır... Gittim, dükkana öyle görünce öleceğim zannettim, dükkana bopalmışlar. Gülsüm ağlıyor. Elinde ipte bu papka. Ne varsa dükkanda benim, ipe yararları sattırmış David, yaramazları yıldırmış kapı önünde. Babını okudum, Gülsüm senindir o papka dedim. Yok Madam dedi, size hatıra kalsın. Giydim. Bir damla yapamadı gözümde. Sarıldı bana, ben gideyim artık dedi. Papka yerde ip bulmuş. Gitti. Yırtıcılar dükkana süpürdüler, kapı önünde duruyordu bu tabela. Papkacı Arlet. Yolda herkes bana bakar, babında tuhaf papka, elinde bir tabela, acayip bir ihtiyar kadın. Aldım getirdim eve tabelayı. David bilmez hâlâ bendedir. Ben ölünce bulacak? Zannetmem. Adamlarını gönderecek evime, toplayın epey, fiyat biçin, bunu bunu bana getirin, gerisini satın...

Siyah üzerine altın yaldızla Papkacý Arlet yazýlmýþ zincirli bir cam parçasý: bütün bir hayat. Madam Argiro'nun hayatýnýn zeti olan bir nesnesi var.

Doktor Manuk hastalanmýþ, çok direnmip doktora gitmemek için, "doktor milletini bilirim, bir boktan anlamazlar!" diyormuþ, ama sonunda ađýrlapýnca çocuklarý hastaneye kaldýrmýþlar. Madam Argiro ziyaretine gitmip, Doktor Manuk kendinde deđilmip, birkaç gün sonra lmþ.

Kitaplarý varmýþ sahiden, okmuþ da. Ama o efsanevi kitaplýđýn sahibi Doktor Manuk Bey o Doktor Manuk Bey miydi, renemedim. Araþtırmaya, efsanevi Doktor Manuk Beyi bulmaya kalkýþmadým. Neden arayayým ki, gerçek Doktor Manuk Bey bana daha mý iyi bir hikâye anlatacaktý?

Belki de anlatacaktý.

***

Not: Papkacı Arlet'in adý, kendisinin Rum, kocasýnýn Yahudi olduđu, Beyođlu Mis Sokak'ta oturduđu, Varlýk Vergisi ve 6-7 Eylül olayları dođrudur, hikâgede anlatýlan diđer "peyler" için garanti veremem. Hikâyenin gerçeđi Sokak dergisinin tarihini hatýrlamadýđým bir sayýsýnda yayýmlandý. Yýl yanýlmýyorsam 1989'du. Mis Sokak'ta kitap günleri yapýlýyordu, düzenli olsun, benlik yapýlsýn isteniyordu. Olmadý. Arlet'le tanýpmam bir tesadüftür, bana hikâyesini anlattý, beni gerçekten çok iyi ađýrladý, çok yalnýzdý, fýrsat buldukça ona gelmemi istedi, ne yazýk ki hiç gidemedim. Epeyce yaplýydý, aradan on üç yýl geçmiř. Bazen yapayýp yapamadýđýný merak etmiyor deđilim. Ama bir pey beni engelliyor, gidip arayamýyorum.

Doktor Manuk diye biri var mýydý yok muydu, hiç hatýrlamýyorum.

Bir aktris -artýk deđil

Annesiyle babasý ayrýlmasalardý, Efsun'un hayatýnda kendinin bile þapýracađý kadar tuhaf, tanýmlanmasý zor bir dönem olmayacaktý. Belki olurdu, belki babasý damarýna basmaya devam eder, Efsun da inat olsun diye yapacađýný yapardý, ama yine de o tuhaf dönem böylesine keskin yapanmaz, bir þeyler geleceđin getireceklerine engel olabilirdi.

Efsun'u bu "baþka türlü" hayata iten "þey" bir tür öç alma duygusu oldu. "Eh baba!" dedi bir gün içinden, "öyle bir þey yapacađým ki sana, öfkeden çýldýracaksýn."

Ýki ayrý evde iki odasý, iki yatađý, iki dolabý olmasa; genç kýzla kýz çocuđu arasý yaþlarýnda hayata küsüp baþýný yastýđýna gömerek ađladýđýnda annesi saçlarýný okþasaydý eđer; babasýnýn onu çok sevdiđi okulundan alýp bir kýz lisesine vermesine bile katlanabilirdi. "Artýk genç kýzsýn," demiþti babasý, "bir yýđýn zibidi, serseri herifle ayný okulda okutmam seni! "

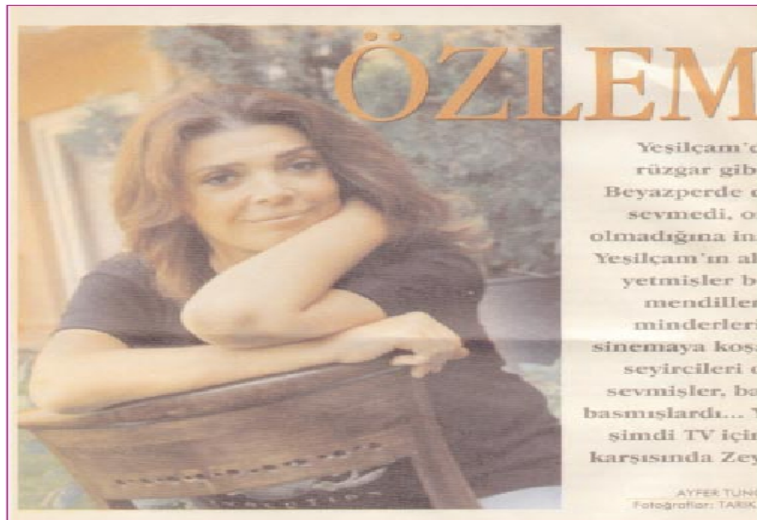
Köklü ve varlýklý bir aileden gelse de, tutucu, ahlakçý bir adamdý babasý. Geniþ çevresinde "mühim adam" olarak

tanýnýyor, modasý gemip ahlaki normlarla tanýmladýđý aile adýný, aile şerefini kýzýnýn ruh sađlýđýndan daha önemli buluyordu. Varsa yoksa  erefi, haysiyeti, muhiti, sosyal sýnýfýydý. Aklýndan en sýk geçen soru "El lem ne der?", kýzýna en sýk söylediđi cümle "sen beni el leme rezil mi edeceksin?" idi.

Kýzýnýn geleceđini de planlamýptý. Efsun kýz lisesini bitirince Ýsvire'ye gidecek, orada bir tür "leydi mektebi"nde okuyacak, dönünce aile adýna yarapýr bir hanýmefendi olarak babasýnýn belirlediđi uyuz, s ms k, hýmbýl bir herifle evlenecek, Moda'da babasýna ait, deniz gören, genip bir dairede oturacak, hizmetçilerin arasýnda sýkýntýdan patlayacak, libidolarý kilolarýna denk, doyumsuz kadýnlarla konken oynayacak, çay partilerine gidip onu bunu ekiptirecek, kocasý gibi s ms k çocuklar dođuracaktý.

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

29

Efsun hayatýný oluþturan her þeyden nefret ediyordu. Kýz lisesinden, babasýnýn mühim adamlýðýndan, annesinin sinir bozucu konken arkadaşlarıýndan, evde kalmýþ halasýýndan, her iki evdeki odalarıýndan, her iki evin de yapama tarzýýndan. Hafta içi babasýnda, babasýýndan bin kat daha sýkýcý halasýyla birlikte; hafta sonu annesinde, annesinin ikinci kocasýýndan olma iki erkek kardeþiyle birlikte yapýýyordu. Her iki evde de sýkýntýýdan patlýýyordu.

Okul dönüþü bir akþam babasýyla tartýptýlar. Daha doðrusu incir çekirdeðini doldurmayacak bir konu yüzünden babasý bütün gece ona baðýrdý, etüt öðretmeni kýlýklý, sýkýcý halasý durmadan babýný öne doðru

sallayýp babasýný onayladý. Efsun da susup dinledi, içi öfkeyle doldu. Ertesi sabah okula gitmedi. Babasýnýn poförünü atlattý, Moda'daki evden çýktý, vapura bindi ve birtakým planlarýný gerçekleptirdikten sonra Cihan Ablanýn Beyoðlu'ndaki evine gitmeye karar verdi.

Cihan Abla annesinin pek sýk görüpmediði bir arkadaşýnýn kýzýydý. Babasý -daha annesiyle evliyken- Cihan Ablayý "hafif" bulduðu için eve gelmesini istemediðini çok açık bir şekilde belli edince Cihan Abla da "çok meraklýydým senin evine!" diyerek çýkmýp gitmiþ, babasý o "hafif" kadýndan kurtulduðu için memnun olmuþ, annesi iki arada bir derede

kalmýptý.

Ama

Efsun

Cihan

Ablanýn

evden

bu

pekilde

uzaklaştırmıştı ve yıllar sonra bir hafta sonu yüreği pır pır ederek annesinin evinden kaçıp, Cihan Abla'nın Beyoğlu'ndaki evini buldu.

Noktalanmış bir dostluğu yeniden bağlattı. Annesi başka bir adamla evli olduğu halde, eski kocasının öfkesinden korkar, bu yüzden Efsun sağa sola gitmek istediğinde "babama belaya sokma, babanla uğraşacak halim yok, otur oturduğun yerde," derdi.

Cihan Abla başka bir dünyaya açılan kapıydı Efsun için, gizlice telefonluyorlar, bazen öde tatillerinde Cihan Abla okula gelip Efsun'u alıyor, yemeğe çıkıyorlardı. Cihan Abla çok severdi. Renkli bir kadındı, uzun, tatlı bir ağızla sigara içer, babasının görmeye tahammül edemediği şekilde mini etek giyer, onlara geldiği zamanlarda kız kurusu halasının kurdeleli beyaz gömleği ve önden gizli pilili lacivert eteğiyle dalga geçerdi. O zamanlar Efsun küçük bir kız çocuğuydu ama Cihan Abladaki farklı havayı daha o yaşıta sezmiş ve tutulmuştu.

Babasýna kýzýp Cihan Ablaya gitmesinin bir sebebi vardý. Bir süre onda kalacaktý. Birkaç hafta önce babasýnýn namus yuvasý zannettiði kýz lisesinde, eve sokulması zinhar yasak olan dergilerden birini kýzların elinde görmüp, bir güzellik yarışmasının düzenlendiğini okumup ve kayıt yaptırmıştı. Babasını delirtecek olan peyin bu yarışmaya katılması olduğunu biliyordu. Birkaç gün önce de nihayet on sekiz yaşına girip, repit olmuştu. Artık babasını çileden çıkarabilirdi. Efsun yarışmaya hazırlanmak için Beyoğlu'nda bir kuaföre gittiğinde, babası Ýsviçre'de hala gönlüne göre bir okul arıyor, araştırmalarının sonuçlarını kızıyla değil, evde kalmış ablasıyla konuşuyordu.

Efsun doğrudan Cihan Ablasına gitmedi. Sonuçta Cihan Abla da aklı selim bir kadındı, babasının piddetli öfkesinden o da korkabilir, Efsun'u yarıpmaya girmekten vazgeçirmekle kalmayıp eve dönmeye de ikna edebilirdi. Bu nedenle önce kuaföre, sonra yarıpmanın yapılacağı Fitap sinemasına gitmeyi düpünmüptü. Her şey olup bittikten sonra Cihan Ablaya gidecek, "bir süre sende kalabilir miyim?" diyecekti. Olan olmuş, güzellik yarıpmasının bütün fotoğrafları gazete

idarehanelerine gitmiþ olacađý için de Cihan Abla mecburen "e kal bari!" diyecekti.

Kuaförlere, terzilere, provalara þunlara bunlara alýþýktý Efsun. Ama yedi sülalesini tanıyan kuaförlere, terzilere, mađazalara, pastanelere hep babasýnýn kýzý olarak gittiði için, oralarda herhangi bir tedirginlik duymadıđý gibi, iplerini yapan insanları canlarındandır bezdirmek üzere kapris üstüne kapris yapardı. Onlar da kýzýp babasına þikayet edecekleri yerde, karþýsýnda daha da ezilip büzülürler, her kaprisini sineye çekerlerdi. Hatta Efsun bazen bundan tuhaf bir zevk aldıklarýný bile düþünüyor, daha beter sinirleniyordu.

Ama babasýnýn evinde yasak bölge olan Beyođlu'nun ünlü kuaförüne gittiğinde çok tedirgindi. Sanki anly þanlı, koca Ýstanbul'da tanıyan bilmem kim beyin kýzý deđil, bütün geleceđini bir yarıþmaya bađlamýþ, kenar mahalleli, ezik, yoksul bir artist adayýydý. Kuaför Efsun'un kim olduđunu bilmediði için ona öncelik tanımýyor, hatýrlý müþterilerden Efsun'a bir türlü sýra gelmiyordu.

Nihayet sýra geldi, Efsun da güzellik yarışmasına katýlacađýný ađzýndan kaçýrmýp bulunduđu için kuaför yarý alaylý bir þekilde heyecandan titreyen genç kýza takýldý durdu. Saçlarý yapýldýđýnda Efsun kendini tanýyamadý. En az on yap daha büyük gösteriyordu. Çok kadýnsýydý. Bir yandan kendini beðeniyor, bir yandan da içi bir türlü rahat etmiyordu. Saçlarına bakarken yeni bir hayatýn baþladýđýna ve artýk saçlarýnýn, duruşunun, halinin, tavrýnýn her þeyinin yeni bir biçimi olmasý gerektiđine inandý, kuaförden çýktý. Çýkarken kuaför arkasýndan "Yarýn gazetede resminizi görürüz deðil mi küçükhaným!" diye sesleniyordu.

Kuaförden çýktýđýnda korkunç bir yağmur yađýyordu. Efsun'un saçlarý iki dakikada bozulduđu gibi, kuaförün meraklý manikürcüsünün ucuz malzemeyle yaptýđý makyaj da aktý. Efsun bir vitrin camýnda kendini görünce ađlamaya baþladý. Bu halde yarışmaya katıyen katýlamazdý ve yarışmanın baþlamasına birkaç saat kalmýptý. Gardýrobunda gösteriplisi bulunmadýđý için gayet sade olan elbisesi buruşmuş, ayakkabýlarý çamurlanmýp, kýsacasý derbeder bir hal almýptý. Dođruca Cihan Abla'nýn evine gitti.

Neyse ki Cihan Abla evdeydi. Üzerinde þýk bir sabahlýk vardý, içinde bir þey yoktu. Önce bir kahve yaptı, Efsun'u

oturttu, "Anlat bakalým,"

dedi. "Okul saatinde burada ne işin var?" Efsun iki gözü iki çeşme açladı, eve asla dönmeyecekti, eğer bir süre onda kalmazsa bir otele gidip yatacağın söyledi. Orada da babına kimbilir ne gelirdi artık. Cihan Abla uzun ağızlıyla sigara içerek Efsun'u dinledi. Arada bir öne doğru eğildiğinde göğüsleri görünüyor, Efsun kadının biddetle güzel buluyordu. Cihan Abla ikna oldu, daha doğrusu Efsun'a engel olamayacağını anladı, "Çıkar bakalım üstündekileri" dedi. "Sana böyle doğru dürüst bir peyler bulalım."

Efsun'un zaten bozulmuş olan anjelik topuzunu tümünden bozdu, saçlarını yıkadı, sonra o gür saçları ütü tahtasının üzerine serip ütüyle

bir güzel ütledi.

Efsun su gibi akan uzun saçlarına bakınca

inanmadı. "Ama böyle çok sade değil mi?" diye sordu. "Hiç değilse bir iki lüle yapsaydık..." "Gayet güzel" dedi Cihan Abla. "Müsabakaya giren bütün kızların saçları lüle

olacak, sen farklı ol, hemen dikkati çek." Sonra Efsun'a yapının gösteren bahane bir makyaj yaptı. Sade, ama hıznır bir çekiciliği olan bir elbise giydirdi, kızı yanına kattığı gibi Fitap Sinemasının yolunu tuttu.

Aylardır gazeteden ilan edilen yarışma için sinema salonu hazırlanmış, sahneye bir podiyum eklenmişti. Kızlar arkada kulis niyetine hazırlanmış bir bölümdeydiler. Efsun Cihan Ablasına sarıldı, kadın genç kızın kuş gibi titrediğini hissetti. Sonra "Hadi bakalım," dedi. "Git birinci ol gel."

Her birinin saçы ayrı bir biçimde yapılmış, gözlerine eyeliner çekilmiş, bu bakışlı, dudakları alabildiğine boyanmış, son moda giysiler içinde kırtan bir yığın kız görünce Efsun'un morali bozuldu. Onların yanında hiç pansının olmayışını düpündü. Sonra babasının yüzünü hatırladı, ikide bir "... o kadar!" diyerek parmağını sallayış, ruhunu karartan evler, annesinin ve babasının evleri. Sonra kızları bir daha süzdü, hepsi ucuzdu, hepsi bayağıydı, yakından bakıldığında öyle ahım şahım sayılmazlardı. Pansы vardı.

Sırası gelip podiyuma çıktığında biraz heyecanlı olsa da, gayet başarılıydı, kendine güveni tamdı. Ama jüri karar vermek üzere çekildiğinde, tırnaklarının dibine

kadar yedi bitirdi. Ýkide bir elini ađzýndan çekip Cihan Ablaýn koluna yapýpýyor, "Bunlar beni seçmez, hadi gidelim," diye tutturuyordu. Dereceye girmeye, sempati mempati güzeli seçilmeye bile razýydý. Yeter ki fotođrafý gazetede yayýmlansýn,

babasý çýlgýna dönsün, öfkeden kendini yesin. Ama vakit uzadýkça umutsuzluđa kapýlýyor, ertesi günkü gazetelerde pul kadar bile yer almayacađýný ve babasýnýn sadece "Dün gece neredeydin?" tantanasý yapacađýný düpünerek ađlamaklý oluyordu.

Oysa podyuma çýktýđýnda dönemin mephur bir sinema prodüktörü Efsun'u sade güzelliði içinde görmüp, hemen iparet koymup, Efsun'un etki altýnda kalmadýklarýný sandýđý jüri üyelerine talimat vermipti: "Bu kýzý ilk üçe sokmayýn, Sinema Güzeli seçin! "

Sonuçlar açýklanýrken Efsun'un týrnaklarý kanamaya baılamýptý, parmak uçlarý biber gibi yanýyordu. Ýlk üçe giremediđini öđrenince hemen gitmeye kalktý. Cihan Ablayý yine çekiptirdi. Ama Cihan Abla kaçýn kurrasýydý, uzaktan ahbabý olan prodüktörün dikkatle Efsun'a baktýđýný fark etmipti. Prodüktör mimlediði kýzý Cihan'ýn yanýnda görünce baıýyla anlamlý bir selam vermip ve Cihan Abla durumu hemen anlamýptý. "Otur iki dakika! " dedi, "seni Sinema Güzeli seçecekler."

Dediði çýktý. Efsun Sinema Güzeli seçildi. Öyle çok alkýplandý ki, birinci olan kýzýn sinirleri bozuldu, - ađlamasý hýrsýndandý, herkes sevincinden sandý. Efsun birkaç saat sonra Hilton otelinin barýnda mahut prodüktörle üç film için anlaþma imzalarken buldu kendini, inanamadý. Buna raðmen kendine mukayyet olmuþ, öpüpmem, seviþmem gibi klasik þartlarý kontrata koydurmupþtu. Gerçi prodüktör "Sen þu anlaþmayý bir imzala hele, gerisi kolay" diye düþünüyordu, ama Cihan Ablanýn da aklýndan "Kýzý sahipsiz sanma, en ufak yanlýþýn olursa yakarým çýraný, o kimin kýzý biliyor musun sen?" cümlesi geçiyordu. Ah prodüktör onun kimin kýzý olduðunu bilseydi, hiç seçtirir miydi? Çekler yazýldý, verildi, alýndý. Tokalaþýldý, hayýrlý olsunlar söylendi.

Akþamýn ileri saatlerinde prodüktör Efsun'u ve Cihan'y Hilton otelinin yemek salonunda þampanya ile ađýrlarken, Efsun'un babasý evinin parke döþeli devasa salonunda bir aþađý bir yukarý gidip geliyor; elleri önünde, babý yerde, mum gibi dikilen þoförünü kýzýnýn oyununa geldiði için tokatlýyor, parkeler gýcýrdadýkça sinirleri bozulan ve bu sinir bozukluðunu ađlayarak örtmeye çalıþan ablasýna "Parmak kadar çocuða sahip çýkamadýn!" diye bađýrýyordu. Abla da Efsun'un neresinin parmak kadar çocuk olduðunu kendine soruyor, "Kýz geçen hafta reþit oldu, haberin yok!" diye içinden söyleniyordu.

O gece Ýstanbul polisi her köpede Efsun'u aradı. Baba bazen yumuşuyor, kızının fide için kaçırıldığını kendini inandırarak telefon babına oturuyor ve çalsın diye bekliyordu. Ama körolası telefon çalmıyor, boşuk bir ses "Kızın elimizde!" demiyordu.

Cihan Abla Efsun'u hafif çakırkeyif prodüktöre yem etmeden eve götürmüş, uzun uzun nasihat etmişti. Etrafındaki insanlara dikkat edecekti. Burası kurtlar sofrasıydı. Ýki dakikada hap diye yutarlardı da Efsun'un haberi bile olmazdı. Hele erkekler öyle tehlikeliydi ki, hiç sorma gitsin. Dikkatli olacak, o heriflerin güzel sözlerine asla kanmayacaktı. Hep yalan söylerlerdi. Hep deli gibi aptıktılar, hep ölene kadar onu seveceklerdi. Bunlara asla inanmamalıydı. Etrafındakilerin kimin kız olduğunu bilmelerinde de fayda vardı. Böylece ayaklarını denk alırlardı. Kontrat imzalanmış, avans alınmıştı, prodüktör nasıl olsa vazgeçemez, ama haline tavrına dikkat ederdi. Efsun o gece babasının öfkeden kıpkırmızı olup yüzünü hayal ederek huzur içinde uyudu.

Babasý sabaha kadar telefonun baþýnda oturdu. Ýstanbul polis m¼d¼r¼n¼ gece boyunca en az on beþ defa azarladý, Park'a s¼rd¼receđine yemin etti. Neredeyse valiyi bile rahatsýz edecekti. Sabah olup gazeteler geldiđinde bir genç kýz cesedi haberi bulma korkusu içinde hýzla sayfalarý çevirdi, baþýndan apađý kaynar sular d¼k¼ld¼.

Kepke Efsun'un çiđnenmiþ cesedinin haberi olsaydý da, bu iđrenç mayoyla çekilmiþ fotođrafý olmasaydý. Kepke kendi kör olaydý da bu haberi görmeyeydi. O sýralarda kendisinden daha fazla önemli bir þahsiyet olan, büyük bir devlet biriminde üst düzeyde görevli ađabeyi telefon etti. O daha cesur, modern bir adamdý, kardeþini tebrik etmek için aramýptý. "Valla bravo Efsun'a," demiþti gazeteyi görünce. "Aferin yeđenime! Aklýna koymuþ demek sinema sanatçýsý olmayý! "

Ađabey kardeþinin aile yadigârý tüfeđi alýp yer yarýlýp içine girmiþ olsa bile Efsun'u bulmaya ve öldürmeye kararlý olduđunu bilmiyordu. Efsun'un halasý onaylar bir havada ađabeyine bütün bunlarý anlatýnca ađabey ipleri eline almasýnýn zamanýn geldiđini anladý. Hemen kardeþinin evine geldi, onu geri kafalýlýkla, tutuculukla, daha ileri giderek aptallýkla, çocuk yetiþtirmekten

anlamamakla suçladý, tüfeði elinden alýp "Saçmalama! "
dedi. "Ne var bunda? Sanatçý olacak kýzýn, daha ne?"

Baba birkaç gün sonra sakinlepti, ama bu durumu kabullenip sadece Efsun'u öldürme kararýný bertaraf ediyordu. Avukatýyla görüpüp Efsun'u evlatlýktan reddetmesini de ađabeyi güç bela önledi. Baba gözünü karartmýp, gazetelere gönderilmek üzere "Benim Efsun .... adýnda bir kýzým yoktur!" diye ilan bile hazýrlamýptý. Ađabeyi bunun aile adýný ne hale getireceđini hatýrlatýnca vazgeçti, kađýdý buruřturup attý.

Sakinlepti sakinlepmesine ama, evde Efsun'un sözünün edilmesini yasakladý. Bir yandan da Efsun hakkýnda çýkan haberleri gizli gizli takip etmeyi ihmal etmiyordu. Halanýn da kafasý karýbmýptý. Artistlik bu kadar kötü bir peyse neden kendine Alev adýný alan Efsun için gazetelerde çok iyi peyler yazýyordu? Aklý karýbýnca, önden tek pilili lacivert eteđini giyecekken "bu da ne böyle Allahapkýna?" diyerek fırlattýysa da, biraz sonra kendine geldi. Aklý karýpmakta çok geç kalmýptý.

Efsun aldýđý avansla hemen bir ev tuttu, gönlüne göre dayadý, döpedi. Cihan Ablasýna birlikte oturmayý teklif ettiyse de kadýn kabul etmedi. Efsun'un aklý babýnda bir

kýz olduđunu, yalnýz yapamayý pekala becerebileceđini söyledi. Efsun'un annesi kýzýnýn bu yeni haline pek sevinmiř gibi deđildi. Ýki ođluyla ve birincisinden farklı çýkmamýř olan ikinci kocasýyla uđrařmak zorundaydı, onunla ancak arada bir görürebiliyordu. Efsun yine yalnýzdý.

Çok para kazanýyor, çok harcýyordu. Kendine pýk bir araba, mücevher, kürk "ývýr zývýr" almýptý, durmaksýzýn alýyordu. Kontrolden çýktýđý tek nokta buydu. Zengin olmasýna rađmen "ihtiyaç" ilkesini alýpverip listesinin bařýna koyan babasýndan bir tür öç almaydı bu da. Deli gibi alýpverip yapmak sayýlmazsa, çok ölçülü, hatta sýkýcý bir hayat yařýyordu Efsun. Herkesle çok mesafeliydi. "Aysberg" diye adý çýkmýptý. Yakýpýklý genç erkekler kasýntý ve sođuk bulduklarý için ondan uzak duruyorlar, tecrübeliler kimin kýzý olduđunu bildikleri için hiç yaklařmýyorlardý. Kadýnlar ise güzel olmakla kalmayıp kendini bir de ađýrdan sattýđý için ondan hiç hazzetmiyorlardý. Oysa Efsun'un bütün kasýntýlýđý, "aysberg"liđi korkudandý. Ya bu erkekler bana bir peyler yaparlarsa korkusundan.

Moda'da deniz gören, uçsuz bucaksýz lüks bir dairede dođmuř büyümuř, deniz kulübünden, seçkin insanların devam ettiđi seçkin

mekânlardan geçmiþ, en iyi lokantalarda yemek yemiþ, en iyi maðazalardan alýpveriþ yapmýþ olan Efsun, kendi parasýný kazanmak için çok çalıþýyor, film setlerinde ya donuyor, ya sıcaktan geberiyor, kapýsý kýrýk, lep gibi kokan helalara giriyor, kostüm diye ter lekeleriyle dolu elbiseler giyiyor, köylerde çekilen filmlerde yer yataklarýnda yatýyor, yýkanamýyor; böyle anlarda kendine "ben düpmüþ bir prensesim" diyordu. "Kendi isteðiyle düpmüþ bir prenses."

Kabul ettiði filmlerden biri Anadolu'da bir kasabada çekilecekti. Ýki ay kasabanýn tek otelinde kalacaklar ve Efsun bazı sahnelerde ata binecekti. Ýkinci sýnýf oyuncularý çatlatacak kadar pahalý ve þýk arabasýyla o kasaba yollarýna düpmeyi göze alamadyðý için il merkezine uçakla gitti, oradan da prodüktör þoför gönderip özel arabasýyla Efsun'u otele getirtti.Adýna otel diyorlarsa da otel motel deðildi kaldýklarý yer, düpedüz bir handý. Ama filmciler gelecek diye biraz çeki düzen verilmþ, saðý solu toplanmýþtý. Odalarda banyo- tuvalet yoktu, ortak banyo kullanýlýyordu, kapýlar camlýydý, doðru dürüst kilitlenmiyordu.

Efsun otele burun kývýrdý, hiç beđenmedi, ama asýl þoku akþam yemeðine indiðinde yapadý. Ekipte kendinden baþka kadýn yoktu. Ne oyuncu, ne asistan, ne figürasyon! Ekipten vazgeçti, otel çalıþanları arasýnda da kadýn yoktu. Çevresi bir erkek ordusuyla sarýlmýptý. Üstelik filmin erkek oyuncularý çapkýn diye adları çýkmýþ, ellerinden kadýn kurtulmayan adamlardý. Ödö koptu.

Olabilecek en kasýntý halini, en asýk, en nemrut suratýný takýndý. Sabah kalkýyor, soðuk bir günaydýn faslından sonra, ekipten uzak bir masada tek baýna kahvaltýsýný ediyor, sonra ekiple birlikte, içlerinden birinin eli eline deðecek korkusuyla sete gidiyor, akþam olup otele döndüklerinde yemeðini odasýnda yiyip, kapýsýný kilitleyip, arkasýna sandalye mandalye ne bulursa dayayıp yatýyordu. Gereke medikçe hiçbiriyle tek kelime konuşmuyordu.

Ekibin de onunla ilgilendiði yoktu zaten. "Alev" diye biri yokmuþ gibi davranýyorlardý. Bu kasýntý zengin kýzýnýn caný cehennemeydi. Paraya ihtiyacı olmadýðý halde bu iþi yaptıðý için de ayrıca kýzgýndýlar. "Amaan! Ne hali varsa görsün," diyorlardý aralarında, "kendi bileceði þey, gidip zýbarsýn erkenden, tavuk gibi." Akþam raký masalarýný kuruyorlar, anlatýp gülüyorlar, þarkýlar

söylüyorlar, çok eğleniyorlardý. Efsun onların eğleneli
kahkahalarını duyuyor, çok eğlendiklerin i

□Ömür Diyorlar Buna□- Ayfer Tunç

38

gördükçe "ah, aralarında ben de olsam!" fikrini aklından geçiriyor,

sonra

Cihan

Ablanın

söylediklerini

hatırlıyordu:

"Erkeklerle

güvenmeyeceksin! Bu âlem kurtlar sofrasıdır, seni bir dakikada yutarlar, anlayamazsın bile... Sonra bir de bakarsın ki kucaktan kucağa geçmişsin!" Pikeyi babına çekip uyumaya çalışıyordu.

İlk atlı sahne çekilecekti, at biraz huysuz bir peye benziyordu. Gerçi Efsun babası gibi Atlıspor Kulübü'ne üye olduğu için ata binmek gibi bir sorunu yoktu, atları severdi de. Ama setteki atı kulüpteki atlar gibi eğitimli sanıyordu. Bu erkek ordusuna nasıl ata binilirmiş bir

göstereyim diye cakayla ata yaklaştı. Atın sağrıya dokunmasıyla karnına tekmeyi yemesi bir oldu, bayıldı.

Ayılıp gözlerini açtığında Türk Sinemasının hepsi kara beylikli mehur çapkınlarının ona doğru edilmip olduklarını görünce, korkudan bir daha bayıldı.

Tekrar ayıldığında bir hastane odasında daydı ve kara beylikli dört erkek başında bekliyorlardı. Odaya elinde kocaman bir enjektörle - beylikleri kırılmıy- yapıca, iri bir hemşire girdi. "Kabanızı açın bakalım Alev hanım, içne yapınız!" dedi üstten bir sesle. Ünlü bir aktrisin kendisine muhtaç olması kadını sevinçten delirtmişti. Efsun "yaptırmam!" diye tutturdu. Başlıyor, çırpınıyor, içne yaptırmak istemiyor; o dörtü de beylikli erkekler topluluğu "Ama Alev hiç acımayacak, bak istersen önce bize yapın! Hadi hemşiranım bize yapın! Bize yapın!" diyorlar, başlarına başlarına bakmadan

başlıyorlar,

hemşireyi

kendilerine

de

içne

yapması

için

çekiptiriyorlardı.

Efsun bu manzarayı çok tuhaf buldu, ama hemen unuttu. Sonunda hemşirenin sert tutumu ve doktorun kararlı tavrı karpışında iğne olmayı kabul etti. Dört erkek de odadan çıktı. Önden sonra doktor, Efsun'un otele dönebileceğini söyledi. Efsun yine nemrut suratıyla minibüste bir köpeye büzüp oturdu. Baprolü oynayan mephur çapkının elinde doktorun verdiği reçete vardı. Prodüktör İstanbul'daki ipleri nedeniyle aralarında değildi. Olayı duyunca telefon ederek Efsun'a geçmişi olsun demişti. Efsun kendisini bu adamların eline bırakmasının hesabını ondan bilahare sormayı düşünüyordu. Yolda ilk rastladıkları eczanenin önünde durdular. Fakat garip bir şey oldu, minibüsteki dört erkek de indi. Efsun çok huylandı. Ne

yapmak istiyorlardý? Ýki kutu ilaç için niye hepsi birden inmiþlerdi? Az sonra dördü birden geldiler, minibüse bindiler. Ýlaçlarý almýþlardý. Ancak dördü birden dikkatle Efsun'a bakmaya baþladýlar. Efsun korktu. Tam baðýrmaya hazýrlanýyordu, baþrolü oynayan aktör Efsun'a bir paket uzattý.

- Sana aldýk, dedi.

Efsun biraz þapkýn, biraz korkak bir tavýrla paketi açtý. Ýçinden sýrtýna basýlýnca gýdaklayan oyuncak bir tavuk çýktý. Ucuz plastikten, basit bir þeydi, ama çok sevimliydi.

- Aslýnda ađlayan bebek alacaktýk ama bulamadýk, dedi öteki. - Sen çocuksun, dedi bir diðeri. Yaþýn kocaman olmuþ ama hâlâ

çocuksun, çocuklara da oyuncak yapþýr.

- Bizden korkma, sana bir þey yapacak deðiliz, dedi beriki.

- Aslında kimseye bir şey yaptığımız yok ya, dedi babrol oyuncusu.

Adımız çıkmış bir kere.

Öyle yumuşak gülümsüyorlar ve öyle güven veren bakışlarla

bakıyorlardı ki, Efsun çok utandı. Ağlamaya başladı. - Çocuk işte... dedi içlerinden biri, var ya oğa ağlıyor.

Sonra gülüperek, kahkahalar atarak yola koyuldular. Biri Efsun'un

saçlarını karıptırdı tıpkı bir çocuğun saçlarını karıptırır gibi,

- Pappal! dedi. Sana saldırmaz mı sandın?

O gece yemek masasında Efsun da vardı, hepsine abi diyordu. Onlar da küçük kız kardeşlerim gibi davranıyorlardı. Hatta Efsun ilacını içmemekte diretince,

- Kulağını çekirim ha! dedi en yaplı olanı. Çabuk iç bakayım ilacını! Efsun hemen içti.

Bir yıl sonra sinema krize girdi. Seks filmlerinden başka film çekilmez oldu. Birçok oyuncu işsiz kaldı. Artık yüzler

gülmüyor, setten sete kopulmuyordu. Onun başarılı filmleriyle mutlu olan amcası bir gün "Seni babanla barıptırayım, ister misin?" diye sordu. Efsun çok düpündü, kendine karpı dürüst oldu. Bütün bu başarılı macera bir inat uğrunaydı. Baparmıptı ama, hiç mutlu olmamıptı sinemada. O âleme ait değildi. Her peye rağmen babasını özlediğini hissedince papırdı, ağlamaklı oldu.

Ertesi gün telefonu çaldý. Arayan babasýydý. "Eve dönmek istiyor musun?" diye sordu kýzýna. Ama "iyi kýz" olacaktý, o þartla. Efsun kabul etti.

Kabataþ Ýskelesinde babasýný beklerken yanýndaki valizlerden birinin içi adýnýn geþtiði gazete kupürleriyle, sinema afiþleriyle, üzerinde fotoðrafý olan kartpostallarla týklým týklým doluydu. Babasýnýn Ada'daki köpküne gitmek üzere motora bindiler. Efsun motorun ucuna oturdu, içi gazete kupürleriyle dolu olan valizi açtý. Babasý tek kelime etmemipti, böyle bir þey istememipti, ama Efsun bütün o kupürleri, afiþleri, fotoðraflarý, dört yýla sýðmýþ olan anýlarýn belgelerini ađýr ađýr yýrtarak denize attý.

Motor iskeleye yanaþtýðýnda, aldýðý ödülün anýsýna verilen plaketi de suya býraktý. O dört yýlý böylece Marmara Denizi'ne gömdü.

***

Not: Bu metnin esinlendiği yazı Yeni Yüzyıl gazetesinin CafePazar ekinin 16 Haziran 1996 tarihli nüshasında yayımlandı. Eski bir aktrisin hayatı hikâyeye dönüştürken, yanına yeni hikâye kipleri katıldı. Hikâyenin kahramanı olan aktrisin gerçek adı ile hayattaki aktrisin gerçek adı aynı kökten, biri diğeri içinden çıkıyor. Efsun'un attan tekme yediği filmdeki kara bıyıklı dört erkek, bu oyuncular: Fikret Hakan, Tanju Gürsu, Erkut Taçkın, Erol Tap. Gerçek hayattaki aktrisin Altın Portakal ödülü aldığı filmin adı: Üvey Ana. Bu satırların yazarı, hayatın gerçeğinin sanatın gerçeğinden çok daha "efsunlu" olduğuna daima inandı. Gerçek hayatta hikâyenin sonu daha farklı, ışıltılı ve heyecan vericiydi, bu da bu satırların yazarının doğruladı. Gerçek hayattaki hikâyenin sonu böyleydi: "Efsun" bir aile evliliği yaptı, çocuk sahibi oldu, babasının istediği gibi mazbut bir biçimde yaşamaya başladı. Hayat bu ya, Perran

Kutman'la altlý-üstlü kompu oldular. Eski aktris, Perran Kutman'la dostluk yaptıýkça ve ondan set hikâyeleri dinledikçe, sinemaya ve geçmiþine nankörlük ettiðini düþünmeye baýladı. Gerçek hayatta hikâyeye bu kadarla da kalmadı. Erkek kardeþleri büyüdüler, küçük olaný daha 18 yaýýndayken Ýtalya'ya giderek ünlü bir Ýtalyan yönetmenin asistaný oldu. Büyük erkek kardeþi de çalıþmak için televizyon dünyasýný seçti. Aradan zaman geçti, Ýtalya'da yapayan küçük erkek kardeþ Türk-Ýtalyan ortak yapımy bir filmin yönetmeni olarak ilk filmini çekti. Büyük erkek kardeþ büyük bir televizyon kanalýnda yapımcý oldu ve bir dizi filmin Mutlu Günler'in baprolünü ablasýna teklif etti. Hayat tuhaf bir þekilde, ona kamera karpýsýnda bir yer hazýrlamýptý ve yine sunuyordu. Kabul etti, babasýndan saklanmadan, kendini yalnız ve çaresiz hissetmeden bu dizide oynadı. Oynadıðý diziyi babasý da seyrediyor ve çok hoþlanýyordu.

Neonlar

Bir zamanlar benim için haddinden fazla büyük bir sitede oturuyordum. Sitede dört bin konutun olduğu söyleniyordu. Tuhaf bir yarıma, daha doğrusu papırtıcı bir bitişme oluşturan, hafif meyilli, genişçe bir asfalttan geçerek sola dönüyor ve evime gidiyordum. Sol tarafta benim oturduğum site vardı. On altı katlı apartmanlar ve dört katlı dubleks evlerden oluşan, geniş otoparkları, geniş bakımlı bahçeleri, çocuk parkları ve gayet heterojen nüfus yapısıyla, çoğunlukla çalışıp kazanan ve daha çok çalışıp daha çok kazanmayı hedeflemiş insanların yaşam alanıydı yolun sol tarafı.

Yolun sağ tarafı ise daha da yeraltına inip daha çok kazanmak isteyen, varolmak, ayakta kalabilmek için biraz daha karanlığa yürümesi gereken, kökleri bozkırlarda kalmış, güvencesiz ve yarınsız insanların bulanık yaşam alanıydı. Semt iki, üç, hatta dört, beş katlı, tümüyle kaçak, sıvasız ve boyasız kondumsu binalardan, tuhaf atölyelerden, pis bakkal dükkanlarından, üstü ondülinle kaplı

barakalardan,

dikenli

tellerden,

çukurlardan,

güçük

kavak

ağaçlarından, köpeklerden, kedilerden, kapı önlerine
yığılmış inşaat malzemelerinden, içi su dolu varillerden
ve çamurdan oluşuyor; bu büyük zıtlıyı basit bir asfalt
bitiştiriyordu.

Gece olunca iki ayrı yatak seli, düzen ile karmaşayı
işaret ediyordu. Bu iki bölgenin yatakları gözle görülür bir
şekilde birbirinden ayrılıyor ve gecenin en koyu
karanlığında bile ruhuyla, ipleyle, yapısıyla
birbirinden farklı iki coğrafyayı en az gündüz kadar ele
veriyordu. Yolun sol tarafındaki sitelerde bazı evlerin
yatakları yanmıyor olsa bile, var olan yataklar bir bakıpta
okunabilen bir geometri oluşturunca, sitenin genellikle
gazeteci, televizyoncu, pilot, hostes, doktor, küçük tüccar,
Rus fahişe, travesti, öğrenci vb. olan insanların floresana
pek yüz vermedikleri için, küçük ve düzgün, hepsi aynı
boyda olan

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

43

pencerelerden

sarı

ýþýklar

sýzýyor, site bahçelerine ve otoparklarýna düzenli aralýklarla

yerleptirilmip

sokak

lambalarýnýn turuncu göbekli

beyaz

ýþýklarý

sarı

ýþýklarý

hareliyordu. Yolun sol tarafýnýn ýþýklarýnda kolaylýkla okunabilen bir düzen vardý.

Oysa sađ tarafta beyaz ýþýk egemendi. Kimi büyük, kimi küçük pencerelerin büyük çođunluđundan daha ucuz olan beyaz flüoresan ýþýđý sýzýyor, sokak lambalarý belli bir düzen içinde olmadýđý için herhangi bir geometri okunamýyor, buna karþýlýk flüoresanlarýn çiđ ve iç karartýcý beyaz ýþýklarý farklı þiddetlerde dýparý tapýyor, bölgenin bunalýmlý ruhunu açýđa vuruyordu. Canlý renkli perdeler kimi zaman o beyaz ýþýđý tuhaf bir yepile bođuyor, civarýn gösteripten hoplanan bir sakinin camýndan -kimbilir ne manada- ađýr bir kýrmýzý ýþýk sýzýyordu. Ýki bölgenin ýþýk düzenindeki bu farklılaþmayý yüksek apartmanlardan birinin yüksek bir dairesinden okumak çok kolaydý. Üstelik yüksekten bakýldýđýnda çevre yolunun belli aralýklarla geceye karýþan sarý ýþýklarý da tuhaf bir düzen içinde bu iki ayrý cođrafiyayý çevreliyor, sanki hatlarýný tespit ediyordu.

Bu iki farklı bölgeyi bitiptiren asfalttan, geceleri arabayla evime dönerken yolun apađýlarýnda bir yerde, sađ tarafta, neon ýþýklarýyla yazýlmýþ dev bir tabelayý okumaya alýpmýptým. Kýrmýzý, mavi, sarý ve yepil neon ýþýklarýyla yazýlmýþ bu dev tabelada okuduklarým

baþlangýçta zihnimi hiç meþgul etmiyordu. Benim için o tabelayý gördükten sonra elli metre kadar daha gitmek ve sonra sola dönmek gerekiyordu, hepsi buydu. Bir süre sonra tabelayý ezberlemiş olduðumu fark ettim. Ama beni þaþýrtan bu olmadý. Beni þaþýrtan böyle bir tabelanın, böylesine bulanýk bir varoþta iparet edip çaðýrdýðý mekânýn adýný bir gün ansýzýn fark edipim oldu. Burasý bir tavernaydý ve kýrmýzý neonla koskocaman "Aydýn Taverna" yazýlmýptý. Aydýn Taverna'nýn tüm harfleri büyüktü, altýnda yine hatýrý sayýlýr boyutlarda "Nafiz Çiçek" adý okunuyordu. Ýki isim daha vardý ama ben sadece Aylin Ipýk'ý hatýrlýyorum. Adý en altta yazýlan olduðuna bakýlýrsa Aylin

İpýk sýra kýzý olmalýydý. En kocaman yazýlan da Nafiz Çiçek olduđuna göre, o assolistti.

Neonla yazýlmýp adlar, harflerin büyüklüklerinden okunabilen bir hiyerarþi, mekânýn taverna olarak tanýmlanmýp olmasý beni þiddetle çekti. Eh, serde gazetecilik de vardý, Aydýn Taverna'ya gittim. Yalnýz babýma deðil tabii. Böylesine tanýmý güç bir mekâna yalnýz babýma gidecek kadar cesur deðildim, hâlâ deðilim.

Binanýn henüz çýkýlmamýp üçüncü katý için demir filizleri öylece býrakýlmýptý, belli ki yakýnda üçüncü katýn inþaatýna baþlanacaktý. (Sonradan yolum düptüðünde gördüm, üçüncü kat çýkýlmýp, taverna üçüncü kata taþýnmýp.) Caddeye bakan dýp duvarlarý tuðlayla örölmemiþ, boylu boyunca alüminyum dođramayla kapatýlmýptý, alt tarafý sarý renkli buzlu cam olan pencereler kirli bir beyazlýktaki perdelerle örtölüydü. Geceleri geç saatlerde, dýparýdan bakýldýđýnda içerde bir renk cümbüþü, bir ýpýk seli vardý. Bu da yeteri kadar çekici bir manzara oluyordu. Henüz iki katlý olan

mekânýn alt katý Aydýn Kebap Salonu, üst katý Aydýn Taverna idi. "Kompleks" böyle ayrýlmýptý. Önce telefon ettim, mekâný görmek ve yazmak istediđimi tavernanýn sahibine ilettim. Beni ađýrlamaktan þeref duyacaklardý, yalnız taverna gece on ikiye dođru açýlýyordu, ona göre gelmeliydim.

Saat on ikiye beþ kala dýpý kabaca sývanmýþ, boyanmamýþ, pencere pervazlarýnda birikmiþ sýva parçalarý öylece býrakýlmýþ binanýn içine girdik. Merdivenlerden taverna katýna çýkarken bizi dev bir ýpýklý levha karpýladý. Yaklaýık bir metreye seksen santim büyüklükte -belki de daha büyük- beyaz tabela keskin bir flüoresan ýpýđýyla aydýnlatýlmýptý ve tavernaya eđlenmeye gelenleri daha kapýda kesin bir dille uyarýyordu: "BURADA SÝYASET YAPMAK KESÝNLÝKLE YASAKTIR!" Ünlem! Çiđ beyaz ýpýk uyarandý, dikkat çeken. Harflerin kýrmýzýyla yazýlmýþ olduđunu söylememe gerek yok sanýrým. Bir estetik kaygý da güdülmemiþti, olabildiđince düz ve sertti harflerin hatlarý. Bu mekânda ýpýđýn bilinçdýpý, ama akýllýca bir kullanýmýný göreceđimi aklýmdan geçirdim.

Geleceđimiz bilindiđi için masamýz ayýrtýlmýptý, oturtulduk. Cýlýz kolonlarla ayakta duran geniþ salonun farklý bölgeleri farklý amaçlara hizmet edecek þekilde

aydýnlatýlmýptý. Hayatýmda hiçbir mekânda böylesine
þapkýnlýk yapadýđýmý ve bu kadar tuhaf þeyi bir arada

gördüğümü hatırlamıyorum. Gösterişli bir ucuzun egemenliğinde olan salonda bulunan adi masaların örtüleri bordo renkli, naylon kumaştan yapılmıştı, azıllı sarhopların tablalarından düpmüm sigaralar yüzünden delik deikti, her masada yapma çiçeklerin ve mahalle kahvelerinde rastlanan türden teneke kül tablalarının bulunduğu herkesçe tahmin edilebilir. Bütün bunlar sıradandı, olabilirdi, söylenegelmipti, biliniyordu. Burada tuhaf olan ilipkiler ve hikâyelerdi. Masalar loptu, - olmasý gerektiği þekilde- oturanların yüzleri seçilmiyordu. Buna karþılık "pist" aydýnlatılmıþtı, üstelik parlak ve renkli ýþýklarla. Bu malum küre, hani kıyık aynalarla kaplı olan ve sürekli dönen, döndükçe ýþık parçalarını yerlere, duvarlara, insanların yüzlerine savuran küre elbette mekânda yerini almıþtı.

Bir beden büyük, çizgili, kısa kollu gömlek giymiþ, zayıf, kavruk bir "orgist" mütemadiyen org çalıyor ve galiba "parmağında yüzükler,

kolunda

bilezikler"

türküsü

henüz

boş

olan

salonun

dev

hoparlörlerinden acayip bir ses olarak yankılanıyordu ve ben acayip şıkılıyordum. Boşuna şıkılıyormuşum. Az sonra garson gelip -malum olduğu üzere bordo ceketli ve bordo papyonlu- menü kartlarını verdi ve ne içeceğimizi sordu. Eh, haliyle rakı içecektik de, saat on ikiyi geçmişken menü kartlarında bize önerilen yemekler ne olabilir diye düşünmeden edemedim. Bakınca anladım ki şıkılmakta haksızım, menü kartına bakmak bile beni şıkılmama fırsat bırakmayacak kadar meşgul edebilirdi. Menü kartlarında dünyanın bütün ünlü yemeklerinin adları vardı. Hatırladığım kadarıyla yazılılarıyla: Piniksel, hotdak, pöfistaraganuf, pizza, patabiryon vesaire. Herhangi birini istedim ve cevabımı aldım. Kalmamış. Paka etmiyorum, abartmıyorum. Rakılarımızla birlikte masaya, kebabçılarda bulunan metal kayık tabakların en

büyüdü geldi. Hani kalabalık masalarda böyle ortaya karıpyk kebab istendiğinde masaya gelen devasa kayık tabaklardan. Yçi en az bir kilo kabuklu pamfystýđýyla doluydu. Anladým. Burada loş masalarda raký içiliyor, yanýnda pamfystýđý yeniyor, sonra gidip kusuluyordu. Masaya daha yeni oturmuşken "yanardöner, alevli" meyva istemek, bu ađýr mekânýn raconuna uymazdı, çünkü yanardöner meyvanýn insana hayretten dilini yutturacak kadar büyük ve görkemli bir ritüeli vardı.

Aradaki hikâyeleri geçiyorum. Bir yýđýn papýrtýcý, ilginç ve hadi

caným dedirtecek kadar karýpýk ve ađlamaklý hikâyeleri. Sýra kýzý sandýđým, (oysa yapý itibariyle sýra kadýnýymýp) büyük beyaz bir topu andýracak kadar apýrý yuvarlak hatlara sahip, etekleri belden kabaryk beyaz bir elbise giymiş olan, yapý geçmiş Aylin İpýk'ýn aslen ilkokul öđretmeni olduđunu, bu mekânda hep bir kadýnlýk, kadýnsýlýk sunmak istediđi ve bunun için beyaz elbisesinin askýlarýný sürekli koluna düpürdüđü halde, mekândaki ađýr býyyýklý ve terli erkeklerin ona bir abla, bir mama edasýyla yaklaptýklarýný, o bu ađýr býyyýklý adamlara kucaklarýna oturmak arzusuyla sarýldýđý halde, adamlarýn onu tombul yanaklarýndan dostça öptüklerini, kadýnýn bu yüzden hüznü bir yüzle Sezen Aksu'nun "gitme dur ne olursun" parkýsýný söylediđini, sevgilisinin karýsý onlarý cürmümeþhut halinde yakalattýđý için Çanakkale Hapishanesinde bir ay yattýđýný anlatýrken bunun hayatýnýn en kadýnsý hikâyesi olduđunu anladýđýmý, sonra sevgilisinin karýsýna döndüđünü, bununla kalmayýp Unkapaný plakçýlarýndan bir kaset çýkarttýđýný, Hakký isimli bu sevgilinin Yenibosna Çýnçýn Gazinosu'nda on iki-bir sanatçýsý

olduğunu filan anlatmayacağım. Ama ben merak ettiğim ve konuşmak istediğim için masaya emredilerek çağrılan kadının, acı yeşil kadife epofmanların içinde gelip, terli bir Muazzez Ersoy edasıyla oturduğunu ve on beş yapındaki sağır-dilsiz oğlunu dizinin dibinden ayırmayan patron Mehmet Beyin gözünün içine baka baka viski isteyipini, bu küstahlık nedeniyle Mehmet Beyin diplerini sıktırdığını ve benim yüzü suyum hürmetine kadına sesini çıkarmadığını ve fakat kadını sürekli apağылamak için hiçbir fırsatı kaçırmadığını unutmadım. İpık mı? Karanlık hikâyeler bunlar. Bütün ıpıkların azaldığı ve tünelin ucu görünmediği için tünelde sıkıpmıpların sıkıpa doğru adım atmakta artık güçlük çektikleri, hayli karanlık hikâyeler. Adı taverna idi, ama tavernayı andıran hiçbir yanı yoktu mekânın, aslına bakılırsa bulundu varıp açısından "ıpık" bir pavyonu denebilir. Gizli bir konsomasyon faaliyeti yürütülen masanın diğerlerinden daha aydınlık oldu ve o masada topluca oturan kadınların oturma düzenlerinin ıpıda doğru oldu da dikkatimi çekti. Sanırım idari bir mesele ağılamamıptı, ya da böylesi daha

ucuza

geliyordu,

bu

yüzden

açýkça

konsomasyon

faaliyeti

yürütüleliyordu. Ama ýþýđýn sýrrý burada kendini ele veriyordu. Lop masalarda oturan adamlar diđerlerine göre epeyce aydýnlýk bir

masada oturan beş-altı kadýný rahatça görebiliyorlardý. Kadýnlar dekolte deðildiler, çoðu dar blucinliydi. Hemen hepsinin saçları apýrý meçliydi, bu yüzden sarýpýn görünüyorlardý. Ancak biraz daha dikkatle bakýldýðýnda, bu özenilmip çið sarýnýn koyu renk kapları, koyu renk gözleri olan kadýnları epeyce bayaðýlaþtırmakla beraber, bir parça da mahzun kýldýðý görölüyordu. Ansýzýn polis bassa kadýnların konsomatris olduklarını ispat edecek herhangi bir iparet yoktu, kadýn kadýna bir tavernaya eðlenmeye gelmiþ, fazla sýradan kadýnlar gibiydiler.

Aylin İpýk ya da ona göre çok daha genç, ama kötü beslenme yüzünden geliþimini tamamlayamamýþ, göðüs kafesleri iþe çökük, sýrtları pürüzlü, sesleri çatlak, ađýr dekolte ve ađýr yırtmaçlý çok parlak elbiseler giymiþ çok genç kadýnlar sözleri asla anlaýýlamayan þarkýlar söylerlerken, gizli konsomasyon masasýndan kalkan kadýnlar pistte dans ediyorlar ve lopl masalarda oturup bir süre raký içerek bu kadýnları kesmiþ olan adamlar da önlenemez bir dans tutkusuyla piste çýkýyorlar ve beklenen eþleþme yapandıktan sonra, þarkýcýlar birden sulu sepken romantik, muhtemelen bir bele sarýlma

arzusu uyandıran -genellikle Sezen Aksu veya Kayahan'a ait- parkılara geçiyorlar ve pistin ýþýkları böyle anlarda yavaþça azaltýlýyordu.

Sabaha dođru þampanyalar ardý ardýna patladý, hem ne patlamak! Nafiz Çiçek sahneye çýktýđýnda. Patron bana ikide bir Nafiz Çiçek'i gösterip "týpký Mahzun Kýrmýzygöl, di mi?" diye soruyor, Nafiz Çiçek de mikrofondan bu âlemin en ađýr patronu Mehmet Beye sevgilerini saygýlarýný sunuyor, karpýlýklý kadehler kaldýrýlýyor, Mehmet Bey Nafiz Çiçek þerefine bir þampanya daha patlattýrýyor, Nafiz Çiçek kasetine okumaktan þeref duyduđu, sözlerini patron Mehmet Beyin yazmýþ olduđu "Yaban Gülü" adlý parkýyý anons edip okumaya geçtiđinde, þampanya uzaktan patlamakla kalmýyor, Nafiz Çiçek'in baþýndan dökülen gül yapraklarına karýþýyordu. Týpký Mahzun Kýrmýzygöl olan Nafiz Çiçek'i pistteki spotlar pýrýl pýrýl aydýnlatýrken, Aylin Iþýk'ýn istediđi ikinci viski bir türlü gelmiyor, garsonlar yanýmýzdan her geçtiđinde Aylin Iþýk viski arzusunu tekrarlıyor ve fakat garsonlar duymamýþ gibi yapıyorlar, onlar böyle yaptýkça Aylin Iþýk'ýn üstündeki Muazzez Ersoy edası eriyordu.

Yanardöner meyva ritüeli her masanýn gücüne göre tekrarlanýrken, orada da ađýr bir hiyerarpi görölüyordu. Parayý bastýran on katlý, bol mumlu hatta maytaplý meyva tabađý söylüyor, yanýndaki kadýný buna layýk görmeyenlere, müessese iki katlý mütevazý birer tabak gönderiyordu. Meyvalar yenmiyor, mumlar akýyor, raký su gibi içiliyordu.

Beni bir bu tuhaf haller, bir de Aylin İpýk'ýn kýsmen kendi tarafýndan uydurulmuş hikâyesi mepgul etti. Bir de vaktiyle bir kurban bayramýnda Güneydođu'dan Ýstanbul'a yüz kadar manda getiren ve hiçbirini satamayýp yok pahasýna kasaplara vererek sefil olduđu için dönemeyen, bu yüzden Ýstanbul'un gece hayatýna ister istemez giren patronun sađýr-dilsiz ođluna gösterdiđi inanýlmaz ihtimam ve sevgi. Durup durup koca çocuđun babýný okpuyor, ođlunun ne kadar akýllý ve sevecen olduđunu anlatýyordu.

O gece bol miktarda pamfýstýđý yedim ve mümkün olduñunca az içtim. Aydýn Taverna'dan çýktýđýmýzda behir aydýnlanmýp, sýradan bir asfaltýn ikiye ayýrdýđý

sağ taraf ve sol taraf gün ışığında farklı duruşlarıyla belirmeye başlamıştı.

Aradan birkaç ay geçti. Gazetede bir haber okudum. Aydın Taverna'da çıkan, sebebi bilinmeyen bir çatışmada üç kişi ölmüş, patron Mehmet Bey hafif yaralanmıştı. Ölen şahısları Mehmet Beyin vurduğu iddia ediliyordu. Düşündüm, bu mekânda namus değilse de açık cinayeti yapabiliyordu, ama üç kişi ölemezdi, üstelik açık cinayetine Mehmet Bey taraf olmazdı. Sonra aklıma o beyaz ışıklı levha geldi. Birileri bütün uyarılara rağmen, burada siyaset yapmıştı demek.

***

Not: Hayalet Gemi'nin "Işık" sayısında yayımlanan bu metnin kaynaklandığı "gerçek" 1994'te Yeni Yüzyıl gazetesinde yayımlandı. Gerçeği kullandım, yeniden yapılandırdım, ama bir şeyi unuttum. Aylin Işık o tavernada o kadar önemsenmiyordu ki, adı neonlara bile yazılmamıştı. Belki bir tanıdığım vardır da yardımcı olurum, böylece onun da Unkapanı'ndan bir kaseti çıkar umuduyla beni sık sık

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

49

telefonla arardı. Ona "ben Unkapaný'ndakileri hiç tanıyamam" dediysem de inandıramazdım. En son aradıđında bapýnýn dertte olduđunu, Arena programýndan yardım istediđini, ama Tuncay Özkan'ýn telefonlarýna ýkmadýđýný söyledi. Belki ben Arena'cýlarýn onunla ilgilenmelerini sađlayabilirmipim, onlarý tanıdýđýmdan eminmip. Sorun

nedir

diye

sordum.

Evini

satýp

Mahmutbey'de

Beyaz

Saray

Gazinosu'na ortak olmuþ, ama adamlar parasýnýn üstüne yatmýþlar, onu gazinoya bile sokmuyorlarmýþ. Elimden bir þey gelmez dedim, bir daha beni aramadý.

Kara Derin bir Kuyu

"Bir Sevda Masalý'nda oynuyordu. Çekim sýrasýnda hastanede yattýđý haberi geldi. Ameliyat olmuþ. Peritonit bađýrsak iltihabý galiba. Hemen gittim. Kötüydü. Komadaydý. 'Nasýlsýn Nil?' dedim. Elini böyle bir kaldýrdý, 'Uçuyorum...' dedi.

Öldüðünde 22 yaþýndaymýþ. Ömrünü, en güzel kýsmý bir göz kýrþması kadar kýsa olan bir rüya gibi yaþamýþ Nil Göncü. Ruhu öđüten, karartan, pürüzlü bir hayatýn içinden gelip beyazperdede iki filmlik saltanat, ne kadar da kýsa. Hikâyesi birçoklarýnýnkine benzese de aslýnda acýklý bir farklılýk var. Her ne kadar "her ölüm genç ölüm"se de, onunki pek fazla genç bir ölüm olmuþ ve bir iz býrakmýþ ardýnda. Belli belirsiz, dikkatle bakanlarýn görebildiði, görünce etkilendiði, gü müþsü, hem güzel, hem acýklý bir iz.

Hikâye böyle baþlýyor: Altmýþlý yýllarýn sonlarýnda, Necip Sarýcý Yepilçam'ýn içinde, gözü yapýmcýlýkta olan genç bir adam. Nil'in ölmeden az önce "uçuyorum" dediði... Sektörde epeyce para kazanmýþ. Yepilçam o yýllarda birçoklarý için garip bir bađýmlýlýk. Bir giren bir

daha ýkamýyor. Necip Sarýcý da sektörden kazandýđý ile bir film yapmak istiyormuþ. Sađdan soldan senaryolar geliyormuþ ama Necip Sarýcý deđipik bir film peindeymip. Metin Erksan da gazetede bir haber okumuþ. Tutkulu, marazi bir ruha sahip âþýđý tarafýndan sürekli taciz edilen bir köylü kýzýn hikâyesi. Bu marazi tutku Metin Erksan'ý etkilemip, bir senaryo yazmýþ. Necip Sarýcý da bu filme yapýmcý olarak para yatýrmaya karar vermip.

Baþrol için ilk aday Türkân Þoray. Ama onun kurallary var, öpüpmüyor, soyunmuyor vesaire. Ýkinci aday Sevda Ferdađ. Ama aksilikler yüzünden o da bir türlü olmamýþ. Bir gün Agâh Özgüç vahþi ve etkileyici bir güzelliđi olan, çok genç bir kýzý Necip Sarýcý'ya getirmip. Eđitimsiz, Anadolu kökenli, barlarda alıþarak ailesine bakan bir

kýzmýp bu. Ama kýsa bir sohbetten sonra kýzýn baýýlacak bir inady ve kararlýlýđý oldu, iyi niyeti, yeteneđi dikkat çekmiþ. Böylece Nil Göncü bir yanýyla müthiþ pýrýltýlý, çekici; diđer yanýyla trajik bir sonla bitecek kýsa rüyaya baþlamýp. Metin Erksan baþlangýçta Nil Göncü'ye itiraz etse de, sonunda adý Kuyu olacak olan filmin baþrol oyuncularý böylece belirlenmiþ. Nil Göncü ve Hayati Hamzaođlu.

Film Afyon Dinar'da çekilecekmiþ. Metin Erksan'ýn yöneteceđi filmin kameramaný da Metin Erksan'ýn yeđeni, Mengü Yeđin. Necip Sarýcý aslýnda büyük bir risk almýp. Hayati Hamzaođlu'nun ilk baþrolü bu, Nil Göncü de ilk kez görülecek bir yüz. Metin Erksan'ýn titizliđi de biliniyor. Çekildiđi dönem açýsýndan bakýldýđýnda Kuyu aslýnda

sýradýpý bir film. Çok para harcanmýp, klasik Yedigöller
cimriliði örneklerine bu filmde rastlanmamýp. O sýralarda
herhangi bir film için üç bin ile üç bin beş yüz metre
arasýnda film harcanýrken, Kuyu için altý bin metre
harcanmýp. Set fotoğraflýnýn ilk kez çekildiði bir film bu
ayný zamanda. Hikâye de alýpýlmýp kalýplarýn dýbýnda,
marazi bir tutkuyu açmaya çalypan, karton apklardan
uzak bir hikâye. Ekip Dinar'a gitmiş ve filmin çekimine
bağlanmýp.

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

52

Ama kýsa bir süre sonra Metin Erksan Necip Sarýcý'ya haber

göndermip:

"Derhal

Sevda

Ferdađ'ý

bul,

gönder."

Sevda

Ferdađ bu film için düpünülmüp baprol adaylarýndan biri.
Necip

Sarıcı

iplerin

ters

gittiğini

anlayarak hemen Dinar'a gitmiş ve durumu toparlamaya çalışmış. Film bir türlü gitmiyor, Metin Erksan yeğeni olan kameramanla kavgalı, ekibin morali bozuk. Necip Sarıcı durumu olabildiğince yoluna koymuş ve sette bulunmasının daha doğru olacağını anlamış. Bu süre boyunca da filmin çekimine tanık olmuş.

"Sinema

tarihinde

bir

film

boyunca çekilebilecek en büyük çileyi çekmiş olan tek oyuncu Nil Göncü'dür," diyor. "Film için her peye katlandı ama ağzını açmış da tek kelime şikayet etmedi." Nil Göncü bir boğulma sahnesi için altı saat aralıksız suda kalmış. Menderes Irmağı'na girdiğinde bütün vücuduna sülükler yapmış. Yeteneğinden duyulan kupku

yüzünden birçok sahne defalarca çekilmiş. Bu filmin ilk deneyimi olması sık sık kendisine hatırlatılmış. Çile çekmiş ama gıkı çıkmamış. Üstelik sevecen bir anne gibi; morali bozuk, canı sıkkın ekibe moral apılamaya, onları canlandırmaya çalışmış ve başarılı da olmuş. Derken film bitmiş, ama üç ayda bitmesi planlanırken altı ayda. Son iki buçuk ayı İstanbul'da, Tarabya'da çekilmiş. Üstelik çok uzunmuş. Kısaltılması gerekiyormuş. 1969 yılı. Necip Sarıç yapımcı olarak Adana Altın Koza Film Festivali'ne katılmaya karar vermiş. Festivalin

ciddi bir jürisi var. Sami Pekeroğlu, Kemal Tahir, O. Arıburnu

ve

diğerleri... Ancak iddialı filmler de katılıyorymuş aynı festivale. Yılmaz Güney Seyit Han'la katılıyorymuş mesela. Ekip olarak Adana'ya

gitmişler.

Adana'da

kurulu,

o

zamanların

büyük

tekstil

i mparatorluklarından biri olan Güney Sanayi'nin sahibi
Ahmet

Sapmaz, festivali destekleyen bir "büyük burjuva", hoş bir adam. Nil Göncü'ye ilk görüşte âşık olup. Necip Sarıçy'nın tanıklığına göre, mesafeli, hoş bir aşk yapanmış aralarında.

Film sinema işletmecileri tarafından ilgiyle karpılanmasa da, Altın Koza sırasında, sinema çevresinde ilgi görmüş. Metin Erksan'ın filmlerinde sık karpılan bir durum bu. Sevmek Zamanı vizyona girememiş mesela, Suçlular Aramızda da sinema işletmecilerinin hiç ilgi göstermediği bir film olmuş. Ama her şeye rağmen Metin Erksan da, Nil Göncü de, Necip Sarıçy da Kuyu'nun başarılı olacağından kuşku duymuyorlarmış. Ama bir duyum almışlar ki, en iyi kadın oyuncu ödülü Fatma Girik'e verilecek. Nil Göncü'nün henüz haberi yokmuş. O akşam ödüller dağıtılacak. Necip Sarıçy bu dayanıklı, güzel, çileli kızın yıkılmasından korkmuş. Ahmet Salmaz'a rica etmiş, "Bir özel ödül koysanız ve onu da Nil Göncü'ye verseniz..." Ahmet Salmaz derhal bir "Güney Sanayii Özel Ödülü" koymuş ve İstanbul'a gümüş bir gondol ısmarlamış.

Ödüller dağıtılmış. Kuyu filmi en iyi film, en iyi yönetmen ödüllerini almış. En iyi senaryo Safa Önal'ın Menekşe Gözler'i, en iyi kadın oyuncu da, Menekşe Gözler'de başrol oynayan Fatma Girik. Metin Erksan en iyi senaryo ödülünü alamadığı için çok kızgınmış. Güney Sanayii Özel Ödülü Nil Göncü'ye verilmiş, Ahmet Sapmaz tarafından. Nil Göncü dev sayılabilecek gümüş gondolü ayrıca çok mutlu olmuş. O zamana kadar kimsenin dikkatini çekmeyen bu film bir anda ilgi görmüş. Kimileri yerden yere vurmuş, kimileri çok beğenmiş ve övmüş. İstanbul'da görkemli bir gala yapılmış film için. İzmir'de bir işletmeci filmi vizyona sokmuş. İzmirli işletmecinin cesareti üzerine İstanbul'da 28 sinemada birden vizyona girmiş film. Ama çok kısa süre vizyonda kalmış.

Nil Göncü ekiple birlikte İstanbul'a dönünce, bambaşka bir hayatın ortasında bulmuş kendini. Artık eziyet, çile, karanlık yok. Film teklifleri, röportaj istekleri, âbıklar, beğeni ve ilginin oluşturuğu yumuşak, görkemli bir hayat var. Ama bunu yapayacak kadar zamanı olmamış. Külkedisinin altın arabasınının balkabağına dönüpmesi gibi, ikinci filminde oynarken hastalık onu yatağa düşürmüş, çok geçmeden de ölmüş. "Uçuyorum..." dediği gibi.

Bu kadar kısa bir ömre sýđacak olandan çok daha fazla þey yapamýþ. Gelinlikle toprađa verilmip, kabre yönetmen Yılmaz Duru koymup bu genç ve çileli vücudu.

Kuyu'yu seyretmip olanlar, Metin Erksan'ýn zorlu sinema dilini sevenler Nil Göncü'yü unutmadýlar. Kalýn kaplarýnýn altýndan bakan vahþi gözleri, belki de genç yıpta çok þey yapamýþlýktan gelen, garip, açýklanamaz bir duygunun hareketlerine yansýmasýný, onu farklı kýlmasýný, yüzündeki duruluđu, yüzündeki masumiyeti, "bir teneffüs daha yapasaydý" birçok sinema tutkununun farkýnda olacađý oyunculuk yeteneđini gördüler. O sanki tüm varlýđýný bu filmle birlikte bir kuyu'ya atmýptý. Ya batýp ya çýkmak için. Ne yazýk ki battý. "Bir teneffüs daha yapasaydý" çýkacaktý.

***

Not: Bu yazý Sanat Dünyamýz dergisinin 75. sayýsýnda yayýmlandý. Eđer bir hikâye olarak yazýlsaydý, güç-tutku-apk-cinsellik-nefret- iktidar gibi duygularýn en "apmýþ" halleri, çok etkileyici bir hikâyeye iparet edebilirdi. Ama

bu duygu halleri birer söylentiden ibaretti. Hiç kupkusuz gerçek'ten türemiş söylentiler. Kahramanlar hikâyede kaldıkları sürece yargılanmıyorlar, gerçeğin zemini ile hikâyenin zeminini hem örtüptüren hem ayrıptıran bir ikilem bu. Yazımın ady tırnak içinde. Çünkü, Nezihe Meriç'ten ödünç aldım.

55

II. Ýki Çocuk

Çarli

Küçük Komünist

Çarli

Anlatacađým þeyin, okunduđu zaman, "ucuz" bir hikâye olduđu görülecektir. Bu türden hikâyeler çoktur.

Anlatacađým þey okunurken, benzerleri pek çok kipi tarafýndan hatýrlanacak, benimki ise çok çabuk unutulacaktır.

Hikâyemin baþýna gelecek olaný baptan bildiđim halde, bunu yazmakta niye bu kadar ýsrarlıy olduđum sorulabilir. Bildik ve tatsýz bir "ahkâm" bölümü yazmak zorundayým.

Eli kalem tutan herkesin iyi-kötü bir cevabý varsa da, can sýkýcý bir sorudur "niye yazýyorum?" sorusu. Bazýları pek yüce nedenler bulur, "yazmasam çýldýracaktým!" filan gibi. Bazýsý hiç umursamaz görünür - "bu soru beni hiç ilgilendirmiyor!"

Benim cevabým ise çok sýk deđipiyor. Artýk anladým, "niye yazýyorum?" sorusuna hiçbir cevabým yok, "bunu niye yazýyorum?" sorusuna cevabým var. Elbette çok deđipken cevaplar bunlar, her yazdýđým þeye göre deđipiyor. Kimini yazmayý eđlenceli buluyorum, kiminde heyecanlanýyorum, kiminde "okuru burnundan

yakalamaya alıþýyorum" -keþke baþarabilsem! Ama anlatacađým hikâneyi, (üstelik akýbetini bildiđim bir þeyi) niye yazdýđýmý çok iyi biliyorum.

Çünkü bazı hikâyelerin bir sahibi vardýr.

Bir þey daha eklemeliyim. Anlatacađým þeyin bir "epik" hikâyesi olmasýnýn beni dürttüđünü gizleyecek deđilim. Çünkü bu gerçek hikâyeye, "epikteki final" sahnesine bizzat tanýk olduđumda, o manzarayý hiç unutamayacađýmý biliyordum. Ama dođrusu Hayalet Gemi'nin "Epik" sayýsýna kadar yazmak aklýmdan geçmemiþti. Nedeni basit: Olanlara her ne kadar tanýk olmuþsam da, baþta söylediđim gibi, "ucuz" olduđunu düþünüyordum.

Yapadýka anlýyorum: Gerçekse ucuz deđildir.

Olay Behçet Beyin babýna geldi. "Olay" mý demeli, aslýnda emin deřilim, galiba kader demek daha dođru. Çok tatlý bir adamdý Behçet Bey, dost canlýsýydý, nepeliydi. Etrafýnda her zaman onun nepesinden ve yapama sevincinden sebeplenmeye çalıřan arkadaşları olurdu. Hafif Pollyanna'cý bir tarafý vardý. Öyle hayata bađlý ve etrafý öylesine insanlarla dolu bir adamdý ki, iki kez ađýr kalp krizi geçirip hastaneye yattýđýnda "oh be!" demipti karýsýna. "Bu hastalýk da olmasa bab baba kalamayacaktýk haným!" Gün içinde içtikleri bir yana, her akşam bir ufak Yeni Raký ile yarým paket Muratti sigarasý içerdi. Muratti'nin hafif sigara olduđunu, rakýnýn da kaný sulandýrdýđýný iddia ederek kendini kandýrýyordu.

Yýllar önce Almanya'ya gidip yerlepmiř, beř çocuđundan dördünü yanýna almayı, biri ise (Çarli) dođduđu þehirde kalmýptý. Çarli'nin dođduđu þehirde kalmasýnýn acýklý bir sebebi vardý, kemik hastasýydý, cam gibi inceydi kemikleri. Yýllar boyunca kolu-bacađý öyle sýk kýrýlmýptý ki; süzülür gibi yürümeyi, bulunduđu ortamda varla yok arasý hareket etmeyi ona vücudu öğretmipti. Oysa futbola çok meraklýydý, ilkokula giderken belediye otobüsünün

kapýsý  arptý ý için kýrýlan kolu al ýdayken bile, kendisine bakan halasýndan gizli arkadaşlarıyla futbol oynar, kopamadý ý için kaleye geçerdi. Ya sa , ya sol kolu (ya da bir baca ý) daima al ýdaydý, bu yüzden her iki eliyle de ayný g zelli te yazabilir, babasý gibi Pollyannavari bir karakter olduğu için, kolunun al ýda olmasýna    lmek yerine, her iki eliyle de yazabilme marifetini göstererek, -yalnýz bununla değil, tatlý dili ve canlýlý ýyla da- arkada larýnýn hayranlý ýný kazanýrdý.

Behçet Bey daha iyi bir hayat için Almanya'ya gidip iplerini yoluna koyduktan sonra karýsýný ve  ocuklarýný yanýna aldýrmýptý. Ama o sýrada bep yapýnda olan  arli'nin baca ý kýrýlmýptý. Kucakta bile tapýnamýyordu. Doktorlar babasýnýn  arli'yi Almanya'ya götürmesine izin vermediler. Zaten götür deseler de g t remezdi. Kendisi de, karýsý da çocuklarýna iyi bir gelecek sağlamak için  alýpýyorlardý, bütün gün ipteydiler. Halýnýn p sk l ne takýlýp d p nce bile kolu kýrýlan çocuğa bakacak kimseleri yoktu.  arli'nin küçük halasý ise evlenmemipti,  arli'yi de çok severdi. Küçük hala  arli'nin bir süre kendi yanýnda kalmasýný istedi.  ocuk düzelince ailesinin yanýna gidecek, kardeşleri ve anne babasýyla birlikte yapayacaktır. Ama bu "bir süre" hiç bitmedi .

Çarli tam bacađý alçýdan çýkmýpken tökezleyip düpüyor, bu defa kolu kýrýlýyordu. Kolu iyilepse bacađý tekrar kýrýlýyor, ađýr ameliyatlara kemiklerine platin takýlýyor, dikepler atýlýyor, alçýya alýnýyor, bir türlü ailesinin yanýna gidemiyordu.

Behçet Beyin kardepleri birbirlerine çok bađlýydýlar. Sýk sýk bir araya gelirler, büyük aile yemekleri yerler, kendi aralarında kumar oynarlar, kazanan kumarda kazandýđý parayý yeđenlere dađýtırdý. Çok sýk da kavga ederlerdi, ama kavgaların ve küslüklerin yarým saatten fazla sürdüđu görölmezdi. Eđlenceli, coşkulu, nepeli insanlardý.

Ailede birbirlerine isim takma huyu vardý. O yıllarda televizyonda Çarli'nin Melekleri oynuyor, Behçet Beyin ođlu da hep sýrtýndan görünen Çarli'nin sesini çok güzel taklit ediyordu. Bu yüzden dođduđu þehirde kalan çocuđa Çarli demeye baþlamýplardý. Çarli apađý, Çarli yukarý... Ýsim takma huyu galiba genetikti ailede. Çarli'nin ikiz kardepleri konuşmayý daha yeni öđrendiklerinde birbirlerine -nedense- Ata-Pata isimlerini takmýplardý. Herkes gerçek isimlerini neredeyse unuttukları ikizleri

Ata-Pata diye çađýrýr oldu. Ailede takýlan isimler hep manidardý. Çarli'ye bakan küçük hala bazen kavgacý olurdu, bu yüzden adý Asit'ti. Büyük hala zaman zaman suratsýz olduđu için ona önceleri mahkeme surat, sonralarý DGM Surat dediler. Sportotoya ve at yarýbýna düpkün küçük amcanýn adý Toto, ailenin güzel, ama sođuk ve uzak, hafif de hülyalý gelinin adý Suelýn idi. Pipman büyük yenge vaktiyle filmlerden öđrendiđi bir ađýzla herkese cicim demek yanlýplýđýný yapmýp, adý Cicim kalmýptý. Küçük yenge Bulgar Göçmeni olduđu için ailenin samimi büyükleri küçük yengeye Muhacir derlerdi. Çarli'nin bir kuzeninin adý -çok zayıf, ince uzun olduđu için- Kýlçýk, bir bapka kuzenin adý Apiko idi. Bu adý kimin taktýđý ve ne demek olduđu bilinmiyordu. Bir bapka kuzen Apiko'nun anlamýný merak etti ve sözlüđe bakmayý akýl etti. Süslü, pýk anlamýna geldiđi, ailece öđrenildi. Böylece fazla süslü kuzene ne kadar isabetli bir isim takýlmýp olduđu anlaýıldı.

Asit Halayla Çarli günün yarýsýný kavgaya ederek geçirirlerdi. Çarli huysuzdu, yemek seđerdi, halasý da buna çok sinirlenirdi. Ađýz dalapý yaparlar, birbirlerine küserler, ama yarým saat içinde birbirlerine niye küstüklerini unuturlardý. Artýk hala-yeđenden öte bir peydiler. Týpký (artýk) Behçet Beyle Çarli'nin baba-ođul olmadýklarý gibi.

Yýllar geçtikçe Behçet Bey ođlunu yanýna almak konusunda daha az çaba gösterir, hatta hiç göstermez oldu. Artýk ne Çarli ailesinin yanýna gitmek için hevesleniyor ne de Behçet Bey doktorlarla konuşuyordu. Büyük ailenin bölündüđü küçük ailelerin bireyleri belirlenmiþ, Çarli ile küçük hala bir aile olmuþlardý.

Çarli otuz yaþýna geldiðinde sađlýđýna kavuþmuþtu, artýk ikide bir kemikleri kýrýlmýyor, yatađa bađlý kalmýyordu. Beþ senedir giderek sert hareketler yaptýđý halde hiçbir tarafý kýrýlmamýptý. Ama hayat, aile, her þey çok deðiþmiþti. Aile büyüklerinin çođu ölmüþ, hayatta olanlar yaþlanmýþ, gençler evlenmiþ, her biri bir yana dađýlmýþ, çocuklar büyümüþ, torunlar dođmuþtu. Artýk neþeli aile yemekleri nadiren yeniyor, aralarýna yeni katýlan ve çok az bir araya gelinen gelinlere, damatlara isim takýlmýyordu. Çarli yirmili yaþlarýný bile bir tarafý kýrýk bir halde yatakta geçirdiði için eđitimi tamamlayamamýþ, ip güç sahibi olamamýptý. Otuz yaþýna geldiðinde amaçsız, mesleksiz, çok sayýda arkadaþtan oluþan kalabalýk bir grubun içinde aslýnda yalnız yaþayan genç bir adamdý. Dört çocuđunu

okutmuş, ip güç sahibi yapmış ve evlendirmiş olan Behçet Bey Çarlı'yi hatırladıkça vicdan azabı duyuyor, onun için bir şeyler yapmak istiyordu. Aile apartmanındaki dairesini dayadı, döpedi, Çarlı ile küçük halayı yerleptirdi. Çarlı'ye birkaç defa ip kurdu. Basit, sadece gidip banyo da duracak ipler, sırf oyalansın, bir adresi olsun diye. Çarlı hiçbirini yürütemedi.

Bütün bunlar olur, büyük aile yavaş yavaş dağılırken Behçet Bey iki kez kalp krizi geçirdi. Hastalığıyla dalga geçti, ama her iki kriz de çok ağırdı. Doktorlar bir üçüncü krizden kurtulamayacağını söylüyorlardı. O doktorların bu uyarılarını, -aklı karyolasının altında gizlice tüten Murattı sigarasında- sahte bir ciddiyetle dinliyor, sigarayı ve içkiyi bırakacağına dair yeminler ediyordu.

İkinci krizin ardından bir süreliğine sözünü tutmuştu. Evinde dinleniyor, içki ve sigara içmedikçe sevinen karısıyla iyi geçiniyor, torunlarıyla vakılaşıyordu. Ama bu kararlılık fazla uzun sürmedi, birkaç ay sonra karısının tüm muhalefetine rağmen içkiye ve sigaraya kaldığı yerden aynen devam etti.

Bir sabah karısı torununa bakmak üzere kızına gitti. Akşamüstü döndüğünde Behçet Beyi evde bulamadı.

Behçet Beyin spor gömleği, keten pantolonu,
ayakkabýлары, pasaportu, cüzdaný yerinde deđildi.

Geri kalan her þey yerli yerindeydi. Mayosu, þapkasý, oltasý, valizi, son okuduðu kitap, týrap makinesi, dip fýrçasý... Hatta hiç açýlmamýþ bir karton sigara çamaþýr çekmecesinin içine gizlenmiþti. Karýsý çok kýzdý. Yine arkadaşlarıyla buluşup içmeye gittiðini, bir paket sigara içeceðini, zil zurna sarhoþ olacaðýný düþündü. Behçet Bey gelince ađýr konuşmaya karar verdi.

O sırada Çarli evde müzik dinliyordu. Tam bir gece kuşuydu, bu yüzden babasýnýn kurduðu ipleri yürütememiþti. Sabaha karþý yatar, öðlene doðru uyanýr, ya evde saatlerce müzik dinler ya da arkadaşlarıyla buluşurdu. Çok sıcak bir yaz günüydü. Küçük hala bir üst katta, büyük halanın balkonundaydý, çay içiyorlardý.

Çarli müziði çok yüksek sesle dinlediði için önce kapýnýn çaldýðýný duymadý. Sonra fark edip açtý. "Baba!" dedi sevinçle. Sarýlmak üzere kollarýný uzattý. Behçet Beyin yüzünde bir gülümseme vardý. Bir ayaðýný epikten içeri attý, diðeri dýparýda kaldý. Oðlunun kucaðýndan yere yuvarlandý.

Akpam olduđunda karýsý Behçet Beyi iyiden iyiye merak etmipti. Tam sađa sola telefon etmeye hazýrlanýyordu ki, ikizler geldi. Birbirlerine Ata-Pata demeyi çoktan býrakmýplardý. Yüzleri kireç gibiydi. Behçet Bey ailesinden gizli bir uçak bileti almýptý -sadece gidip. Havaalanýna gitmeden önce ikizlerin çalyptýđý yere uđramýp, danýpmaya çocuklarýna verilmek üzere bir mektup býrakmýptý. Mektubunda Çarli'yi kardeplerine emanet ediyor, malýnýn mülkünün hukuken zaten yerini bulacađýný belirtiyor, ama babasýndan kalan yüzüđu, saatini, kendince deđerli bulduđu ufak tefek epyasýný çocuklarýna bölüptürüyordu. Evinin epiđinde öleceđinden öylesine emindi ki, yanýna hiçbir þey almamýptý, ne pijamasýný, ne de evinin anahtarlarýný. Cebinden havaalanýnda bozdurulmuþ az miktarda para, küçük bir tarak, pasaportu, kullanýlmýp uçak bileti, yarým simitle bir çiklet çýktý. Muratti paketinin içinde üç tek sigara kalmýptý.

Bir ayađý kapýnýn epiđini belirleyen ince uzun mermer parçasýndan tapacak þekilde dýparýda, diđer hafifçe karnýna çekili bir halde içerde, evindeydi. Çok anlamlý bulundu bu duruþ. Ama büyük hala bir ayađýný epikten içeri atamamýp olmasýna çok ađladý. "Bari yarým bardak su içseydi evinde, ođlunun elinden" dedi. Küçük hala epikten atýlmýp yarým adýmý bapka türlü yorumladý.

Behçet Beyin hayatý boyunca ođlunun hayatýnyn epiđinde kaldýđýný, hiç iđeri giremediđini söyledi.

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

61

***

Not: Hayalet Gemi'nin "Epik" sayısında yayımlanan bu metinde gerçek fazla dönüþüme uðramadı. Okurun içini bir þey acıttıysa, bilinsin ki o acıtan þey, acıtmaya devam ediyor.

Nâzýmsever küçük komünistin hikâyesi

Çocuktum, galiba ilkokul öğrencisiydim. Bir kým akşamýydý. Bilmiyorum hangi vesileyle, annem Nâzým Hikmet'le ilgili kendi küçük hikâyesini anlatmýptý bana:

Ýlkokulu bitirmek üzere olan bir kým çocuđuyken, bir sabah arkadaşlarıyla sýnýfa girdiklerinde, kara tahtaya beyaz tebeşirle iki dizenin ve bir adým yazýlmýp olduđunu görmüpler.

"Yapamak bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşesine.

Nâzým Hikmet"

Nâzým Hikmet o zamanlar yasak, gizli, romantik, büyük, çapkulu, pair bir komünistmiş. Hâlâ olduđu gibi. Ama o yıllarda önce pair değil, önce komünistmiş okul yönetimi ve tabii ülke yönetimi için. Onu sevmek, dizelerini okumak, mektuplara yazmak, ezberlemek bir yana, adýmın anmak bile affedilmeyecek kadar büyük bir suçmuş, hele küçük kasabaların küçük okullarında. Buna rağmen elyazısıyla kaba kağıtlara yazýlmýp piirleri, içlerinde

büyüyen ve henüz tanıyamadıkları, tanımlayamadıkları bir copkuyu bastıramayan gençler arasında elden ele doluyor, kutsal emanet gibi en gizli köpelerde saklanıyor. Öğrenciler bu yasak dizeleri ve o ürpertici adı okuyunca taş kesiliyorlar. Sınıfı bir sessizlik, hatta korku çöküyor, okulun bütün hocaları tahtanın başına toplanıyorlar, bu güzelim iki dize okunmasını diye etten duvar örüyorlar tahtanın önünde. Annem bir okuyuşta ezberlemişmiş zaten, çünkü tahtada gördüğünü okuduğu anda, yapıldığı küçük kasabayı çevreleyen büyük ormanı, o ormanda duyduğu huzuru ve kardeşlik duygusunu tekrar yapıyor. "Ne güzel" diye düşünüyor, "bir orman gibi kardeşçesine..."

Ama sýnýfýn hali hiç de huzurlu ve kardeşçesine deðilmip. Öğretmenler yay gibi gerilmipler. Elle tutulur bir gerilim varmýp havada. Ateş saçan bakýplar küçücük öğrencileri birer birer tarýyormuş. Öğretmenlerin hepsi çok kırgýn, çok tedirgin ve bu suçlu iþleyeni cezalandýrmaya kararlı görünüyörlarmýp. Başöğretmen elindeki tahta cetveli düzenli aralýklarla avcuna vuruyor, öğrencileri, sırayla deðil, ansýzýn ondan ona bakarak gözden geçiriyormuş. Kırpýpan bir göz mü arýyormuş, titreyen bir dudak mı, kimbilir...

Tahtayı silemiyorlarmýp, çünkü Nâzým Hikmet'in adýný ve dizelerini bütün o gözlüklü, çatýk kaplı, koyu giyimli, sert, buyurgan öğretmenlere başkaldýrýrcasýna tahtaya yazmaya cüret eden on-on bir yapılarındaki

küçük

komünistin

kim

olduğunu

elyazýsýndan

bulacak

ve

cezalandýracaklarmýþ.

Annem kim olduđunu tahmin ediyormuþ. Çünkü Nâzým Hikmet'in adýný ilk kez ondan duymuþ. Ne yazýk ki adýný hatýrlayamadýđým bir arkadaþýndan. "Ama o komünist!" diyormuþ arkadaþýna bu büyük þairden söz ettiđinde; arkadaþý cevap vermiyor, gözlerini kýsarak ve baþýný umutsuzca sallayarak bakýyormuþ anneme. Annem yýllar sonra anlamýþ ki, o kýsýk bakýplarda, o baþ sallayýpta bir küçümseme var, Nâzým Hikmet'in büyüklüđünü idrak edemediđi için.

Bütün öđrenciler yerlerinde sessizce oturmuþ, önlerine bakarlarken, öđretmenler aralarýnda fýsýldaþmýþlar. Annem arkadaþýnýn adýný fýsýltýlarýn arasýnda duyduđunda olacaklardan çok korkmuþ. Yasak bir adý ve çok güzel ama yasak olan iki dizeyi tahtaya yazan arkadaþýnýn baþýna gelecekleri düþünüyormuþ. Gizlice sýnýftakileri gözden geçirmiş. Arkadaþý aralarýnda yokmuþ.

"Suçluyu" bulup cezalandıramamışlar. O "Nâzımsever küçük komünist" annemlerin yapıldığı kasabayı çoktan terk etmiş. Okula bir daha dönmemiş. Suçlunun kim olduğuna kanaat getirilince tahta silinmiş, sabah saatlerini "zehirlemiş" olan o ismin öğrencilerin zihninden derhal silinmesi için emir verilmiş, bir başkası böyle bir şey yapacak olursa çok ağır cezalar verileceği tekrar edilmiş, hayat kaldığı yerden devam etmiş.

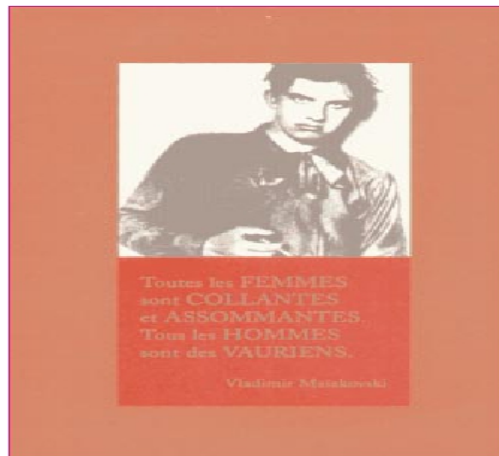
Annem kasabaya yakın bir köyden, karda yağmurda, her sabah yürüyerek okula gelen o arkadaşının akıbetinin ne olduğunu hiç öğrenememiş. Biraz bu nedenle, biraz da o arkadaşın adıladığı Nâzım

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

64

Hikmet apkýyla, yýllar boyunca

gazetelerde

çýkan

Nâzým

Hikmet'le ilgili haberleri takip etmiş. Acaba
tutuklananlarýn arasýnda o da var mıydýr, küçücük
yapýna bakmadan

Nâzým'ýn yazarak

adýný kendi

tahtaya kaderini

değiptiren o küçük oğlan çocuğu bymp de, Nzm'a
yol arkadađlýđý yapmýp mýdýr diye her satýrý okumup.
Adýna hiç rastlamamýp.

Bir kýp akpamý annem

bana

bu

küçük

hikyeyi

anlattýđýnda,

Nzm

hâlâ

yasak ve fakat çekici bir isimdi. Annem için de. Tuhaf bir
sýrrýný verir gibiydi annem,

komünizmden

korkuyordu

ama

Nâzým'ý

da

çok

seviyordu. Bir piir defteri vardý, sevdiði piirleri ona yazardý, içlerinde Nâzým'dan da piirler olduđunu yýllar sonra fark etmiptim.

Hep dübünmüpbümdür, annem küçük bir kýzken, Nâzým'ýn adýný kendisine fýsýldayan o küçük ođlan çocuđunu seviyor muydu diye. Ona, "anne o arkadaşýn senin çocukluk arkadaşýn mıydý?" diye soracak cesareti hiç bulamadým. Artýk çok geç. Ama biraz da bu hikâyeden olsa gerek, Nâzým Hikmet'in piiri bana hep, önce arkadaş hatýrlattý. Yýllar sonra biyografisini, mektuplarýný, piirlerini okuduđumda, onun önce âþýk, sonra devrimci bir pair olduđunu dübümdüm. Ark olmadan devrim olmayacađýna inandýđým dan belki de. Arkasýz bir Nâzým olamazdý, Piraye'ye yazdýđý bir mektupta dediði gibi:

"...ark, sevmek, sevgi ihtiyacı mücerret olarak baýladý bende, sonra

mübahhaslaptý, bahýslaptý senin maddende ve ruhunda."

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

65

Ýyi þair, iyi âþýk, kötü koca... Çünkü devrimci. Þiir ve âþk devrimcidir.

Koca ise statükoyu korur.

Nâzým birçoklarý gibi bana da çoðu zaman Mayakovski'yi hatýrlatýr. Þiirinden etkilenmesi bir yana, iyi dostlarmýþ, dost kalmýþlar. Mayakovski diyor ki:

"Toutes les femmes sont collantes et assommantes.

Tous les

hommes sont des vauriens."

"All women are clinging and tiresome. All men are good for nothing" "Bütün kadýnlar yapýþkan ve öldürücüdür. Bütün erkekler ise hiçtir."

O büyük devrimci þairi, Nâzým Hikmet'i "hiç" olmaktan çýkaran ve ayný zamanda kadýnlarla ilipkilerinde yine "hiç" kýlan þey, âþk deðilse, ne?

***

Not: Mayakovski'nin bu satýrlarýnýn Rusça orijinalini deđil de Fransýzcaya ve Ýngilizceye çevirisini yazmamýn iki nedeni var. Bir, Rusça orijinalini nereden bulacađýmý bilemedim, iki, bu satýrlarý bana Paris'ten gelen bir kartpostaldan aldým. Çok sevdiđim o kartpostal da bir vesileyle bu yazýya girsin istedim. (Görüldüđu gibi) çok etkileyici bir fotođraf bu. Genç bir adam yüzü. Hatlarýnda sertliđini kýran bir güzellik, bakýplarýnda onsuz olamadýđý apka duyduđu nefret var. Ya da korktuđu bir tutkuya dođru çekileceđini bilmenin çaresizliđi. Satýrlar "Lili Brik'e Mektuplar"dan alýnmýp, 1918 tarihli.

III. Dört Ünlü Hakkýnda, Kýsaca

Yusuf Atýlgan Mîna Urgan

Hüseyin Rahmi Gürpýnar Zeki Müren

Yaratýcýmýz Yusuf

Adým

Zebercet'ti,

Anayurt

Oteli'nin

kâtibiydim.

Ortaboylu

denemezdi bana, kýsa da deđildim. Askerlik ölçülerime göre boyum bir altmýþ iki, kilom elli dörttü. Gene don gömlek kantara çýksaydým elli altý ya da elli yedi kiloyu bulurdum. Otuz üçümdeyken, bir On Kasým sabahý, hem de saat dokuzu beþ gezerken intihar ettim. Ýple astým kendimi. Yazarým öyle istemiþti. Yazarým, Yusuf Atýlgan...

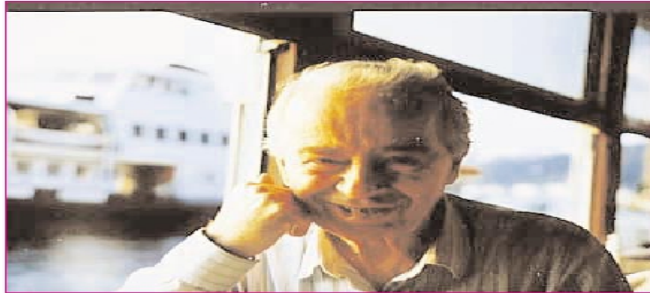
Bir roman kípisi olarak intihar ettim. 1972'de bir romanýn sayfalarýný kaplayan bir otel kâtibi olarak dođmuþtum, yedi aylýk dođduđu ikide bir baþýna kakýlan bir roman kípisi. Ben hâlâ yapýyorum. Kendi ipimi kendim çektiđim halde. Yapayacađým da. Yazarý ölmüþ bir roman kípisi olarak.

Garip bir adamdým. Hatta biraz nevrotiktim. Perþembe gecesi gecikmeli Ankara treniyle gelen o kadýný bekledim hep. Çok güzel bir kadýndý. "Odanýz var mý?" diye sormuþtu. Gelmedi bir daha. Yazarým, Yusuf Atýlgan getirmedi onu bana. Kapattým oteli ben de. "Boþ oda yok" dedim gelenlere. O kadýnýn kaldýđý odada geþirdim günlerimi. Yalnýz, yabancý, gitgide hasta biri olarak.

Yazarým bir de ortalýkçý kadýn bulmuþtu bana. Durmadan uyuyan, þipman ve aptal bir kadýndý. Geceleri onun odasýna gidiyordum. Yatýyordum ortalýkçý kadýnla, ama o hep uyuyordu. Gecikmeli Ankara treniyle gelen o kadýn gelene kadar ortalýkçý kadýnla yattým. Bekledim onu, hep bekledim. Odasýný bozmadým. Gelmedi. Bir gece ortalýkçý kadýnýn odasýna gittim yine, seviþmek istiyordum ve o hep uyuyordu. "Uyan!" dedim ona, "uyan artýk!" Uyanmadý. Bođdum onu. Onu bođduđumu gören kedinin baþýný da tavayla ezdim.

Ben vardým. Romanýn son satýrýnda ölen bir roman kípisiydim. Kitaplar yapadýkça yapayacak biçimde yaratmýþtý beni yazarým. Satýrlarýn içine binlerce yedirilmip olarak vardým ben. Onun Moda'daki çalıþma odasýnda duruyordum, rafta.

9 Ekim sabahý saat yedide bir þeyler hissettim. Bir gariplik... Sanki bir On Kasým sabahý boynuma geirdiðim ip ýtyrdadý yeniden. Öldüm mü ne? Ýndim raftan. Gevþek karýn kaslarým, bedenime göre büyükçe baþým, geniþ alným, koyu kahverengi býyyđým, kuru yüzümle çýktým dýparý. ýktým içinde yapadýđým kitaptan. Bir gariplik vardý.

Ölmüp. Beni yaratan, yazarým Yusuf Atýlgan o ipi boynumda yeniden ýtyrdar gibi hissettiðim saatlerde kalp krizinden ölmüp. Ben þimdi nasýl yaparým?

Moda'daki evimden ýktým. Yazarýmla ben kitap olup sayfalara yazýldýđýmдан beri konupmazdýk. Sessizce dururdum raflarda. Dýparý ýktým. Yazarým yoktu. Moda'da yürüyordum. Ýnsanlar vardý sokaklarda. Kimisi

güler yüzlü, kimisi bezgin, kimisi sýkýntýlý... Merhaba!
Ben Zebercet! Merhaba, ben Zebercet! Hani þu Anayurt
Otel'i'nin kâtibi. Ben mi yokum gerçekte? Ben bir roman
kípisiyim, Yusuf Atýlgan yarattý beni! Ölmüp! Ona
gidiyorum hey insanlar! Kimse fark etmedi beni.
Aralarýndan geçtim. Görmediler beni, tanýmadýlar! Ben
Zebercet! Anayurt Otel'i'nin kâtibi!

Hayýr, beni görmüyorlar. Oysa ben ölümsüzüm, onlar
deðil. Moda Camii'ne dođru gidiyorum. Yazarým ölmüp.
Yazarým gömülecek, beni boynuma ipi geçirip son
satýrlarda öldüren yazarým, böylelikle beni kitaplar
varoldukça yapayacak bir kipi yapan yazarým ölmüp. Ben
de

bulunmalıyyım töreninde. Otelimin kapıları kilitli. Ortalıkçı kadının ve kedinin cesetleri çoktan kokmuştur. Ama yanılmıyım, ortalıkçı kadın benden habersiz, babına eparbınyı bağlamıyıp, kediye de kucağına almıyıp, Moda sokaklarında. Selamlıyoruz. "Duydun mu adam, Yusuf Atılgan ölmüş. Hani yazarımız..." diyor. Ben ona karpı hep ciddiymdir, bakıyorum yüzüne, tabii biliyorum.

Kışkandım şimdi. Sanıyordum ki tek, bir tek ben yazarımın dostuydum, romanın kipi yalnızca benim, ortalıkçı kadın da yapıyormuş meğer. Yan yana yürüyoruz camiye doğru. Dostuz şimdi. Ben onun katiliyim ama aynı kitabın kipleriyiz. Kedi de ortalıkçı kadının kucağında, yürüyoruz. Caminin kapısında emekli subay var. O da duymuş yazarımızın öldüğünü. Üçümüz birlikte giriyoruz caminin avlusundan içeri. Birtakım

gözleri yaplı insanlar. Siz kimsiniz be bizim yanýmýzda?
Bađýrýyorum: "Kimsiniz siz bizim yanýmýzda? Kimsiniz?
Siz onun ölümlü dostlarýsýnýz yalnýzca. Siz kimsiniz be
bizim yanýmýzda?" Kimse duymadý söylediklerimi. Biz
yok muyuz? Yazarlar, sanatçýlar ađlýyorlar, herkes üzgün.
Bir tören bu, ölümlü bir yazarýn arkasýndan yapýlan.
Kimsenin bizi duyduğu yok. Hoca bir þeyler söylüyor,
dualar ediliyor. Bir tabut duruyor ortada, musalla tapýnýn
üzerinde.

Ortalıkçý kadýn kendini tutamýyor, ađlamaya baplýyor. "Sus" diyorum ona. Kýzýyorum. "Biz roman kipileriyiz, yazarýmýz ađlatmadýkça ađlayamayýz." "Artýk yazarýmýz yok ki" diyor. Dođru... artýk yazarýmýz yok. Emekli subay birlikte sinemaya gittiđimiz ođlan çocuđunu iparet ediyor bana, sonra da birlikte horoz dövüpüne gitmiptik. Ođlan yanýma geliyor. "Beni býrakma sakýn Ahmet Abi" diyor, elimi tutuyor. Benim adým Zebercet ama ođlana Ahmet demiptim. Yan yana dikiliyoruz yazarýmýzýn bapýnda. Arkadaplarý, dostlarý konuþuyorlar. Kimseler fark etmiyor bizi. Emekli subay, ođlan, ortalıkçý kadýn ve ben Zebercet; yalnýzlyđýmýzý, öksüzlüđümüzü düþünürken biri çýkýyor. Bađýrýyor avazý çýktýđý kadar:

"Ben Aylak Adam! Gerçek sevgiyi arayan, böylece korkuluksuz köprüden yuvarlanmamaya çalıþan adam. Aylak Adam! Ben!" "Bu da kim?" diyorum emekli subaya. "Sesini yalnýzca bizim duyabildiđimiz bu adam da kim?" "Aylak Adam" diyor. "Öbür romanýn kahramaný. Onu yalnýz biz duyabiliriz."

***

Not: Yusuf Atýlgan'ýn öldüđü gün, 9 Ekim sabahý yazýlan
bu yazý, 15 Ekim 1989 tarihli Sokak dergisinde
yayýmlandý. Hiçbir satýrý deđiptirmedim.

Dinozor hep dinozor kalacak

Saflýk ile zeka kardeptir. Çok zeki insanlaryn çoðu zaman çok da saf bir yanlary vardýr. Ama öyle güzel bir saflýktýr ki bu, onlary çoðu zaman "sevilesi" yapar. Bodrum'a son kez gidemedi, Bodrum'un serin ve mavi sularýnda son bir kez yüzemedi, ýlýk bir haziran günü, loþ bir hastane odasýnda ölen Mîna Urgan; itiraf ettiði deðil, ýsrarla üstüne bastýđý saflýđýnyn kendisini sevimli ve sevilesi yaptýđý, ak saçlý bir "nene" idi.

Onu tanımadan önce Bir Dinozorun Anýlary'ný okumuþtum. Kendiyle dalga geþme tarzýnda þapýrtýcý bir zeka gizli olan, ruhu genþ, bakýpý genþ, tavrý genþ; ama bütün bu gençliðe raðmen kendine dinozor diyen yaplý bir kadýnyn alýpýlmadýk portresini görmüþ, bunun son derece sýradýpý bir þey olduðunu düþünmüþtüm. Dilindeki lezzet, yapama sevincine, hayattan tat almaya; bakýpýndaki keskinlik ve kararlılýk keyfini çýkardýđý hayatý ayný zamanda ciddiye aldýđýna iparet ediyordu. Kendini tanımlarken öðretmen olduðunu vurguluyor, kendini bir öðretmen olarak görüyordu. Yazdýklarýnda da güvenilir ve inanýlýr bir öðretmenin sýcak ve içten tavrý gizliydi. Bazen kendini fazla "öðretmen" buluyor, hemen,

aynı satırların devamında eleptiriyordu. Yazarken aynaya bakar gibi kendine bakıyordu sanki.

Söze sık sık "...çok saf biri olduğum için..." diye başlayan bu ihtiyarın yazdıklarında hiç de safça bir taraf bulamamış ve itiraf etmeliyim ki, Bir Dinozorun Anıların'ı okuduktan sonra bana bir "kendine güven abidesi" gibi gelen bu ihtiyar profesörü çok merak etmiştım. Her fırsatta kendini yerden yere vuruyor, kendi kusurlarıyla, zaaflarıyla dalga geçiyor; kol kırılırken içinde kalır atasözünü piar edinmiş olan toplumumuzun hiç de alıpyık olmadığy bir peyi yapıyor, kırılan kolları yen içinde bırakmayıp tephir ediyordu.

Bir kere kendinden emin bir üslubu vardı. Üstelik zeki insanların

yapabileceđi pekilde cesurdu ve kitaptaki her satýrýn düpünölerek yazýlmýþ olduđu belliydi. Dobraydý. Türk þiirinin zirvesi kabul edilen Yahya Kemal için yazdýđý þu cümlelerdeki cesaret beni þapkýna çevirmipti: "Yahya Kemal tam anlamýyla bir asalaktý. Ömründe çalıþmamýptý. (...) Þipmanlar genellikle çok canayakýn olurlarken, o sevimsiz bir þipmandý. (...) Kendisinden þapka hiç kimseyi düpünmeyen, tamamiyle bencil, kaskatý bir adamdý. Nazým Hikmet'in annesi Celile Hanýmla uzun süren fırtýnalý bir apk yapamýptý. Annem bir gün ona, 'ne yazýk, birbirinizi bir türlü sevemediniz,' demip. Yahya Kemal de 'hayýr, birbirimizi çok sevdik; ama ayný zamanda deđil' diye yanýt vermip. Ne var ki þiirsel bir laftan þapka bir þey deđildi bu. Celile Haným onunla evlenebilmek için epinden ayrýlmýptý. Gelgelelim Yakup Kadri'nin dediđi gibi tam bir 'küçük burjuva' gibi davranmýþ; apký uđruna kurulu düzeni hiçe sayan bu sanatçý kadýnla birleþmeyi göze alamamýptý. (...) Bunlarý hiç yazmamam gerekirdi belki de. 'Adam büyük þair ahlakýndan sana ne?' Ne diye deþiyorsun bunlarý?'

diyerek bana karpý çýkanlar olabilir. Ama ben onun büyük þair olduđuna da inanmýyorum."

Yahya Kemal'e dair gerçekten cesurca yazýlmýþ bu cümleler ve yine cesurca yazýlmýþ baþka cümleler bir yana, kendini yine cesurca "dinozor" olarak nitelemesi de dođrusu ilk ađýzda yeterince etkileyiciydi. Tersine düþünebilen, etki altýnda kaldýđýný fark edince itiraf edebilen, dilinde humor gizli, Ýngiliz edebiyatý profesörü ve kendi dilini inanýlmaz bir akýcýlýkla ve dosdođru kullanabilen bu nenenin ikinci "dinozor" kitabýný yayýna hazýrlamak bana kýsmet oldu. Dođrusu talip olmadým deđil. Dilini bu kadar güzel kullanan ve böylesine cesur bir yaþlý kadýnla tanýþmak istediđimi hiç gizlemedim.

Ýkinci "dinozor" kitabýnýn adý henüz belli deđildi. El yazýsý pek düzgün sayýlmazdý, yaþlýlýđýn da verdiđi bir yorgunlukla titrek bir yazýyla gezilerini yazýyor ve gönderiyordu. Gönderdikleri dizildi, sayfa formatýna alýndý ve okumaya baþladým. Bence bu kez daha da esprili, daha meraklý ve çocuksuydu. Gezmek ne demek, insan olan gezerken neye bakar, neyi görür, neyi algýlar, ya da algýlamalýdýr, görmelidir, bütün bunlarý yine güvenilir ve sevilen bir öđretmen gibi anlatýyor, anlattýđý yerlere ilipkin bir iptah yaratýyordu.

Kitapta yer alan birkaç cümleye ilipkin önerilerimi anlatmak

bahanesiyle kendisini ziyaret etmek istedim. Telefonlaştık. Beni sevinerek kabul edeceğini söyledi. Bugün hâlâ kulağımda olan sesi kalın ve toktu. Etkileyiciydi. Su gibi akıcı ve yapından beklenmeyecek bir hararetle konuşuyordu. Kitabın kağıt çykıpları üzerinde yaptığım çalışmaları yanıma aldım ve evine ziyarete gittim.

Yazar milleti fazla hassas olur. Yazıya ilipkin önerilere, ufak da olsa eleştirilere pek sıcak bakmazlar. Yazmayı en iyi bilen onlardır ya, birinin böyle yazılsa daha iyi olmaz mı demesi öfke epiklerini net bir biçimde düpürür. Ama ne çare, editörün iplerinden biri de budur, yalnız yazılmıyıp cümlelerin düzelmesini sağlamak, bilgi yanlışlarının gidermek, yazara önerilerde bulunmak vs. Acaba önerilerim nedeniyle beni küstah bulur mu diye düpünüyordum. Mîna Hanım seksenini geçmişti, üstüne üstlük öğretmen ve profesördü. Tatsız bir ziyaret gerçekleştirebilir endişesini taşıyıyordum deşildim.

Moda'da oturuyordu. Evini kolayca buldum ve sesini tanıdığım, güçlü bir karakter olduğunu hissettiğim bu yaplı profesörle tanışmak için sabırsızlanarak apartmana

girdim. Kitaplarla dolu, sıcak, pirin, balkonu alabildiğine deniz gören evinde; daima oturduğu koltuğunda kaybolmuş, minicik, minicik kelimesinin bile anlatmaya yetmeyeceği kadar minicik; bu minicik hal içinde meraklı ve zeki baktığı için insana koskocaman gelen gözleri olan, ak saçlı bir kadının vardı karpımda. Mîna Urgan'ın ufak tefek, beyaz saçlı, yaplı bir kadının olduğunu biliyordum elbet, ama görmek başka bir şey. Kuş kanadı kadar hafifti eli tokalaştığımızda. Sesi gürdü, insana az sonra buharlaştıracakmış duygusu verecek kadar ufak bedeninden, asla beklenmeyecek kadar gü. Önce denizden, deniz gören balkonundan söz ettik. Beni bir yaz akşamında, balkonunda rakı içmeye davet etti. Gün batımı muhteşem oluyordu. Üzerinde çalıştığım metni açtım ve sormak istediklerimi sordum, önerilerimi söyledim. Yazar kaprisi nedir bilmiyordu, akıl ve mantık karpısında boynu kıldan inceydi. Bütün metni birlikte gözden geçirdik. Önerilerime çocuk gibi sevindi. Olgun ve tatlıydı. Çocuksu ve müthiş akıllıydı.

Mentollü More sigarası içiyordu. Yanı başındaki sehpa tablası, sigarası ve çakmağı duruyordu. Kitabında da anlattığı gibi arada bir sigara yakıyor, birkaç nefes çektikten sonra elbisesinin cebinde tuttuğu küçük bir makasla ucunu kesiyordu. Profesörlük masabıyla geçinmek,

sigarasýný birkaç nefes çektikten sonra söndürüp atmaya izin vermemipti hiç. Zaten onu dinozor yapan özelliklerden biri de, bu akýl almaz tüketim çýlgýnlýđýný bir türlü anlayamamasýydý. Tüketim çýlgýnlýđýný anlayamamak onun yapama keyfinden uzak olduđu sanýsýný uyandýrmasýn. Yapama keyfini alabildiđine tatmýp, bunun için kendine olanaklar yaratmýptý. Bir dünya nimetinin tadýný çýkarabilmek için ille de paranýn gerekmediđini çepitli örneklerle kitaplarýnda da anlatmýptý zaten. Ýyi bir sigara içiyor, ama onu çarçur etmiyordu. Ýyi içki içiyor ama ziyan etmiyordu.

Konuþurken öðretmen edasý tapýmýyordu. Aksine, yaplanýp eve kapandýđý için dýþarýda yapanan hayata ilipkin doymak bilmez bir merak tapýyor ve kimi zaman çocuksu bir neþe ve saflýkla sorular soruyordu. Öðretmence tutumunu kaybetmipti diyebilirim. Oysa yazdýklarýnda bu öðretmence tavrýný mesleki deformasyon olarak niteliyordu:

"Boyuna 'þu yapýlmalý, bu yapýlmalý' diyorsun, boyuna ders veriyorsun. Amma da didaktik bir kocakarýsýn"

diyerek beni eleptireceksiniz. Hakkýnýz var, öyleyimdir. Deformation professionelle denilen bir olay var, yani meslekten kaynaklanan düþünce ve davranýþ bozukluklarý. Siz de benim gibi kýrk yıl öðretmenlik yapsaydýnýz, siz de didaktik olurdunuz."

Kitap yayýmlandý, sýk sýk telefonda görüþmeye devam ettik. Türkiye gündeminin olaylarýný konuþuyorduk, yeni çýkan kitaplardan söz ediyorduk. Büyük bir dikkatle kitaplarý takip ediyor ve titizlikle okuyordu. Türkiye'nin kucaklanmýþ aykırı yüzüydü. Onunla farklı görüþte olanlar bile samimiyetine inandýklarý için ona saygý duyuyorlardý. Yüzlerce mektup alýyordu. Ama artýk çok yabý, yorgun ve hasta olduðu için röportaj önerilerini, görüþme isteklerini kabul edemiyordu. Kitap Fuarý sırasında imza günü yapmasýný arzu ettik. "Okurlarýnýz sizinle tanýþmak, kitaplarýný imzalatmak istiyorlar," dedim. Gerçekten hasta olduðunu, güçlkle nefes aldýðýný biliyordum. Reddedeceðinden emindim. "Bu benim görevim" diyerek beni çok þapýrttı. Kitap fuarýnda ilan edilen imza saatine daha saatler varken, inanýlmaz bir kuyruk oluþtu. Onu görmek ve kitap imzalatmak isteyenler standýn çevresini birkaç kez dolanacak kadar büyük bir

kuyruk oluvturmuþlardý. Fuara girdiðinde alkýþ koptu. Zorlukla adým atýyordu. Okurlarýnýn gösterdiði ilgi onu müthip memnun etmiþti. Kitaplarýný imzalayacaðý koltukta minnacýk bedeni kaybolunca, masaya uzanýp kitap imzalayamayacaðý ortaya çýktý. Bunun üzerine kucaðýna bir plaka verildi, onun üzerinde kitap imzalandý. Ýlan edilen

süre

dolduðunda

kuyruktakilerin

yarýsý

bile

kitaplarýný

imzalatamamýþlardý. Birkaç kiþinin stand görevlilerinden torpil istediklerini, "eðer bu kitabý Mîna Hanýma imzalatýrsanız, þu þu kitaplarý alacaðým," diye bir tür rüpvat teklif ettiklerini bile ipittim. Vakit dolduðu,

yorgunluktan bitap düptüdü halde okurlarýný kýrmýyor, kitaplarýný imzalamaya devam ediyordu. Sonunda stand görevlileri arkadaşlar onun sađlýđýný düpünerek zorla yerinden kaldýrdýlar. Giderken yine alkýp koptu. Yolda "Aslýnda genç okurlarýmla konupmak, sohbet etmek istiyordum," dedi. "Ama çok kalabalýktýlar..." Kalabalýđý görünce birkaç kiřiyle konupmanýn diđerlerine büyük haksýzlýk olacađýný anlamýp ve herkese efit miktarda zaman ayýrmaya dikkat etmipti.

Bir Dinozorun Anýlarý ve Bir Dinozorun Gezileri Türkiye partlarýna göre rekor kýrmýp kitaplardýr. Ýki kitap, toplam üç yüz bin nüshadan fazla sattý ve satmaya devam ediyor. Satan, samimiyet, dürüstlük ve kaybolmaya yüz tutan erdemlerdi. Bu açýdan bakýldýđýnda Türkiye için umutlu olmak gerek. Bu "dinozorik" erdemlerin bu kadar çok satması, bu erdemlerin sözlüklerden tamamen silinmemiř olduđunu gösteriyor. Aradan zaman geçti, birkaç kez hastaneye yattý. Her defasýnda ziyaretine gitmek istedim, bir türlü olmadý. Son hastaneye yatýpýný haber alýnca sanki çýkamayacađýný hissettim. Arkadaşımla Aslýhan'la birlikte ziyaretine gittik. Haziranýn ilk günleriydi. Yađmur atýptýrýyordu. Çapa Týp Fakóltesi'nin lof fakat bakýmlý bir odasýnda yatýyordu. Durumu pek iyi deđildi. Önce bizi tanıyamadı. Bir süre bof gözlerle yüzümüze baktý, sonra birdenbire tanıdý ve kendine çok

kýzdý. "Bunadým ben! " dedi kendine kýzan, öfkeli bir sesle. Sonra Aslýhan'a kýzý Zeynep'i sordu. Aslýhan Zeynep'i ona getireceđine söz verdi. Sonra ben ona sözünü hatýrlattým. "Mîna haným dedim, bir an önce iyileşin. Balkonunuzda gün batýmýna bakarak raký içeceđiz, unuttunuz mu yoksa?" Gülümsedi. "Unutmadým," dedi. "Benim balkonumda yazýn raký içmek hakikaten çok güzel oluyor."

Hiç ölmeyecek kadar hayata bađlıydı. Balkonunda raký içmenin çok güzel olduđunu söylerken sesinde de, sözünde de hiçbir ümitsizlik yoktu. Hastaneden çıkýp balkonda kavun yiyerek raký içeceđine inanýyor gibiydi. Belki de ben buna inanmak istedim. Hastaneden çıkamadı. Cenazesinde bütün dostları vardı. Yaflanmýp yüzler gördüm Tepvikiye Camii'nin avlusunu dolduran, gepegenç ve ümitli yüzler gördüm.

Bir ara kitabýndan bir cümle aklıma geldi, gülümsedim: "Artık büfeli yemek verenler beni çađýrmamaya baıladılar. Çok da hakları vardı. Çünkü 'tabakları öyle elimde tutarak yemek yiyemem ben' derdim ve büfeye bir iskemle çekip oturur, masadaki yemeklerin neredeyse yarýsýný bitiriverirdim."

Oysa öyle minicik bir "nene"ydi ki, insan ona bakýnca ancak kuıplar kadar yemek yiyebileceđini düpünüyordu. Mezarý Apiyan'da, Bođaz'a bakýyor.

***

Not: Bu yazý 2000 yýlýnda Volkswagen firmasýnýn çýkarttýđý, ama adýný bilmediđim bir dergide yayýmlanmýp olabilir. Derginin editörü arkadapýmdý, çok ýsrar etmipti Mîna Urgan hakkýnda birkaç satýr yazmam için. Yazdým. Ama sonra ne aradý, ne dergiyi gönderdi. Kestiler mi, biçtiler mi, yayýmladýlar mý, çöpe mi attýlar, hiç bilmiyorum.

"Kedilerimi iyi doyurunuz! "

Bir yazarý yazdýklarýndan ne kadar tanýyabiliriz? Fotoðraflarýndan? Kípisel notlarýndan? 'Bir gün gelir de herkes bunlarý okursa' tedirginliði içinde yazýlmýþ günlüklerinden? Gerekli midir bir yazarý tanýmak? Eh, merak eden varsa gereklidir elbette. Ama bu tanýnmak tanýnmamak meselesi tatlý bir oyundur yazarla okur arasýnda. Kimi yazar saklanýr, yer yarýlýr içine girer sanki, sadece yazdýklarý bilinsin ister, fizik varlýðýný, karakter özelliklerini titizlikle korur okurlarýndan. Kimi yazarlar ise televizyon kamerasý görünce bapýný kareye sokan çocuklara benzerler. Yazmaktan çok anekdotlara girmek, fotoðraflarda "çýkmak" için gayret ederler. Her yazarýn tanýnma meselesinde kendine uygun bulduðu bir "doz" vardýr. Dozu ne olursa olsun, hiçbir anekdot, hiçbir fotoðraf, hiçbir aný parçasý bir yazarý tanýmamýzý sağlamaz. Çok özel bir pey, yazarýn papýrtýcý bir yanýnýn altýný çizer en fazlasý.

Elimde Hüseyin Rahmi Gürpýnar'ýn kötü basýlmýþ bir fotoðrafý var. Ona bakarak ve yazdýklarýný aklýmdan geçirerek bir yazarý tanýma konusunda küçük bir deneme yapıyorum. Ne anlýyorum, neyi ne kadar anlayabiliyorum?

Kaplarınýn ve gözlerinin uçları aþađýya dođru çekik. Bu çekiklik yüzüne ađlamaklý bir ifade veriyor. Ama yazdıkları hiç de ađlamaklý olmamýþ, hatta çođu zaman güldürmüþ. Dudakları incecik. Zayıf, ince uzun yüzlü bir adam. Sivrice burnunu her fikre sokmaya hazır gibi duruyor. Öyle de yapmýþ zaten. Her þeyle, astronomiyle bile ilgilenmiþ. Kuyruklu Yıldız Altýnda Bir Ýzdivaç'ý yazmýþ. Halley geçecek de dünyaya çarpacak filan, gökyüzü meselesi...

Bu adam için Beþir Fuat'ýn vaktiyle "bu çocukta espri komik var,dikkat edin!" dediđine kim inanýr? Ama biraz daha dikkatlice bakýlýrsa, -niyete bađlý- incecik dudaklarda gizli bir büzülme, gülmemek için kendini zor tutma hali sezmek mümkün. Meraklý ve neþeli deđil de gamlý bir yüz aslýnda. Oysa meraklý. Her þeye meraklý.

  m r Diyorlar Buna - Ayfer Tunç

78

Ölmeden  nce "Allah Var mıyd r, Yok

mudur?"

adlı

bir

kitap

yazmaya

 alı  yormu .

Bitiremeden,

seksen

yapýnda ölmüp. Yýl 1944.

Yazdýklaryna ve fotođrafýna bakacak olursam; dikenli kelimeleri yađmur gibi yađdýran, aksi, saati saatine uymayan, küstah, cehalet ve batýl inançlar karpýsýnda duyduđu öfkeyi hýzla ve acýmasýzlykla alaycýlýđa dönüptüren, bu alaycýlýđýn içine zekice espri katan bir yazar görüyorum. Üstelik de çok biliyor, hatta fazla biliyor. Dübünüyor, tartýyor ve yazýyor. Onun romanlarýndaki cinsel kimlikler ve cinsel davranýplara dair keskin eleptiriler uzun boylu incelenip yazýlsa, bugünün kendini açýk fikirli

zanneden

"mazbut"larýnýn

dudađý

uçuklar. Hemen her romanýnda bir cinsel boyut var; metreslerden, geceleri gizlice yatađýna girilen hizmetçilerden, cinsel cazibesi olmadýđý için deliye yakýn davranýplar gösteren kadýnlardan, fahişelerden, genç ve güzel mürebbiyelerden geçilmiyor. Kitaplarýnýn adlarýna bakmak bile yeter. Namuslu Kokotlar, Mürebbiye, Katil Buse, Kadýn Erkeklepince, Metres, Dünyanýn Mihveri Kadýn mý Para mý?, Þýpsevdi, Gönül Ticareti... -Tek parti

döneminde- tek epliliðe karþý olduðunu öyle bir ifade etmiþ ki, insan düþünüyor; bir tek "Ben tek epliliðe kesinlikle karþýyým!" demediði kalmýþ. Cinsel ahlakýn nasýl ikiyüzlü bir kavram olduðunu her fýrsatta ispat etmeye çalıþmýþ.

"Nasýl bir adam bu?" diye düþünüyorum. Karizmatik, etkin, baskýn bir karakter olsa gerek. Yazmadýðý zamanlarda dostlarýyla yüksek sesle tartýþýyor ve mutlaka tartýþmalarý kazanýyor. Öyle bir ifadesi var. Kadýn kahramanlarýna karþý aldýðý tutuma bakýlýrsa, apk meþk iplerinde pek de duygulu deðil. Sanki sert ve otoriter, duygudan deðil, akýldan yana bir erkek. Ama onun hakkýnda yazýlanlarý, kendi anlattýklarýný, yakýnlarýnýn anlattýklarýný okuyorum ve þiddetle þapýrýyorum. Yeðeni

Safter haným "...bir kadýn gibi intizamý severdi," diyor.
"Mesela paralarýn gayrimuntazam bir þekilde bükölüp
cebe atýlmasýna çok kýzardý."

Yazdýklarýnda hep bir diklik, alaycýlýk, keskin bir eleptiri,
"espri komik" olan; satýrlarýnda acýma, gönöl kýrýklýđý,
yalnýzlyk acýsý, hüüzün gibi duygulara pek rastlanmayan
Hüseyin Rahmi Gürpýnar'ýn ölmeden önce son sözü:
"Kedilerimi iyi doyurunuz!" olmuþ.

Hep fotođrafýnda olduđu gibi, yani kravatly ve ceketli
olarak tahayyöl ettiđim bu yazar ölünce, epyalarýnýn
arasýndan iki büyük bohça çýkmýþ. Birinde yüzlerce
eldiven, diđerinde kendisinin bizzat eliyle ve týđla yünden
ördüđu bir yýđýn takke ve bere varmýþ. En büyük meraký
yün, tentene, oya örmek, yastýk baþlarýna nakýþ
iplemekmiþ. Bapörtüsü ve tülbende meraklýymýþ. Yaprak
örgü, fýstýk örgü, kâtip çimdiđi gibi motiflerde üstat
mertebesindeymiþ.

Mutfak iplerinde çok hamaratmýþ. Yaptýđý salatalara,
yazdýđý hikâyeler kadar özen gösterirmiþ. Bizzat yaptýđý

ve dostlarına kavanoz kavanoz gönderdiği mürdüm eriği reşelinin lezzeti, bütün dostlarınca malummuş, hatta, bir kadının ahabasının -ki anlatılardan anlaşıldığına göre, dostlarının büyük çoğunluğu kadınlarmış- "Ben Hüseyin Rahmi Bey'in reşellerini romanları kadar severim," dediği rivayet olunuyor. Çok biliyor ve bildiğinde ısrar ediyor olupuna bakılırsa, karışısında cahil cahil konuşmak ne mümkün? Muhakkak ki herkese haddini bildirirdi ve karışısındaki tartmak istencesine, gayet sert bir tarzda tokalaşırdı diye düşünüyorum. Oysa tokalaşmaktan nefret edermiş. Bu nedenle yüzden fazla eldiveni varmış ve sokağa eldivensiz çıkmazmış. Evinde bile kravatlı, çok çok üzerinde bir ropdöpambr ile oturduğunu sandığıym Hüseyin Rahmi, kapıları bile entarisinin ucuyla tutarak açarmış. Yani evinde ropdöpambr değil, entari giyermiş. Biriyle tokalaşır ya da para ellerse derhal gidip uzun uzun ellerini yıkarmış. Gençliğinde, etrafının yazdıklarının kendinin olduğuna inandırmakta çok güçlük çekmiş. Ahmet Mithat Efendi onun Pık adlı romanını okuduktan sonra böyle demiş: "Oğlum, yalan söyleme. Bu roman çocuk yazısına benzemiyor, kime yazdırdıysa söyle..." İlk gençliğinde babası Yanya'da görevliymiş. Ona mektup yazıyormuş. Bir keresinde babasından böyle bir cevap gelmiş: "Oğlum, bu mektupları senin yazdığına ben inanır gibi oldum. Fakat etrafımdaki efendiler

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

80

mektuplarını dikkatle okuyorlar, iddianı kabul etmiyorlar. Hepsi bu mektupları bapkalarının yazdığında müttetik."

Muhakkak ki büyük, hayranlık verici bir kütüphanesi vardı. Onun yanı sıra çalışma odasında bir miktar müsvedde, notlar aldığı defterler, gazete kesikleri filan. Ama anlaşıyor ki bu kadarla kalmamış. Her

romanını

yayınine

götürür,

roman

yayınlandıktan

sonra

müsveddelerini geri alıp,

kendi özel arşivine, sistemli bir şekilde

yerleştirir.

Pek yakýpýklý bir adam etkisi uyandýrmasa da, kadýnlarla ilgili çok þey yazdýđý için, pek çok kadýn hayraný, hatta âþýđý olduđunu sanmak mümkün. Oysa hiç evlenmemiþ, baþýndan kadýnlarla yaþanmýþ apk macerasý da geçmemiþ. Ama kendi kendine piyano ve ut çalmayý öđrenmiþ olan Hüseyin Rahmi'nin salonunda, kendisinin yaptýđý ve hayalen deđil, bizzat bakarak yapýldýđý söylenen, biri esmer diđeri sarýpýn iki kadýn portresi varmýþ. Hep orada kalmýþlar. Bu yađlýboya resimler apk hikâyelerine yorulmuþsa da, yazar bunu asla kabul etmemiþ.

Bir böbrek rahatsızlýđý sonrasýnda, doktoru ona bisiklete binmesini tavsiye etmiþ. Bu tavsiyeyi tam elli sene tutmuþ. O kadar ki, romanlarýnýn müsveddelerini bile matbaaya bisikletle götürürmüþ. Evinde beslediđi, dýþarıya çýkmaktan müthiþ korkan Sarý adýnda bir köpeđi varmýþ. Öldüđü gün, ömründe dýþarý çýkmamýþ olan Sarý, cenazesini Heybeliada Ýskelesine kadar takip etmiþ.

Fotođraflar yalan söyler; romanlar, hikâyeler zaten tümüyle yalandýr, ama ne güzel yalanlar. Biyografiler gerçek olduđu oranda þapýrtýr insaný. Niye yazmýþý, nasýl yazmýþý anlatýr. Meraklýsý için bu da az þey deđildir dođrusu.

***

Not: Bu yazý Kitap-lýk dergisinin Temmuz-Ađustos 2000 tarihli 42. sayýsýnda "Bir Yazarý Tanýdýđýný Sanýp Yanýlma Denemesi" baýlýđýyla

yayýmlandý.

Sonradan okuyunca "Kedilerimi iyi Doyurunuz!"un

Hüseyin Rahmi'ye daha çok yakýptýđýný düþündüm.

"Mesut Bahtiyar'dan Parkýlar Dinlediniz"

O, "hayat kumarýnda kýrýk bir pul gibi"ydi. "Kaderi kötü bir zar"dý. "Onu nasýl yenebilir"di. Onu orta sýnýf kucakladý, baþ tacý etti. O da bu kitleyi her zaman gönlünde, baþýnýn üzerinde taþýdýđýný söyledi. Hep bu toplumun nabzýný tuttu. Deđipimlerin ipuçlarýný görür görmez hýzlý davranýp deđipimlerin öncüsü oldu. Þurasý kesin ki, hiçbir "artist" sesiyle, müzikal performansýyla ya da kostümleriyle, onun kadar konupulmadý.

Ýlk kez sahneye çýktýđý 1955'ten beri hayranlarýnýn ona duyduđu ilgi ve muhabbet hiç azalmadý. Azalacak gibi olduđu da ya da kýsa ömürlü bir havai fiþek, gerçek bir yýldýzmyþ gibi parlayýp, onun muhteþem ününü gölgelemeye kalktýđýnda hep yeni bir þeyler buldu, kýsa ama muhakkak ilginç bir demeçle, sahnede yapýlan bir atraksiyonla, yeni bir besteyle, bir tavus kuþu kadar göz alýcý yeni bir kostümle; velhasýl her defasýnda "patlattýđý yeni bir bomba"yla gerçek yýldýzyn kim olduđunu hem hayranlarýna, hem de yýldýzcyklara, kendinden emin bir tavýrla gösterdi. Türkçe'de "imaj" diye bir sözcüđün henüz bulunmadýđý zamanlarda, onun bir "imajý" vardý. Halkýn beđendiði, sevdiði, sevgisini

neredeyse tapýnmaya dönüptürüp "Sanat Günepi" adýný taktýđý Zeki Müren. Her yaptýđý hayranlarýnýn kalbinde bir karþýlýk buluyor, her yeni fikri piyasa otoritelerini ađzý açýk býrakýyordu.

Ama gaddar zaman geçti. Zaman geçtikçe hayranlarýnýn gözündeki Zeki Müren ile gerçek Zeki Müren arasýndaki uyumun bozulmamasý için TV çekimlerine müdahale etmeye baþladı. Sadece yüzünün veya belden yukarýsýnýn görünmesine izin veriyor, dikkatleri gayet mahirane boyanmýþ gözlerine, oldum olasý manikürlü ellerine ve (bu yazýda da geçecek olan) "acaba bir kitsch kralý mı?" sorusunu sordurtan abartýlý renkler, parlak taþlar, tüyler ve iþlemelerle göz alýcý hale getirilmip kostümlerine çekmeyi baþarýyordu.

Bodrum'da,

adýnýn verildiđi caddedeki

evinde

oturuyor,

müzik

çalýpmalary yapmýyor, yakýn dostlary dýpýnda kimseyle
görüpmüyor ve bu masum

inziva

bile

hayranlaryný,

magazin basýnýný yakýndan

ilgilendiriyordu. vermemekte

Taviz kararlýydý.

Sesine, yeni bir parkýsýna hasret kalmýp hayranlaryný

kendisinden

mahrum

býrarmakta ýsrar ediyordu.

Bu

arada

Türkiye

deđiđiyordu. Müzik piyasasý yüzlerce þarkýcýyyý bir anda piyasaya sürüyor ve çok para kazanýyordu. Seksenli

yýllarda

Mektubu aydýnlarý

yaptýđý

adlý bile

Kahýr kasetiyle

kendisi

üzerine yazý yazacak kadar tahrik eden Zeki Müren hayranlarýnýn kalbindeki yerini elbette korumaktaydý, ama ilgi odađý olmaktan uzaklaþmýptý.

Gecelerden bir gece TRT'nin "civciv" lakaplý sunucusu Adalet Ýbrahimhakkýođlu, "Stüdyo-FM" programýný her

zamanki gibi sürdürmekteyken, canlı yayına bir telefon bağlandı: Ýnanılır gibi deildi, ama O'ydu! Zeki Müren! Kendiliğinden telefon etmişti, yayına katıldı. Ününü ve zirvedeki yerini kırk yıldır korumayı bırakan Zeki Müren'in programına katılması sunucuyu mutluluktan sarhoş etmiş, çok da heyecanlıydı. Program ertesi gün gazetelere manşetten konu oldu. Zeki

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

83

Müren yine kendinden bekleneni yapmıyıp ve "bir yangınnın külünü yeniden yakıp geçmiş"ti.

Bu "sıcak ve samimi alaka"nın derhal gerisi geldi. Savap Ay "A Takımı" adlı programında Zeki Müren'le canlı bağlantı kurdu. Programda Muazzez Abacı da vardı. Savap Ay ve Muazzez Abacı, Zeki Müren'e artık aralarına dönmesi için birlikte yalvardılar, samimi

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

84

gözyaşları döktüler ve

"pimdi

uzaklardasýn,

gönül hicranla doldu"

parkýsýný

hýçkýrýklar

içinde, hep bir ađýzdan

söylediler.

kamuoyunda

Olay

öyle

copkulu bir yanký buldu

ki

Cumhurbaşkaný

Süleyman Demirel bile demeç vererek "Sanat

Güneşi"nin

tekrar

müziğe dönmesini çok

arzu

ettiğini

söyledi.

Zeki Müren yine ancak kendinden beklenecek bir tarzda
kamuoyunun

gündemine

girmeyi

başarmış,

ne

kadar

süreyle ve ne şekilde kalacağını da yine kendi belirlemiydi.

Ayrıca

hayranlarının

gönlündeki yerini de böylece test etmiş oluyordu.

Omuz plandan da vazgeçerek tümüyle suskunluğa seçtiği günlerde, Türkiye eskisi gibi değildi. Yıllarca gazino kapılarında onu tepeden tırnağa saygı ve terbiye içinde bekleyen magazin gazetecilerinin adı değildi bir kere. Onlar artık "paparazzi" muhabirleriydiler. Eski usul, akülü flaşlı fotoğraf makineleri ortadan kalkmıştı. Kocaman kameralarla, çepit çepit telelerle, objektifler ve gizli ses kayıt cihazlarıyla doluyorlardı. Çoğu takım elbise giyip kravat takmaktan vazgeçmişti. Genellikle tıraksızdılar ve kiplerin rızası hilafına çektiklerini yayınlamakta hiçbir sakınca görmüyorlardı. Zeki Müren'e ulaşmak isteyen ama başaramayan paparazzi muhabirleri Müren'in birlikte çalıştığı plak birliği yöneticisi Yusuf Asöcalı programa çıkartıyorlar ve "San'at Güneşi"imizin durumunu ona

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

85

soruyorlardı. Asöcal çýktýđý her programda ayný þeyi söylüyordu:

"Kendisini

her

gün

sabah saat ona on kala telefonla ararým. Sýhhati gayet iyidir. Yeni kaseti için parça

seçiyoruz.

Ýnpallah

yakýnda hayranlarýnýn hasreti dinecek."

Değipen

yalnýz

magazinciler deđildi. Türkiye her peyiyle deđipiyor, yeni nesil, Zeki Müren'in kýrk yýl

boyunca

imajýný

üstüne oturttuğu orta

sýnýf

değerlerini

sorguluyor, ayýklýyor, kendine göre yeniden nitelendirmeye giriþiyordu. Kendilerine "mukaddes" diye öđretilmiþ deđerler belki o kadar da "mukaddes" olmayabilirdi.

Öte yandan Zeki Müren hayatýný kaleme aldýđýný söylüyor, kimi bölümlerini bazı gazetecilere veriyor ve bu bölümlerde kendisinin de zaman içinde deđipmiþ olduđu açık seçik görölüyordu. Yýllar boyu

verdiði

mesajlara,

yazmakta

olduğu

otobiyografik

romanýn

yayýmlanmýp bölümlerine bakýlýrsa; Zeki Müren her zaman Türk orta sýnýf deđerlerini yüceltmip ve bir ayna gibi orta sýnýfýn zevkini, duygularýný, beklentilerini ve deđipimini yansýtmýptý. Orta sýnýf kendini Zeki Müren'e bakarak dođrulamýptý.

Onun 1950'lerde, radyo sanatçýlýđýna adým attýđý yýllarda, orta sýnýf az çok tahsil görmüp, medeni yapamaya ve görünmeye özen gösteren bir kitleydi. Erkekler sokađa kravatsýz ve papkasýz çýkmazlar, kadýnlar kaçýk çorapla görölmekten ölesiye korkarlardý. Türk sanat müziđinde seçkin eserler bestelenir, Ýstanbul Radyosu musikipinaslarý mest edecek programlar yapardý. Zeki Müren'in takým elbise ve kravatla

□Ömür Diyorlar Buna□- Ayfer Tunç

86

göründüğü, Türk dilinin en "leziz" kelimelerini seçerek kurduğu ađdalý cümlelerle konuđtuđu on yýllardý bunlar.

Orta-alt sýnýf sinemadan, orta-üst sýnýf tiyatrodan daha çok hazzederdi. Sinemada "kâtip" ya da "bahçevan" tipleri oynadýđý filmleri gibe rekorlarý kýrýyor ve orta-alt sýnýfý mest ediyordu. Ayný Zeki Müren tiyatroda tek bir oyunda rol aldý. Altan Karýndađ'la bađrolleri paylađtýklarý Çay ve Sempati. Efemine tavýrlarý olan bir üniversite öđrencisini oynadýđý bu oyun da gibe rekorlarý kýrmýđ ve orta-üst sýnýf Zeki Müren'i daha dođru bir yere koyduđunu göstermipti. Zeki Müren Sanat Günepiydi, Türkiye'nin gözbebeđiydi. Cinsel kimliđi görmezden gelinerek de olsa kabul edilmip bir pađsiyetti. Türk milleti sokaktaki adamýn cinsel kimliđinin hesabýný acýmasýzca sorarken, beyazperdede ya da sahnedeki Zeki Müren'e hiç böyle bir pey yapmýyor, bunu, onun adeta "pađsýna münhasýr"lýđý

olarak kabul edip fýkralar uyduruyordu. Resmi kurumlarýn dinlenme tesislerinde kýsa eteklerinin açýkta býraktýđý bacaklarýný eparpla örten anneler, alttan ve üstten düzeltilmiþ býyyýklarýyla "janti" görünen babalar bu haddinden fazla edepli cinsel fýkra ve þakalara gülerler, onun kadýn mý erkek mi olduđunu kendi aralarýnda gayet hoşgörölü bir tavýyla konupurlardý.

Savap Ay'ýn o geceki "A Takýmý"nýn reytingi, yayınlandýđý kupađa göre çok yüksek sayýlan 11 rakamýnýn üstüne fýrlamýptý. TV

programcýlarý bu reytingden çok etkilendiler ve

onu ekrana

çýkartabilmek için olur olmaz her yolu denediler. Ama başaramadýlar. Her zamanki gibi gayet ustaca, kendi ülkesine çekildi, sessizliðe büründü.

Zeki Müren bugün orta sýnýfýn o eski deðerler sisteminde bir sarsýntý yapandýðý için; tartýpmasýz kabul gören yeni deðerleri "tespit etmekte" güçlük çektiði için kendini gizliyor olabilir mi? Belki. Zeki Müren sanat güneþi mi gerçekten? Yoksa bir imaj kralý mı? Tek başýna, zaman zaman el yordamýyla yarattýðý o muhteþem imajla mı týrmandý þöhretin zirvesine?

Bir başka soru þu: O gerçek bir kitsch kralý mı? Kimi müzik adamlarýnýn yargýларында olduðu gibi Türk sanat müziðinin, gazino dönemine denk gelen dekadansýnýn önde gelen sorumlularýndan mı? Fikirler muhtelif.

Muhtelif de, tartýpýlmaz özellikleri: dünyaca ünlenmiþ sesinin güzelliði, o sesin oktavlara yayýlan geniþliði, o sesi kullanýptaki ustalýðý, doðru, pýrýl Türkçesi, anneannelerimizin deyiþiyle "her lafý tek tek ipittirdiði" o diksiyonu; Türkiye'de gazino sahnesi aracýlýðýyla eðlence dünyasýna getirdiði yenilikler ve tabii Türk sanat müziði

repertuarýnda yer almýþ besteleri. Bütün bunlar adýný ne koyarsak koyalým kolay unutulamayacak bir efsanenin inkâr edilemez unsurlary.

6 Aralyk 1936'da dođdu. Bursalý bir kereste tüccarýnýn, "her zaman çok güzel giyinen" Kaya Müren'in biricik ođluydu. Hayatta olduklary sürece "anneciđi"ni ve "babacyđý"ny dilinden düþürmedi. Onlary kaybettikten sonra da mevlitler okuttu, ölüm yýldönümlerinde hatýralarýný yadetti. Bunlary yaparken yanýnda hep gazeteciler vardý. Anneciđinin ve babacyđýnýn söyledikleri özlü sözler, verdikleri öđütler daima kendisiyle yapýlan röportajlary süsledi. Orta sýnýf Türk ailesi bu "hayýrlý evladý" gönülden takdir etti. Belki de böylece toplumun deđerler sisteminde önemli olan bir unsurun kendisindeki yokluđunu, evlenip aile sahibi olamamýþlýđýndan kaynaklanan boþluđu, çizdiđi hayýrlý evlat imajýyla doldurmaya çalyptý.

1949 yýlýnda Ýstanbul radyosunun açtyđý sýnava 185 kiþi katýldý. Bir tek kiþi radyoya kabul edildi: Zeki Müren. Sesinin güzelliđi ve temiz Türkçesi, hayranlýkla karýþýk takdir duygularýyla karþýlanýyordu. Zengin

dünyasýný güzel kelimeler seçerek kurduđu fazla "edebi rayihalý" cümlelerle ifade ettiđi için, ne zaman konupsa gazete manşetlerinde, kamuoyunun gündemindeydi. Bu yüzden hayatý yeni nesillere de aktarılmak üzere sýk sýk konu edildi. Ýlk kez sahneye çýkýpýný, ilk bestesini hamamda yaptıđýný her fýrsatta anlattý.

Kendinden söz ederek çizdiđi imaja, hayýrlý evlattan bapka, bütün anne babaların gönlünde yatan bir imajý daha ekliyordu: "Okulunun birincisi", "baparýlý talebe." Ýlkokula bir yap küçük baplamýptý, çünkü okumayý yazmayý okula gitmeden evvel evde "kendi kendine öğrenivermipti." Bođaziçi Lisesi'nde takdirnameyle sýnýfýný geçtiđi için "iftihar listesi"ne adý yazýldý. Sahneye ancak 1955 yýlýnda çýkabildi. Çünkü babacýđý üniversiteyi bitirmeden sahneye çýkmasýna izin vermiyordu. O da önce Güzel Sanatlar Akademisi'ni "birincilikle" bitirdi ve sonra sahneye çýktý.

Mensubu olduđu sýnýfta askerlik, devlet ve millet kutsaldý. Kendisiyle yapılan söylepillerde, röportajlarda askerlik anýlarına sýk sýk yer verdi. Beklenen Parký'nýn

notalarıný Harbiye'den istediklerini ve 19 Mayıs'ta Harbiyeli gençlerin bu notalarla vals yaptıklarını anlattığında; sert adımlı Harbiye'den, yeri geldiğinde yumuşak ruhlu ve valslerden de zevk alan bir Harbiye'ye geçteki payının altı kendiliğinden çizilivermiş oluyordu. Devlet sanatçısı unvanının verilmesi onu "bahtiyar" etti. Meydan Larousse Ansiklopedisi'nin 9. cildinin 51. sayfasında yer almaktan duyduğu hazzı tarif edemedi.

Yine kendisinin açıkladığına göre hiç menajeri olmamıştı, hiçbir kontrata imza atmamıştı, alacağı para üzerinde tek kelime konuşmamış, asla pazarlık etmemişti. Onun sözü senetti. Verdiği sözü ne pahasına olursa olsun tutar, kimseyi zor durumda bırakmazdı. Bunlar da mensubu olduğu sınıf için o zamanlar hayati değerlerdi. Her konuşmasında mertliğinin, sözünün eri olupunun, dürüstlüğüünün altını çizdi. "Perefler aile adını kirletirler" korkusuyla çocuk sahibi olmaktan çekindiğini bile söyledi. Ama çocuğu olsaydı, adını kızsa Merve, erkekse Mert koyacaktı.

70'li yıllarda Türk sanat müziğinin yüksek kalitesinin hızla erozyona uğradığı, rengârenk, ıvıklı gazino dünyası; bu kez yeni orta sınıf çok parlak, çok şatafatlı yansayan bir aynaydı. Sadece gazinolar değildi o

eski, ince beđeniden hýzla yoksunlapan. Ýstanbul'un
çevresinde

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

89

gecekondu mahalleleri büyüyor da büyüyordu. Bu taze behirliler, ayný hýzla, behir içindeki varlýklarýný, behrin kültürüne yaptýklarý ve yapacaklarý etkiyi hissettiriyorlardý. Orlon kazaklar, naylon kombinezonlar, beyaz lake veya altýn yaldýzly oymaly dev koltuk takýmlarý, melamin yemek tabaklarý, teneke takýlar, adi

ve

ucuz

boncuklar

altýn

çađýna

yaklaşmaktaydı. Böyle bir gidip içinde zarif hanımlarla centilmen beylerin boy gösterdiği ađýrbađlý gazinolarda Türk sanat musikisinin hâlâ eski incelik ve zarafet içinde terennüm edilmesini beklemek safdillilikti. Ve zaten aranjman çađýna geçiliyordu, radyolarda

Türkçe

sözlü

hafif

müzik

programları

yapılmaya bağlanmıptı.

Müren'in asıl altın yılları yetmipli yıllar oldu. Hayranları onu her peyiyle kabul ettiler.

Mutfaklara

Zeki

Müren

göbeği

tatlısý,

dantellere Zeki Müren kirpiði motifi girdi. Gazino dünyasına ilklerin imzasýný attý. Hayran kitlesini þok edecek ilkleri ardý ardýna patlattý. Görsel çaðýn gelmekte olduðunu, insanlaryn artýk gözlerini yumup kendilerini öylece sesin büyüüne býrakma duygusunu taþýmayacaklaryný biliyordu. Seyircinin gözüne görünenler önemliydi. Hayranlarynýn ona yakýn olmak, onu daha yakýndan görmek için çýldýrdýklarynýn da farkýndaydý. Yeni kupak hayranlýðýný daha "sýcak" bir þekilde ifade ediyordu ve buna da imkân vermek lazýmdý. Sahneyi podyum biçimine soktu. Ayaklý mikrofonu býrakýp kordonu uzayan mikrofon kullanmaya baþladý. Böylece mikrofonu elinde hayranlarynýn arasýnda dolapabiliyor, onlara daha yakýn olabiliyordu.

Gazino seyircisini etkilemeye kararlýydý. Sahnede renkli ýþýðý ilk kez o kullandý. Sahneye ilk kez dekor kurduran oydu. Öyle görkemli gazino programlary yaptý ki, bazýlarynda ayný gecede, üç kez dekor deðiþtiriliyordu. Seyirci üzerinde adeta tam bir hakimiyet kurmak istiyordu. Saz heyetini geriye çekti, orkestrayý sahneye çýkardý.

“Ömür Diyorlar Buna”- Ayfer Tunç

90

Sahnede ilk kez vokalist kullanan o oldu. Ama bunlar yeterli miydi, hepsi bu kadar mıydı?

Gözü asıl yakalayacak olan bey kostümdü. Saz heyetine bir örnek, parlak saten yakalı ceketler giydirdi, papyon taktırdı. Kendisi çok düğmeli ceketlerini, kılıç gibi ütülü pantolonlarını ve incecik kravatlarını bırakmıyordu. Sahneye papırtıcı, göz alıcı kostümlerle çıkıyordu. Omuzlardan yukarıya doğru dev tüylerin yükseldiği, cafaflı tapların pırıldadığı, iplemelerle bezenmiş kostümler... Gazino sezonu açılmadan önce hepsi bir diğlerinden görkemli ve patafatlı yeni kostümleriyle gazetecilere poz veriyor, bu çok özel giysilerine koyduğu isimleri bir bir açıklıyordu: Mehtabı Dinliyorum, Batmayan Güneş, Göz Boncuğu, Sabah Yıldızı, Pembe Rüya, Sürpriz.... Orta sınıf kültürünün bilepimindeki santimentalizmin klipeleriydi bunlar, şak diye algılanıyor

ve

benimseniyordu.

Bu

cafcaflý,

abartýlý,

frapan,

gösteriþli

kostümlerindeki ortak eleman pantolondur. Kullandýđý sarý, kýrmýzý pembe gibi o dönemde sadece kadýn modasýnda kullanýlabilen renkleri; tüyler, pullar, payetler, taþlar gibi kadýnsý unsurlarý erkek giyiminin temel unsuru olan pantolonla birleþtiriyor ve böylece cinsel kimliði konusundaki sorulmayan sorular yine "ne o, ne o" beklinde cevaplandýrýlmýþ oluyordu.

Ancak Uzay Yolu adýný verdiði kostümü, her þeyin bir adým ilerisindeydi. Apartman topuk modasýnýn yapandýđý ve Uzay Yolu dizisinin televizyonlarda fırtýna gibi estiði bir dönemde, apartman topuklu lame çizmelerini, uzay giysilerine benzeyen o mini þortlu, pýrýl pýrýl yanan gümüş lame kostümünü giymiþ ve sahneye öyle çıkmýþtı. Bu kostümü hafýzalardaki yerini günümüze kadar korudu.

Cinsel kimliði oldum olasý kamuoyunun ilgisini çekti. Buna iliþkin sorularýn sorulmasýna izni yine o verdi. Ve cevabý hep aynýydý. Sapýna kadar erkekti. Sahnede kadýnsý

olup, artist olupundandý. Küfürlü konuşmadýđýný, sadece açýk saçýk fýkralar anlatmaktan hoşlandýđýný söyledi. Epcinsel yakýptýrmalarýný hep ismini veremeyeceđi bir modacý kadýnýn kendisinden bebek aldýrdýđýný, yine ismini veremeyeceđi çok ünlü bir ipadamýnýn karýsýnýn kendisine olan apký yüzünden kocasýndan ayrýldýđýný anlatarak inkar etmiř oluyordu. Ama kendisine âpýk olan erkeklerin de var olduđunu yýllar sonra kendi ađzýyla söyledi. Ya böylesi bol bol spekülasyonlar yapılabilecek bir belirsizlik ortamýnýn

varlýđýndan hoplanýyor ya da þu veya bu cinsel kimliðin üstünde kalmasýný istemiyordu. Ve 1962-1970 arasýnda çýlgýnca bir apk yapadýđý bilinen þahsýn kadýn mý erkek mi olduđunu asla söylemedi. Müren kendisiyle yapýlan bir röportajda sanat dünyasýndaki ünlüleri tetkik ettiðini, yüzde seksenden fazlasýnýn "gay" olduđunu gördüðünü söyledi. Gay'ler hakkýndaki fikirleri yetmiþten bu yana deðiþmiþti. Gay'lerin iki ruh tapýdýklarýný, çocuk dođuramadýklarýný, ama þiir, beste, sanat dođurduklarýný, gay'liðin bir ruh zenginliði olduđunu söyledi. Hayatýnda hiç býyyýk býrakmadý. Yalnýzca baprolünü oynadýđý Kâtibim'de býyyýklý göründü. O da takma býyyýktý, Belgin Doruk'un kocasý Ýtalya'dan getirmiþti.

Kuþlar bacasýna yuva yaptýđý için beþ yýl þöminesini yakmadý. Çocukken oynadýđý bir bez bebeði vardý, adý Tomris'ti.

Sýk sýk vasiyetnamesini deðiþtirdi. Kaç yüz milyarlýk olduđu bilinmeyen servetini 1982'de yeðenlerine býrakmaya karar verdi. 1984'te fikrini deðiþtirip kuracađý

Zeki Müren Vakfý'na býraktý. Bundan iki yýl sonra, mirasýný Türk Eđitim Vakfý'na býrakacađýný müjdeledi. 1995 yýlýna geldiđinde ise mirasýný býrakmak için Mehmetçik Vakfý'ný seçti. Vasiyetini sýk sýk deđiptirdi, ama mezar tapýna yazýlmasýný istediđi cümleyi hiç deđiptirmedi: Gerçek mutluluđu tadamadan ölen Zeki Müren

Yine merak edenler çýkacaktýr: Acaba mutluluđu tadamadýđýný söylerken içten mi? Eđer içtense, neden, niye, nasýl? Bir þarkýsýnýn sözleri þöyleydi: "Adým Mesut göbek adým Bahtiyar/ Yýllarca bunu böyle bildiniz siz/ Mesut Bahtiyar'dan þarkýlar dinlediniz."

***

Not: Bu yazý Yeni Yüzyýl gazetesinin eki CafePazar'ýn 5 Kasým ve 12 Kasým 1995 tarihli nüshalarýnda yayýmlandýđý sýrada Zeki Müren hayattaydý. Kýsa süreli bir "gündeme girip"ten sonra, tekrar sessizliđe

bürünmüptü.

Bu

yazý

için

gazete

arşivlerindeki

Zeki

Müren

röportajlarından yararlandım. Yazıdaki kopukluk duygusu veren geçişler, yazının iki haftaya bölünmüş ve bazı bölümlerinin spot

olarak

kullanılmış

olmasından

kaynaklanıyor.

Yazıyı

yeniden

yazmadım, tek satır eklemedim.

Söyleşi - Ayfer Tunç

i

“Zamanla bu kocaman hayatta beni ilgilendiren şeyin hayatın ta kendisi olduğunu anladım -ve biraz da ölüm.”

"Ömür Diyorlar Buna" üzerine Ayfer Tunç ile bir söyleşi

altKitap

: "Ömür Diyorlar Buna" farklı tarihlerde kaleme

alınmış ve günlük gazetelerden kültür-edebiyat dergilerine farklı ortamlarda yayınlanmış metinlerden oluşuyor. Bu metinlerin bir araya gelmesi ve bu kitabın oluşması süreçlerinden söz edebilir misiniz?

Ayfer

Tunç:

1989

yılında

Sokak

dergisinde

çalýpmaya

baýladýýmda, -ilk gazetecilik deneyimimdi- orada gazetecilik yapmak üzere toplanmýp olan insanlaryn her birinin kendilerine göre ilgi alanlary, derinleptikleri konular ya da izini sürdükleri meseleler olduđunu gördüm. Hayata dair "büyük bilgi" karpýsýnda benim kendime o zamanlar gizlice, pımdiyse açýk açýk sorduđum bir soruyla o zamandan beri meþgulüm: Beni þu kocaman hayatta ilgilendiren ne? Ne tarihin özel bir dönemine özel bir merakým var, ne örneđin kuþlar üzerine bilgi biriktiririm, ne bir düþünürü didik didik etmeye meyilliyim... Ýyi de o zaman ben neyim? Zamanla þu kocaman hayatta beni ilgilendiren þeyin hayatýn ta kendisi olduđunu anladým - ve biraz da ölüm. Hayat-yazý, hayat-sanat ilipkisi üzerine her düþündüđümde zihnimde hep hayatýn galip geldiđini görüyorum. Dolayýsýyla gazetecilik yaptýđým dönemlerde de hayat beni insan hikayelerine sürükledi hep. Benim Fatma Bayrapevski'yi bulmam, Papkacy Arlet'in hikayesini kendi ađzýndan öđrenmem, Aylin Iþýk'la kýsa süren dostluđum yazýya dönüpmüþse bile, bunlar hayatýn galip geldiđinin göstergesidir. Yazdýđýmýz ne varsa hayattan çýkýp hayata dönüyor. Biz

Söyleşi - Ayfer Tunç

ii

hayatın malıyız, tıpkı hikayesi olan herkes gibi.
Yazdıklarımız ise malı olduğumuz efendimize -hayata-
bir diklenmeden ibaret.

Gazetecilik

yaparken

hayata-hikayeye

kopuşum

yukarda

söylediğim nedenlerle tesadüf değildir, ama edebiyat içinde hikayeye kopuşum yine hayatın dürtmesiye de onu edebiyat anlayışım çevreler. Gazetecilik yaptığım dönemde tanıdık ettiğim hikayeleri hikaye sahiplerine bir haksızlık gibi gördüğüm için onların biraraya getirmek istedim. Ama bağılınca, -nedense- diğer yazılarımdan ayrışmam olarak göremedim. Biraraya gelmesini istediğim yazıları toplayınca, bu "hikayat" diğerlerinden ayrı göründü bana, sevgili arkadaşları da buna dikkat

çektiler. Bunun üzerine "Ömür Diyorlar Buna"nın yapısı doğdu.

altKitap: Günlük gazeteler için yazdýđýnýz metinlerin de alýpýlmýbýn dýbýnda bir dille kaleme alýndýđýný söylemeliyiz. Bu metinler yayýnlandýđý beklile mi girdi kitaba, gözden geçirip yeniden mi yazdýnýz?

Ayfer Tunç: Günlük gazetelerde, bilirsiniz, yeriniz hep dardýr. Hiçbir hikaye, gazetelerde hak ettiđince yer bulamaz, etrafýna yapýlacak vurgu dahil. Oysa yine hiçbir hikaye gazetenin bir köpesine sýđacak kadar (kýsa demeyelim ama,) seyrek deđildir. Ayrýca gazetenin kendine ait bir dili vardýr, çünkü gazetede aslolan edebiyat deđil, haberdur -her ne kadar bundan uzun zamandýr kupku duyuyor olsak da. Gerçi aslolan haber olmaktan çýkýnca, gazetede hikayeye ayrýlan yerin hem dil tanýmýnýn hem de büyüklüđünün sýnýrlarý açýlýp geniþler, geniþledi. Ama yine de bu, bir gazetede yayýmlanan, gerçek bir insan hikayesi ya da bir olaydýr. Editörü edebi deđeri deđil, haber kýsmý ilgilendirir. Böylece hayatýn, üstüne vurgu yapacađýnýz akýbý deđil, içinde haber olan küçük bir kýsmý öne çýkar.

Mesleki gerekçelerle "sýkýptýrýlmýb" ve unsurlarýnýn istifi deđiptirilmip hikayeleri saç örgüsü çözer gibi çözdüđümü

söylemeliyim. Kendi bađladýđým düđümleri çözüp açtým. hepsini yeniden yerleptirdim. "Ömür Diyorlar Buna"da yer alan hikayelerin bir kýmýný yeniden yazdým. Ama Hayalet Gemi'de veya kitap-lýk'ta yayýmlanmýp olanlar pek deđipmedi, hatta hiç deđipmedi. Dipnotlarda neyi-ne kadar- neden? deđiptirdiđimi de yazdým. Aslýnda bir anlamda hayatýn

Söyleşi - Ayfer Tunç

iii

gerçeğinin kurguyla oynaması diyebiliriz bunlara.
Tümünün ana kipleri gerçektir, ama hayatın muhakkak
daha parlattıysın öngöreceği yan kiplerin bazıları
benim kurgumdur.

altKitap: Kitabınız okuru farklı dünyaların karakterleri ile
yüz yüze getiriyor. Kimi metinde bize yepyeni bir
dünyanın kapılarını açıyorsunuz. Ama kimi metinde de
Zeki Müren ile gösteri

dünyasına

ya

da

Mîna

Urgan

ile

edebiyat

dünyasına

götürüyorsunuz okurlarınızy. Ve tanıdık-tanımadyk bütün bu isimler giderek bir Ayfer Tunç hikâyesi karakterine dönüpbüyor. "Ömür Diyorlar Buna"daki bu gerçek-kurmaca yakınlamasını siz neye bağlıyorsunuz?

Ayfer Tunç: Gerçek ile kurmacayı birbiriyle örtüptüren de, ayrıptıran da hayattır. Benim pek sevdiğim bir söz vardır. "Mümkün, ama muhtemel değil." Hayat muhtemel değil'i papırtıcı bir sürpriz olarak içinde saklarken bize genellikle mümkün'ü sunar. Kurmaca ise 'muhtemel değil' olanla da yakından ilgilidir. Edebiyatın hayata bu noktada kafa attığını söyleyebilirim: İyi edebiyat muhtemeli öyle bir anlatır ki bize, mümkün olduğuna da, muhtemel olduğuna inanırız. Gerçek kiplerin hikaye karakterine dönüpmesini de yine bir metaforla açıklamaya gayret edeyim, daha fazlası elimden gelmez. Hayatın içerdiei hikayeler yani insanlar ve olaylar karıpyk bir bahçe gibi görünür bana. Kurmaca bu bahçenin unsurlarını "kurgular" onlardan küçük- büyük demetler sunar bize. O demetin içinde iplevi ve görünüpü farklı olan pey, hayatın içinde dağınık duranlardan biridir ve o bir demete girmedikçe onu pek de iyi göremeyiz. Mîna Urgan ile Zeki Müren'in Aylin İpyk'la Papkacı Arlet'in yanyana gelmesi, gelebilmesi, yaptığım kurgunun mantığına uygun düpbüyor. Çünkü hayatın gözünde (hayatı neredeyse tanrısalaptırdığımı fark

etmiþsinizdir) gösteri ile edebiyat, sıradan insan ile büyük lider eþittir; hepsi, iyi ya da kötü, büyük ya da küçük bir hikaye olmakta eþitlenirler.

altKitap: altKitap'ta özel bir edisyonu yayımlanan ve daha sonra Yapı Kredi Yayınları tarafından basılan "Bir Maniniz Yoksa

Söyleşi - Ayfer Tunç

iv

"Annemler Size Gelecek" okurdan büyük bir ilgi gördü ve geçtiğimiz yılın çok konupulan kitapları arasında yer aldı. Peki bu kitabın önce e-kitap ardından fiziksel kitap olarak yayını süreci hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Ayfer Tunç: Kitabım 2001 mayısında bir perşembe günü piyasaya çıktı ve çıktığı gün tükendi, cuma günü tekrar baskısı yapıldı. Daha öncesinden büyük bir reklam kampanyası olmadığına, broşür filan dağıtılıp, billboard'lar kiralanmadığına, televizyonlarda hakkında konuşulmadığına göre, kitabın çıktığı gün tükenmesine neden olacak bir bilgi akışı olmalıydı. Bu hızlı satış, kitabın altkitap'ta yayımlanması nedeniyle oldu. Kitabın çıkmasına daha bir ay varken hemen her gün, en az bir kişi Yapı Kredi'nin kitabevine uğrayıp söz konusu kitabın çıkıp çıkmadığını ne zaman çıkacağını soruyordu. e-kitabın fiziksel kitaba olan katkısı konusunda sanırım bu çok önemli bir örnektir.

Ama ben bunun bir başka kısmına da değinmek istiyorum. e-kitabın okuyucuya ulaşması için, fiziksel kitap olarak yayımlanması şart değildir. Aksine, sektörün

henüz yeteri kadar büyük olmadı; her türlü fiziksel kitabın doğru okura ulaşmasını sağlayacak büyüklükte, örneğin altı yedi katlı onlarca kitabevi bulunmadı; en büyük kitabevinin Avrupa'da hemen şehirde birkaç tane bulunan orta büyüklükte bir kitabevi çapında olduğu bir ülkede, yayıncılık hala yetersizdir. Çok az okuru olan kitaplara doğrudan olarak yayınevlerinin ilgisi azdır. Çünkü kitapların maliyetleri yüksektir ve bir yayınevi ancak 200 meraklıyı çıkacak bir kitabı yayımlamak istemeyebilir. İşte sanal yayıncılık burada çok önemli bir görevi - varlığı gereği- üstleniyor. Sanal ortamda sadece elli kipiye ilgilendirecek bir kitap da yayımlanabilir, binlerce okuyucu bulabilecek bir kitap da. e-kitabın yaygınlaşması, fiziksel yayıncılığa da daha iyi ve çepitli yayıncılık konusunda zorlayacaktır. Çepitli nedenlerle tekrar baskıyı yapmayan ama önemli kaynak kitapların e-kitap olarak yayımlanması bilgiye ulaşmak açısından bizi eşitliğe yakınlattırır.